

ÜLKÜ AYŞE BAYRAM

PSİKOLOJİ

İSTANBUL - 2024

İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE; TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLAR,
YAŞAM DOYUMU VE EYLEMLİ KİŞİLİK İLE PROBLEMLİ İNTERNET
KULLANIMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

ÜLKÜ AYŞE BAYRAM

DANIŞMAN
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ EZGİ ILDIRIM

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL-2024

İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE; TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLAR,
YAŞAM DOYUMU VE EYLEMLİ KİŞİLİK İLE PROBLEMLİ İNTERNET
KULLANIMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

ÜLKÜ AYŞE BAYRAM

DANIŞMAN
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ EZGİ ILDIRIM

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL – 2024

TEZ ONAYI

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

Anabilim Dalı Başkanı

Dr. Öğr. Üye Ezgi Ildırım

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. İlhami Çolak

Bu tezin Yüksek Lisans / Doktora derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

Dr. Öğr. Üye Ezgi Ildırım

Danışman

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. İbrahim Balcıoğlu

Yeni Yüzyıl
Üniversitesi

Dr. Öğr. Üye. Ezgi Ildırım

İstinye
Üniversitesi

Dr. Öğ. Üye. Gökçer Eskikurt

İstinye
Üniversitesi

ETİK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, “Üniversite Öğrencilerinde; Temel Psikolojik İhtiyaçlar, Yaşam Doyumu Ve Eylemli Kişilik İle Problemli İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Ülkü Ayşe Bayram

İTHAF

Bu çalışma azimle çalışan bilim kadınlarına ithaf edilmiştir.

TEŞEKKÜR

Lisansüstü çalışmalarım boyunca her konuda bana çok destek veren tez boyunca yol gösteren, bilimsel düşünce ve yaklaşımı oluşturmada bana katkı sunan değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Ezgi Ildırım'a teşekkür ederim. Psikoloji Lisans eğitimim boyunca bana sunduğu bilimsel bilgiler ve bu tez çalışmama olan katkı ve destekleri için değerli hocam Prof. Dr. İbrahim Balcıoğlu'na teşekkür ederim. Jüri üyem Dr. Öğ. Üye. Gökçer Eskikurt'a ve Arş. Gör. Hanife Başak Altunbek'e katkı ve emekleri için içten teşekkür ederim. Eğitimim boyunca değerli bilgileri ile bana ışık tutan tüm hocalarıma ve katkıları için idari personel görevlilerine teşekkür ederim. Özellikle de çalışmalarım boyunca anlayış ve sabırları ile beni çalışmaya teşvik eden, cömert ve sınırsız sevgilerini ihmal etmeyen değerli eşime ve sevgili çocuklarıma en kalbi şükranlarımı sunarım.

Ülkü Ayşe Bayram

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	iii
ETİK BEYAN	iv
İTHAF	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiv
ÖZET	xv
ABSTRACT	xvii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırma Problemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
1.3. Araştırma Hipotezleri.....	7
1.4. Sınırlılıklar	8
1.5. Varsayımlar.....	8
2. GENEL BİLGİLER.....	9
2.1. Problemlili İnternet Kullanımı (PİK)	9
2.1.1. PİK, Tanımı ve İlgili Özellikleri	9
2.1.2. PİK Tanı Ölçütleri.....	11
2.1.2.1. Goldberg İnternet Bağımlılığı İçin Tanı Kriterleri	12
2.1.2.2. Young İnternet Bağımlılığı Tanı Ölçütleri	13
2.1.2.3. Griffiths'in PİK Tanı Ölçütleri.....	13
2.1.3. PİK Kuramsal Altyapı	15
2.1.3.1. Erik Erikson Psikososyal Kişilik Gelişim Kuramı	15
2.1.3.2. Grohol Patolojik PİK Modeli.....	17
2.1.3.3. Davis'in Patolojik İnternet Kullanımı Modeli	19
2.1.3.4. Kavramsal PİK Modeli	21
2.1.3.5. Caplan'ın Revize Edilmiş Sosyal Etkileşim Modeli	23
2.1.3.6. Nöropsikolojik Yaklaşım	25
2.1.3.7. Biyopsikososyal Model	27
2.2. Temel Psikolojik İhtiyaçlar (TPİ)	30

2.2.1. Tanım ve Özellikler	30
2.2.2. Kuramsal Çerçeve	32
2.2.2.1. Glasser'in Seçim Teorisi	32
2.2.2.2. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Teorisi	35
2.2.2.3. TPİ ve PİK	37
2.3. Yaşam Doyumu	38
2.3.1. Tanım ve Özellikler	38
2.3.2. Yaşam Doyumu Kuramları	40
2.3.2.1. Ereksel (Telic) Kuramlar	40
2.3.2.2. Diener'in Yaşam Doyumu Kuramı	41
2.3.2.3. Diğer Kuramlar	42
2.3.3. Yaşam Doyumu ve PİK	43
2.4. Eylemli Kişilik Özellikleri	44
2.4.1. Tanım ve Özellikler	44
2.4.2. Kuramsal Çerçeve	46
2.4.2.1. Bandura'ya Göre Eylemlilik	46
2.4.2.2. Giddens'e göre İnsan Eylemliliği	48
2.4.2.3. Kişisel Eylemlilik	49
2.4.2.4. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Kuramı	50
2.4.3. Eylemli Kişilik Özellikleri ve PİK	51
3. GEREÇ VE YÖNTEM	53
3.1. Araştırma Deseni	53
3.2. Katılımcılar	53
3.3. Veri Toplama Araçları	53
3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	53
3.3.2. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği	54
3.3.3. Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği	55
3.3.4. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Özellikleri Ölçeği	55
3.3.5. Problemler İnternet Kullanımı Ölçeği	56
3.4. İşlem ve Verilerin Analizi	57
4. BULGULAR	61
4.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Bulgular	61
4.2. Kendini Tanımlama Değişkenine Göre Bulgular	64

4.3.	İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre Bulgular	68
4.4.	Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre Bulgular	71
4.5.	Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre Bulgular	75
4.6.	İş/Okul Dışında İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Bulgular	79
4.7.	Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Bulgular	84
4.8.	Gelir Değişkenine Göre Bulgular	89
4.9.	Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	93
4.10.	Regresyon Analizi Bulguları	98
5.	TARTIŞMA	102
5.1.	Cinsiyet Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması	102
5.2.	Kendini Tanımlama Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması	103
5.3.	İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması	104
5.4.	Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması	106
5.5.	Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması	107
5.6.	İş/Okul Dışında İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması	108
5.7.	Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması	111
5.8.	Gelir Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması	112
5.9.	Pearson Korelasyon Analizi Bulguları Yorumları	113
5.10.	Regresyon Analizi Bulguları Yorumlanması	115
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER	117
7.	KAYNAKÇA	125
8.	EKLER	155

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1: Murray'a Göre İhtiyaçlar	31
Tablo 2: Katılımcıların Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi	58
Tablo 3: Ölçekler ve Alt Boyutlarına Ait En Küçük ve En Büyük Puanlar, Ortalama, Standart Sapma, Basıklık ve Çarpıklık Katsayı Değerleri...	59
Tablo 4: PİKÖ Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Analiz Sonuçları	61
Tablo 5: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi Analiz Sonuçları.....	62
Tablo 6: ÇEKÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi Analiz Sonuçları	63
Tablo 7: YYDÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Analiz Sonuçları	63
Tablo 8: PİKÖ Puanlarının Kendini Tanımlama Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	64
Tablo 9: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Kendini Tanımlama Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	65
Tablo 10: ÇEKÖ Puanlarının Kendini Tanımlama Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	66
Tablo 11: YYDÖ Puanlarının Kendini Tanımlama Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	67
Tablo 12: PİKÖ Puanlarının İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre t-Testi Analiz Sonuçları	68
Tablo 13: ÜÖTPİDÖ Puanlarının İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre t –Testi Analiz Sonuçları	69
Tablo 14: ÇEKÖ Puanlarının İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	69
Tablo 15: YYDÖ Puanlarının İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	70
Tablo 16: PİKÖ Puanlarının Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	71
Tablo 17: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti	

Değişkenine Göre t- Testi Analiz Sonuçları	72
Tablo 18: ÇEKÖ Puanlarının Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre t Testi Analiz Sonuçları	73
Tablo 19: YYDÖ Puanlarının Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	74
Tablo 20: PİKÖ Puanlarının Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	75
Tablo 21: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	76
Tablo 22: ÇEKÖ Puanlarının Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	77
Tablo 23: YYDÖ Puanlarının Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları	78
Tablo 24: PİKÖ Puanlarının İş/Okul Dışında İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları ...	79
Tablo 25: ÜÖTPİDÖ Puanlarının İş/Okul Dışında İnternet Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	80
Tablo 26: ÇEKÖ Puanlarının İş/Okul Dışında İnternet Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	81
Tablo 27: YYDÖ Puanlarının İş/Okul Dışında İnternet Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	83
Tablo 28: PİKÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	84
Tablo 29: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları ...	85
Tablo 30: ÇEKÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	86
Tablo 31: YYDÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları ...	88
Tablo 32: PİKÖ Puanlarının Gelir Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	89
Tablo 33: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Gelir Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	90

Tablo 34: ÇEKÖ Puanlarının Gelir Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	91
Tablo 35: YYDÖ Puanlarının Gelir Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	92
Tablo 36: Çalışmada Kullanılan Ölçek Toplam Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları	93
Tablo 37: Çalışmada Kullanılan Ölçek Toplam Puanları ve Alt Boyutlar Arasındaki Pearson Korelasyonu Bulguları	94
Tablo 38: Temel Psikolojik İhtiyaçların PİK Üzerindeki Yordayıcılığının Doğrusal Regresyon Analizi	99
Tablo 39: Çok-Yönlü Eylemli Kişiliğin PİK Üzerindeki Yordayıcılığının Doğrusal Regresyon Analizi	99
Tablo 40: Yükseköğrenim Yaşam Doyumunun PİK Üzerindeki Yordayıcılığının Doğrusal Regresyon Analizi	100
Tablo 41: Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Değişkenlerinin PİK Üzerindeki Yordayıcılığının Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi	100
Tablo 42: Problemler İnternet Kullanımının Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Patolojik İnternet Kullanım Modeli (Grohol, 1999)	18
Şekil 2. Patolojik İnternet Kullanım Modeli (Davis, 2001).....	20
Şekil 3. Kavramsal Problemlı İnternet Kullanım Modeli	22
Şekil 4. Caplan'nin Problemlı İnternet Kullanım Modeli	23
Şekil 5. Nöropsikolojik Model.....	25
Şekil 6. Biyopsikososyal Yaklaşım Modeli	29

SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ

PIKÖ: Problemli İnternet Kullanım Ölçeği

YYDÖ: Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği

ÇEKÖ: Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği

UÖTPİDÖ: Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları Doyum Ölçeği

DSM 5: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı)

SPSS: Statistical Package for The Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı)

ÖZET

Bayram, Ü. A. (2024). Üniversite Öğrencilerinde; Temel Psikolojik İhtiyaçlar, Yaşam Doyumu ve Eylemli Kişilik ile Problemlı İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstinye Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Bilişim çağındaki üniversite öğrencilerinin aktif olarak dijital teknolojileri kullanmaları, yararlar yanında birtakım sorunlar da oluşturmaktadır. İnternetin araç olmaktan çıkarak aşırı derecede kullanılması, bireyi ve onun yaşamını olumsuz etkilemekte, problemlı internet kullanımını oluşturmaktadır. Bu çalışmada problemlı internet kullanımı ile ilişkili olduğu düşünülen, üniversite yaşam doyumu, çok yönlü eylemli kişilik özellikleri ve temel psikolojik ihtiyaçların değerlendirilmesinin hem akademik hem de toplumsal bazda önemli olabileceği ve alana katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu amaçla veri toplama araçları olarak Sosyodemografik Bilgi Formu, Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği, Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği, Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları Değerlendirme Ölçeği ve Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği kullanılmış ve 509 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmada; temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile problemlı internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu, çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri yüksek bireyler ile problemlı internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif anlamlı ilişki olduğu, yükseköğrenim yaşam doyumu yüksek bireyler ile problemlı internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında ilişki olmadığı, temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri puanı yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile yükseköğrenim yaşam doyumu puanları yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri puanı yüksek bireyler ile yükseköğrenim yaşam doyumu puanları yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, üniversite öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyleri problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı

düzeyde yordamakta olduğu ve toplam varyansın %70'ini açıkladığı, üniversite öğrencilerinin çok-yönlü eylemli kişilik düzeyleri problemleri internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamakta olduğu ve toplam varyansın %88'ini açıkladığı, üniversite öğrencilerinin yükseköğrenim yaşam doyumunun problemleri internet kullanımını yordamadığı ve toplam varyansın %0.2'sini açıkladığı görülmüştür. Son olarak; üniversite öğrencilerinin temel psikoloji ihtiyaçları ve çok-yönlü eylemli kişilik düzeylerinin birlikte problemleri internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamakta olduğu, değişkenlerin birlikte problemleri internet kullanımındaki değişimin yaklaşık %11'ini açıkladığı; temel psikolojik ihtiyaçları ve çok-yönlü eylemli kişiliğin problemleri internet kullanımının azalmasına neden olduğu, ilaveten temel psikolojik ihtiyaçları ve çok-yönlü eylemli kişilik puanlarının problemleri internet kullanımı davranışı puanları üzerindeki toplam varyansın %12'sini açıklamakta olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular ile eylemli kişilik özelliklerine sahip olan ve temel psikolojik ihtiyaçları doyumu sağlamış bireylerin daha az problemleri internet kullanımı davranışı sergilediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Problemleri internet kullanımı, Yaşam doyumunu, Temel psikolojik ihtiyaçları, Eylemli kişilik

ABSTRACT

Bayram, Ü. A. (2024). Examining the Relationship Between Basic Psychological Needs, Life Satisfaction, Agentic Personality and Problematic Internet Use among University Students. Istinye University Graduate School of Education, Department of Psychology, Master' s Thesis. Istanbul.

The active use of digital technologies by university students in the information age creates some problems as well as benefits. Excessive use of the internet as a tool negatively affects the individual and his/her life and leads to problematic internet use. In this study, it is thought that the evaluation of university life satisfaction, multifaceted action personality traits and basic psychological needs, which are thought to be related to problematic internet use, may be important both academically and socially and may contribute to the field. For this purpose, Sociodemographic Information Form, Higher Education Life Satisfaction Scale, Multi-Measure Agentic Personality Scale, Basic Psychological Needs Assessment Scale of University Students and Problematic Internet Use Scale were used as data collection tools and applied to 509 university students. In the study; there is a negative significant relationship between individuals with high levels of basic psychological needs and individuals with high levels of problematic internet use, there is a negative significant relationship between individuals with high levels of Multi-Measure Agentic Personality and individuals with high levels of problematic internet use, there is no relationship between individuals with high levels of higher education life satisfaction and individuals with high levels of problematic internet use, there is a positive significant relationship between individuals with high levels of basic psychological needs and individuals with high multi-measure agentic personality scale scores, there is a positive significant relationship between individuals with high basic psychological needs levels and individuals with high higher education life satisfaction scores, there is a positive significant relationship between individuals with high multi-measure agentic personality scale scores and individuals with high higher education life satisfaction scores, basic psychological needs levels of university students significantly predict problematic internet use levels and explain 70% of the total variance, university students' multi-measure agentic personality levels significantly

predict their problematic internet use levels and explain 88% of the total variance. It was found that university students' higher education life satisfaction did not predict problematic internet use and explained 0.2% of the total variance. Finally; it was found that university students' basic psychological needs and multi-measure agentic personality levels together significantly predict their levels of problematic internet use, and that the variables together explain approximately 11% of the variation in problematic internet use; it was concluded that basic psychological needs and (multifaced) active personality caused a decrease in problematic internet use, additionally basic psychological needs and multi-measure agentic personality scores explained 12% of the total variance in problematic internet use behavior scores. With the findings obtained, it has been concluded that individuals who have agentic personality traits and whose basic psychological needs are satisfied exhibit less problematic internet use behavior.

Keywords: Problematic internet use, Life satisfaction, Basic psychological needs, Agentic personality

1. GİRİŞ

1.1. Araştırma Problemi

Günümüz teknoloji çağında, internet üzerinden eğitim, ulaşım, sanat, bilim, iletişim ve haberleşme gibi birçok farklı hizmete hızlı ve ücretsiz bir şekilde erişebiliyor olmak bu teknolojinin geniş kitlelere yayılımını sağlamış ve onu yaşamın vazgeçilmez gereçlerinden biri haline getirmiştir (Esen ve Siyez, 2011; Ögel, 2012; Derin ve Bilge, 2016; Öner ve Çakır, 2019). Bilgiye; hızlı, kolay, ucuz, güvenli ulaşmak ve iletişimi kolaylaştırmak temelde internetin ortaya çıkış amacı iken, internetin tahminin ötesinde hızlı bir şekilde yaygınlaşması onu araç olmaktan çıkarmış ve patolojik aşırı kullanıma sebebiyet vermiştir (Arısoy, 2009). İnternetin araç olmaktan çıkarak aşırı derecede kullanılması, bireyi ve onun yaşamını olumsuz etkilemekte, problemlili internet kullanımını oluşturmaktadır (Caplan, 2002; Fortson ve ark., 2007). Problemlili internet kullanımında, internetin aşırı derecede fazla kullanılması, yoğun olarak kullanma isteğine engel olup buna karşı gelememe, internetsiz geçen zamanın önemini kaybetmesi, ondan yoksun kalma durumlarında sinirliliğin oluşması, yoğun huzursuzluk, gerginlik ile saldırganlığın artması, psikolojik iyi oluştan uzaklaşma, iş, sosyal ve aile hayatında artan bozulmaların varlığı gibi problemlilerden söz edilmektedir (Faye ve ark., 2016; Bozoğlan, 2018a; Aktaş ve ark., 2023).

Bu durum aynı zamanda, teknolojik gelişmelere bağlı olarak tanımlanmış, içerisinde hiçbir kimyasal zararlı madde barındırmayan ancak bireyleri birçok bakımdan olumsuz olarak etkileyen bir tür bağımlılık olarak da ifade edilmektedir (Olola ve ark., 2023). Günümüz dünyasında, bireyler üzerinde etkisi görülen internet bağımlılığı başlığı altında; aşırı problemlili internet kullanımı (Belli ve ark., 2022), çocuklukta problemlili internet kullanımı (Kanter, 2020), çevrimiçi oyun bağımlılığı (Atabay ve ark., 2023) gibi pek çok başlık da bu çerçevede tartışılmaktadır. Problemlili internet kullanımı, son yıllarda özellikle üniversite öğrencileri için de ciddi bir sorun olarak düşünülmekte ve araştırmacılar tarafından bu sorunun özellikleri ifade edilmeye çalışılmaktadır (Hanımoğlu ve Celik 2020). Nitekim, problemlili internet kullanım

sorunu, üniversite öğrencilerde bağımlılık türü birtakım olumsuzluklar oluşturmakta, onların akademik-başarılarını, aynı zamanda sağlıklı, mutlu yaşamsal uyumlarını olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Solmaz ve ark., 2022; Göktaş ve Öztürk, 2022).

Problemli internet kullanımı gibi olumsuz davranışların altında birtakım etkenler bulunmaktadır. Bu etkenler arasında şefkat gösterme, ilişki kurma, itibar kazanma, yeterlilik, özerklik, bilme, ait olma gibi “temel psikolojik ihtiyaçlar” olarak nitelendirilen güdülerin doyurulamaması sayılabilir (Kaya & Altun 2018). Nitekim Deci ve Ryan (2000) yetkinlik, özerklik ve ilişkisellik ihtiyaçlarının; en temel psikolojik ihtiyaçlar olduğunu belirterek, bu ihtiyaçların doyurulması ve geliştirilmesi ile sağlıklı yaşamın ve dengenin gerçekleşebileceğini bildirmiştir. Olumlu psikolojik büyüme, öz-bütünlük ve psikolojik sağlamlık için gerekli psikolojik temel değerlerin doyurulması, ruh sağlığının beslenmesi temel psikolojik ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır (Deci ve Ryan, 2000; Andersen, 2000). Temel psikolojik ihtiyaçları karşılanmamış olan insanlar kendilerini baskı altında hissetmektedir (Ryan, 1995). Aynı şekilde psikolojik ihtiyaçların tatmini gerçekleşmediği durumlarda öğrencilerin kendilerine olan öz inanç ve güvenleri azalmakta ve başarı düzeyleri düşmektedir. Oluşan yetersizlik duygusu, mesleğe veya ilgili çalışma alanına karşı isteksizlik veya birtakım önyargılar oluşurken ders ve uygulamalar esnasında strese girilmesi ve baskı hissedilmesi nedeniyle de birtakım problemler yaşanmaktadır (Aydın & Kahraman 2020; Turkdogan & Duru 2012). Bu bağlamda bireylerin temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak ve bozulan iç dengelerini yeniden sağlamak için internet veya sosyal medyaya yöneldiği görülmektedir (Can ve Zeren, 2019, Li ve ark., 2016). Bunun sonucunda da problemli internet kullanımı ve bağımlılık gibi problemli davranışlar ortaya çıkabilmektedir (Dursun ve Çapan, 2018; Sever, 2021; Gao ve ark., 2022).

Yaşamda karşılaşılan sorunların oluşturduğu olumsuz duygu ve durumların bireylerde olumsuz tepkilere yol açabildiği, bu gibi durumların “yaşam doyumunu” etkileyebildiği ve insanları problemli internet kullanıma yöneltebildiği düşünülmektedir. Nitekim yaşam doyum; bireylerin arzuları ve gerçekleştirebildiği başarı oranları arasındaki ilişki seviyesi olarak görülmekte, bu değişkenler arasındaki farklılıklar ne derece az olursa yaşam doyum seviyesinin de o denli yüksek olacağı bildirilmektedir (Diener ve ark., 2003; Receptoğlu, 2013; Erol & Yıldırım, 2016).

Yaşam doyumu; bireyin neler istediği yani beklentileri ile elinde olanların veya sahip olduklarının karşılaştırılması sonucu gerçekleşen duygu durumu olarak tanımlanmaktadır (Diener ve ark., 1985). Beklentilerin ve gereksinimlerin giderilmesinin yani arzuların karşılanması ile oluşan denge ve uyumun, yaşam doyumu için önemli olduğunu bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Diener, 1984; Oishi ve ark., 1999; Bal ve Gülcan, 2014). Diğer taraftan beklentilerin karşılanmaması durumunda, dengesizlik ve uyumsuzluk artmakta, oluşan doyumsuzluk hissi aşırı internet ve sosyal medya kullanımı ile doyurulmaya çalışılmaktadır (Longstreet & Brooks, 2017). Böylece problemlili internet kullanımı doyumsuzluktan kaçmak için kullanılan önemli bir faktör olarak görülmektedir (Esen ve Gündoğdu, 2010; Senol-Durak ve Durak, 2011). Başka bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin problemlili ve sorunlu internet kullanımı ile yaşam doyumu değişkenleri arasında ilişki olduğu bildirilmektedir. Örnek olarak Amerika’da okuyan Çinli üniversite öğrencilerinin internet kullanımı ve yaşam doyumu değişkenleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bir olduğu belirtilmiştir (Wang, 2006). Aynı şekilde Türkiye’de okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin internet kullanımına yönelik motivasyonları ile onların yaşam doyumları arasında da düşük seviyede pozitif yönde gözüken ilişki bulunurken (Gülner ve Balcı, 2011), başka bir çalışmada ise, sosyal medya kullanan üniversite öğrencilerinin haftalık kullanım yoğunlukları ile yaşam doyum düzeyleri arasında negatif yönde ilişki ile birlikte, artan kullanıma karşılık yaşam doyumunun azaldığı bildirilmiştir (Balcı ve Koçak, 2017). Bazı çalışmalarda pozitif yönde ilişki olmasına rağmen, sosyal çevre yerine sanal ortamları tercih edenlerin süreç içinde daha fazla yalnızlaşabileceği ve problemlili internet kullanım durumunun yaşam doyumsuzluğunu artırabileceği görülmektedir (Taşlıyan ve ark., 2018).

Yaşam doyumu yanında kişilik yapısı ve özelliklerinin de problemlili internet kullanımında önemli olduğu bildirilmiştir. (Servido ve ark., 2017 Akt. Bozoğlan, 2018b). Allport (1921) kişiliği; biyolojik yapı temelinde gelişim boyunca kazanılmış psiko-fizyolojik durumlar olarak tanımlarken, sonrasında kişiliği; fizyolojik, psikolojik ve toplumsal öğelerin dengelenebilmesi olarak tanımlamıştır (Allport, 1966). Cloninger (1994) ise kişiliği; bireyin kendisine has tutarlı davranış kalıpları ve iç süreçlerinin bir bütün olarak birlikte uyumlu hareket etme bilinçliliği olarak açıklamıştır. Bu tanımlamalarda uyum ve dengeleme bütünlüğü yanında, bireyin

kişiliğine has bir eylemi ve eylemlilik özellikleri söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda eylemlilik; bireyin kendi yaşamına dönük olarak aldığı sorumluluk olarak ifade edilebilir (Côté, 1997). Côté Levine (1987), eylemli kişiliği; bireylerin yaşamında kendi sorumluluğunu alarak, ileriye yönelik almış olduğu kararlarında, kendilerini öz kontrol edebilme ve dengeleyebilme yetisi olarak tanımlamaktadır. Nitekim, kendi öz yaşamlarına yönelik olumlu his, duygu ve algılara sahip kişilerin, diğerlerine göre daha sağlıklı ve etkili problem çözebildikleri, denge ve uyumlarını daha kolay sürdürdükleri (Matheny ve ark., 2002; Huebner ve ark., 2004), stresli yaşam durumlarına karşı daha sağlam dirençte bulunabildikleri, kısaca eylemli kişilik özellikleri gösterdikleri bilinmektedir. (Little, 2006). Bu açıdan ele alındığında eylemli kişilik özelliğinin de problemli internet kullanımında etken bir değişken olduğu ifade edilmiştir (Klimmt & Hartmann 2006) Bu değişkenler ilişkileri gösteren çalışmalara örnek olarak; çevrimiçi oyun bağımlılığı ile eylemli kişilik ilişkisi (Bekir ve Celik, 2020) dijital sosyal medya ile yaratıcı eylemli kişilik ilişkisi (Lafontaine, 2022), özerk benlik ve duygusal şemalar ile eylemli kişilik ilişkisi (Bekir ve Celik, 2020) gibi çalışmalar sayılabilir.

Bu bilgiler bağlamında alanyazında üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarının nedenlerini anlamaya yönelik çeşitli çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmaların devamı olarak problemli internet kullanımı ile ilişkili olduğu düşünülen, üniversite yaşam doyumu, çok yönlü eylemli kişilik özellikleri ve temel psikolojik ihtiyaçların hep birlikte değerlendirilmesinin hem akademik hem de toplumsal bazda önemli olabileceği ve alana katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İnternette yer alan “we are social-digital 2023” verilerine göre “internet ve sosyal medya kullanıcı istatistikleri” yaklaşık olarak 8,1 milyar olan dünya nüfusunda %64,4 internet, %59,4 aktif sosyal medya ve %68 mobil telefon kullanıldığını göstermektedir. Yine aynı kaynakta “we are social-turkey 2023” verilerine göre Ocak 2023 tarihi itibarı ile Türkiye nüfusu 85,59 milyon olarak gösterilmektedir. Burada mobil telefon kullanım oranı %95,4, internet kullanım oranı %83,4 ve sosyal medya kullanımı da %73,1 olarak verilmiştir. Özellikle pandemiyle birlikte, internet bağımlılığı, teknoloji bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı gibi dijital teknolojik

bağımlılıkların arttığı, ayrıca ergenlik dönemindeki çocuklarda akıllı telefon ve oyun bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıkların da arttığı değerlendirilmektedir. Araştırmalar dünyada ergenlik dönemindeki gençlerde teknoloji bağımlılık oranının %4,2 ile %21 arasında değiştiğini, bu oranın Türkiye’de ise bu oranın %2,33 ile %14 arasında bulunduğunu göstermektedir (Ektiricioğlu ve ark., 2020).

Alanyazında üniversite öğrencilerinde de internetin problemli kullanımının güncel sorun haline geldiği (Salubi ve ark., 2019; Hanımoğlu ve Çelik, 2020) ve dünya çapında bir pandemi haline gelerek, bu sorunun üniversite öğrencilerini hem ruhsal hem fiziksel olarak etkilerken, bağımlılığa neden olabileceği bildirilmektedir (Tran ve ark., 2017;-Solmaz ve ark., 2022; Gökteş ve Öztürk, 2022). Bu çalışmalarda teknoloji bağımlılığı, dijital bağımlılık, internet- sosyal medya bağımlılığı ve bilgisayar oyun bağımlılığı gibi bağımlılık türlerindeki problemli internet kullanıcı sayılarının hızla arttığı görülmektedir. Nitekim, Harvard Üniversitesi araştırma verilerine göre, internet kullanmakta olan kişilerin %5 ila %10’unda internet bağımlılığı bulunmaktadır. Bu bağımlılık oranları, Çin, Güney Kore ve Tayvan gibi birçok Asya ülkesindeki gençlerde en yüksek seviyede bulunmaktadır (Morahan-Martin, 2005). Hanyang Üniversitesi’nde yapılan bir araştırmada, Güney Koreli üniversite öğrencilerinin yaklaşık %30’unun internet bağımlısı olma riski taşıdığını ve Çinli üniversite öğrencilerinin de %10,6’sının internet bağımlısı olduğunu bildirmiştir. (Wu ve Zhu, 2004). Çin Komünist Gençlik Birliği tarafından, 2007 yılında yapılan başka bir çalışmada genç bireylerin yaklaşık %17’ sinin İnternet bağımlısı olduğu ve problemli internet kullanımı ile bağımlılık oranlarının hızla arttığı bildirilmiştir (Huang ve ark., 2007). Amerika’da internet genel topluma yaygınlığının %1,5- %8,2 aralığında olduğu (Peterson ve ark., 2008), Avrupa’daki ergenlerde ise bu oranın %6 ile %14 arasında değiştiği bildirilmiştir (Durkee ve ark., 2012).

Problemli internet kullanımı ve bağımlılık artışıyla birlikte gençlerde birtakım sorunların ortaya çıktığı da görülmektedir. Özellikle çevrimiçi sosyal ağ bağımlılığının gençler arasında yüksek bir yaygınlık oranına sahip olduğunu ve bu bağımlılığa sahip öğrencilerin duygu durum bozukluğu yaşamaya karşı daha savunmasız olduklarını bildirmişlerdir (Kaess, 2014). Bir başka araştırmada. Gençlerde internet bağımlılığı, soyutlanma, yalnızlık duygu düzeyi, sürekli kaygı ve öfke düzeyleri arasındaki

ilişkinin incelenmesi yapılmış; problemli internet kullanan öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyleri arttıkça sürekli öfke düzeylerinin de arttığı, internet bağımlılığı düzeyleri arttıkça yalnızlık düzeylerinin ise azaldığı bulunmuştur. Bulgular problemli internet kullanımının gençler üzerindeki olumlu veya olumsuz etkilerinin olduğunu, birbirine uyumsuz sonuçların görülebildiğini ve bu konuda başka çalışmalara da gereksinim olduğunu göstermektedir (Akdağ ve ark., 2014)

Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımıyla ilgili araştırmalara bakıldığında yine son yıllarda farklı değişkenler açısından konunun incelendiği gözükmemektedir. Bu araştırmalara örnek olarak internet kullanımı ile öfke türleri arasındaki ilişki boyutlarının incelenmesi (Ata, 2011), yalnızlık ve bireyler tarafından algılanan sosyal destek (Oktan, 2015), internete yönelik tutumlar (Sargın, 2013), sağlıklı yaşam tarzı davranışları (Nazik ve Güneş, 2019), yaşam doyumu ile psikolojik esneklik ilişkisi (Çiçek, 2021), çevrimiçi dijital oyun bağımlılığı düzeyinin eylemli kişilik, duygusal şemalar ve bilişsel çarpıtma ile incelenmesi (Bekir ve Celik, 2020) gibi farklı çalışmalar sayılabilir. Ayrıca, üniversite öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçların doyurulmasında; öz-yetkinlik- yeterlik ve kaygı ilişkisi (İhsan ve ark., 2011), genel yaşam doyumu ile temel psikolojik ihtiyaçlar (Çivitçi, 2012), psikolojik sağlamlık (Alibekiroğlu ve ark., 2018), kişilik özellikleri (Yıldız, 2020), serbest zaman doyumu (Acar ve Yılmaz, 2021), duygudurum (Hamurcu ve Arslan, 2022) ve üniversite memnuniyeti (Gül, 2022) gibi değişkenlerin karşılaştırıldığı çalışmalar da bulunmaktadır. Problemli internet kullanımı sorununun nedenlerini tespit etmeye yönelik olarak birçok değişken incelenmekle birlikte; bireyin temel psikolojik ihtiyaçları, yaşam doyumu ve çok yönlü eylemli kişilik özellikleri gibi değişkenlerinin etkilerinin birlikte incelenmesi yapılmamıştır. Bu bakımdan bu değişkenlerle çalışılmanın adı geçen sorunun çözümünü anlamaya katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmada, üniversite öğrencilerindeki temel psikolojik ihtiyaçlar, yükseköğretim yaşam doyumu ve eylemli kişilik özellikleri ile problemli internet kullanım seviyeleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırma Hipotezleri

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda, araştırma hipotezleri şunlardır:

1. Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile problemli internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif yönde anlamlı ilişki vardır.
2. Çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri yüksek bireyler ile problemli internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif anlamlı ilişki vardır.
3. Yükseköğrenim yaşam doyumunu yüksek bireyler ile problemli internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif anlamlı ilişki vardır.
4. Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri puanı yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır.
5. Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile yükseköğrenim yaşam doyumunu puanları yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır.
6. Çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri puanı yüksek bireyler ile yükseköğrenim yaşam doyumunu puanları yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır.
7. Üniversite ğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyleri problemli internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır.
8. Üniversite ğrencilerinin çok-yönlü eylemli kişilik düzeyleri problemli internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır.
9. Üniversite ğrencilerinin yükseköğrenim yaşam doyumunu düzeyleri problemli internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır.
10. Üniversite ğrencilerinin temel psikoloji ihtiyaçlar ve çok-yönlü eylemli kişilik düzeyleri birlikte problemli internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2022-2023 akademik yılı gönüllü lisans öğrencilerinin verileri ile sınırlıdır.
2. Elde edilecek olan bulgular, üniversitelerde okumakta olan ve online olarak ulaşılan, gönüllü, yaşları 18-30 arasındaki 509 üniversite öğrencisi ile sınırlıdır.
3. Araştırmadan elde edilecek bulgular, uygulanmış olunan ölçme araçlarının ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan 509 üniversite öğrencilerinin, Sosyodemografik Bilgi Formuyla birlikte; Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği, Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği, Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları Değerlendirme Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği dahilindeki tüm soruları içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.
2. Araştırmada kullanılan ölçeklerin, ölçölmek istenilen özellikleri doğru bir şekilde ölçtüğü varsayılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde problemli internet kullanımı, temel psikolojik ihtiyaçlar, yaşam doyumu ve eylemli kişilik özellikleri ile ilgili kuramsal yapılar, bunların birbiri ile olan ilişkileri ve literatürde bulunan ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Problemli İnternet Kullanımı (PİK)

2.1.1. PİK, Tanımı ve İlgili Özellikleri

Problemli internet kullanımı, hedeflenenden veya ihtiyaçtan daha uzun süre kullanım durumu ile birlikte net bir amaç olmaksızın bu teknolojinin kullanılmaya devam edilmesi olarak karakterize edilmiştir (Davis, 2001; Caplan, 2003). Günümüz dünyasında teknolojik gelişmelere bağlı olarak, modern çağ için tanımlanmış hiçbir kimyasal içermeyen yeni bir bağımlılık türü olarak oyun ve internet bağımlılığından söz edilmektedir. DSM V’de madde ile ilgili olmayan bozukluk başlığı altında yer alan dijital oyun bağımlılığı, internette oyun oynama bozukluğu olarak ifade edilmiştir. Dünya sağlık örgütü ICD 11’de oyun bağımlılığını davranışsal bağımlılıkların bir türü olarak değerlendirmektedir (Şengül ve Büber, 2016). Oyun bağımlılığı çevirim içi veya çevirim dışı olabilmekle birlikte günümüzde çoğunlukla çevirim içi internet bağlantısıyla birlikte gelişmektedir. Bu bakımdan genel çerçeve olarak internet bağımlılığı veya problemli internet kullanımı esas alınmaktadır. Çevrimiçi oyun bağımlılığı, patolojik internet bağımlılığı, aşırı internet kullanımı, sorunlu dijital ortam kullanımı ve benzeri birçok isim problemli internet kullanımı başlığı altında tartışılmaktadır (Yengin, 2019). Literatürde problemli internet kullanımı, sorunlu veya patolojik internet kullanımı, internet-bilgisayar-oyun bağımlılığı gibi değişik kavramlar içinde tanımlanmıştır (Asıcı, 2019; Chao ve ark., 2020).

Problemli internet kullanımında bireyler, internet kullanımlarını üzerinde oto kontrol mekanizmasını kuramamakta, kullanım durumlarını kontrol etmekte zorluk yaşamakta, zihinlerinde sürekli olarak internet kullanım aktiviteleri yer almaktadır. Bu özellik internet kullanımına yönelik sağlıklı bir boyutun oluşmasına ve problemli

internet kullanımı tanımlamasına yol açmaktadır (Young ve De Abreu, 2011; Caplan ve ark., 2009). Problemlı internet kullanımında genel yorgunluk, kas ve iskelet sistemi bozuklukları, yeme ve uyku bozuklukları gibi bedensel fizyolojik sorunlar yanında sosyal ve psikolojik bozukluklar da oluşabilmektedir. İnternet teknolojilerinin kontrolsüz ve dolayısıyla zarar verici kullanımıyla birlikte bireylerin psikolojik iyi oluştan sapmaları, “problemlı internet kullanımı” olarak ifade edilmektedir (Beard ve Wolf, 2001; Göktaş ve Öztürk, 2022; Li ve ark., 2023).

Literatürde problemlı internet kullanımıyla ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Liang ve arkadaşları 2016 yılında internet bağımlılığı ve depresyon arasındaki ilişkide cinsiyetin rolünü araştırdı ve sonuç olarak hem erkeklerin hem de kadınların internette tek başına gezinmeye eğilimli olduğunu, ancak Çinli erkeklerin kadınlara kıyasla arkadaşlarıyla çevrimiçi olma olasılığının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Ayrıca Peng ve Liu (2010) ve Wang ve arkadaşları (2015) yıllarındaki çalışmalarında online oyun bağımlılığı ve video oyunu bağımlılığının ergen ve gençlerde yaygın olduğunu bu durumun kaygı ve depresyon gibi birtakım patolojik sorunlar doğurduğunu bildirmiştir (Akt. Bozoğlan, 2018a). Kore’de 2010 yılında yapılan bir çalışmada Kim ve arkadaşları yoğun internet kullanımı ve çeşitli sağlık riski davranışlarının bağıntılarını incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre, yoğun internet kullanımı olan öğrencilerin daha kötü yeme alışkanlıkları ve kötü uyku davranışları gösterdiği yani psiko-fizyolojik olarak sağlıklı olmadığı görülmüştür. Kore’de yapılan diğer araştırmalarda internet bağımlılığının beslenme bozukluklarına ve obeziteye neden olabileceğinden, yani fizyolojik olarak rahatsızlık da oluşturabileceğinden bahsedilmiştir (Lim ve ark., 2017). Başka bir araştırma bulgulara göre, sosyal medya bağımlılık derecesi arttığında hissedilen yalnızlık duygusunun da arttığı ve psikolojik iyi oluştan uzaklaşıldığı görülmektedir (Yaşar, 2021). Boylu ve Günay (2018) çalışmalarında; Hacettepe Üniversitesi’nde öğrenim gören 440 kişiyle çalışmış bunlara Türk İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Kaliforniya Üniversitesi Los Angeles Yalnızlık Ölçeği uygulamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, üniversitede sınıf seviyesi yükseldikçe internet bağımlılığı düzeyi de artmaktadır. Cinsiyet, birlikte yaşanan bireyler, interneti kullanım amacı ve eğlenceli aktivitelere katılım düzeyi ile internet bağımlılığı arasında anlamlılık bulunmamıştır. Diğer taraftan internet bağımlılığı ile yalnızlık duygusu arasında negatif yönlü bir seviyede anlamlılık bulunmuştur. Yani

internet bağımlılığı artarsa yalnızlık azalmaktadır. Çevresindeki insanlarla yakın ilişki kuramayan bireyler, bu ihtiyacı gidermek için internetten, alternatif sosyal kanallar oluşturmaktadır. Sosyal kaygı açısından değerlendirildiğinde kızlardaki kaygı düzeylerinin erkeklerdekinden daha yüksek çıktığı görülmüştür. Ayrıca, psikolojik iyi oluş seviyesi ile internet bağımlılığı seviyeleri arasında ise negatif yönde düşük seviyede ilişki bulunmuştur. (Cemiloğlu ve ark., 2022; Potas ve ark., 2022). Amichai-Hamburger ve ark., (2002) yaptığı çalışmada nevroitikliği yüksek olan kadınların Facebook'u daha sık kullandıkları ve depresif belirtilere sahip olduklarını, buna karşılık yoğun Facebook kullanımının erkeklerde depresyonla ilişkili olmadığını bulmuştur. Bazı çalışmalarda depresyon ve internet bağımlılığı arasındaki ilişki incelenmiş; düşük özgüven ve motivasyon eksikliğinin depresif bir bireyi bağımlılığa yönettiği bulunmuştur. Üniversite lisans öğrencileri arasında dijital medya kullanımı ve internet bağımlılığı yaygınlığının incelendiği başka bir araştırmada (Salubi ve ark., 2019) iki Güney Afrika üniversitesinde tabakalı rastgele örnekleme kullanılarak 390 genç yetişkin seçilmiş ve bunlara anket yapılmıştır. Veriler, İnternet Bağımlılığı Testi anketinin bir modifikasyonu olan Lisans Öğrencileri için Değiştirilmiş İnternet Bağımlılığı Testi kullanılarak toplanmıştır. Ankete katılanların 282'si (%72,3) interneti her gün kullandığını ve %34,8'i 10 saatten fazla zaman harcadığını belirtmiştir. Katılımcıların %60'ından fazlasının en az iki elektronik cihaza erişimi bulunmaktadır. Ankete katılanların çoğu, amaçlanandan daha uzun süre çevrimiçi kaldığını, İnternet kullanımı nedeniyle geceleri daha az uyuduğunu ve bu nedenle internette gezinme sayesinde ders çalışmaya daha az zaman harcadığını belirtmiştir. Ayrıca, whatsapp ve instagram kullananların en az yalnızlık düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, yeni medyanın kontrolsüz kullanımının akademik üretkenlik için bir tehlike olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları internet ve oyun bağımlılığının birçok ülkede üniversite öğrencileri için ciddi bir sorun olduğunu ve bu sorunun birçok açıdan gençleri ne şekilde olumsuz etkilediğinin tartışıldığını göstermektedir.

2.1.2. PİK Tanı Ölçütleri

İnternet bağımlılığının alkol, esrar, sentetik bonzai, kokain ve diğer uyuşturucu madde, gibi fiziksel bağımlılık çeşitlerinde görüldüğü gibi insanların iş yaşamını, sosyal-aile hayatını ve akademik başarı durumlarını etkilediğini gösteren çalışmaların varlığı, problemlili internet kullanım durumlarının ayırt edilmesini ve ön tedbirlerin

devreye sokulmasını gerekli kılmıştır. Bu bağlamda Goldberg (1996), Young (1996), Griffiths (2000) ve Block (2008), yıllarında patolojik problemli internet kullanımına yönelik birtakım tanı kriterleri belirlemiş ve bu durumu dürtü kontrol bozukluğu kategorisinde değerlendirmişlerdir.

2.1.2.1. Goldberg İnternet Bağımlılığı İçin Tanı Kriterleri

Tarihsel süreç içinde, İnternet bağımlılığı ile ilgili ilk tanılama çalışmasını 1996 yılında Goldberg yapmıştır. Goldberg, DSM IV'te bulunan fiziksel madde bağımlılığı tanı kriterlerinden esinlenerek internet bağımlılığı için kullanılabilecek kriterleri listelemiştir (Goldberg, 1996). Buna göre bireyde 12 aylık bir dönem içinde aşağıda listelenen kriterlerden üç veya daha fazlası herhangi bir zamanda ortaya çıktığında klinik anlamda bir bozukluk veya sorun olduğu bildirilmiştir:

1. İstenilen memnuniyeti elde etmek için internette geçirilen zamanı önemli ölçüde artırma ihtiyacı,
2. İnternetin sürekli aynı sürede kullanımı ile keyif almada belirgin şekilde azalma,
3. İnternetin ağır ve uzun süreli kullanımı sonucunda interneti azaltma ya da bırakma durumunda yoksunluğa bağlı olarak aşağıdakilerden iki veya daha fazlasının görülmesi. Bu belirtilerin sosyal, mesleki veya önemli işlevsel başka bir alanda sıkıntıya neden olması: (a) psikomotor ajitasyon, (b) kaygı, (c) internette neler olduğu hakkında takıntılı düşünme, (d) internet ile ilgili fanteziler veya hayaller (e) parmakların gönüllü veya istemsiz yazım hareketleri,
4. İnternet kullanımı veya başka benzer bir çevrimiçi hizmet, yoksunluk belirtilerini hafifletmek veya önlemek için devreye girer.
5. İnternete genellikle daha sık ya da planlanandan daha uzun süreler boyunca erişilir.
6. İnternet kullanımını azaltmak veya kontrol etmek için ısrarlı bir istek veya başarısız çaba vardır.
7. İnternet kullanımıyla ilgili etkinliklerde çok fazla zaman harcanır.
8. İnternet kullanımı nedeniyle önemli sosyal, mesleki faaliyetler veya boş zamanı değerlendirme faaliyetleri bırakılır veya azaltılır.

9. İnternet kullanımının neden olduğu fiziksel, sosyal, mesleki veya psikolojik bir problemin varlığına rağmen internet kullanımı devam etmektedir.

2.1.2.2. Young İnternet Bağımlılığı Tanı Ölçütleri

Young, DSM IV ‘te bulunan patolojik kumar bağımlılığı tanı kriterlerinden faydalanarak 8 kriter geliştirilmiş ve bu kriterlerden beş tanesinin görülmesi durumunun internet bağımlılığı olduğunu bildirmiştir (Young, 1996):

1. İnternet ili ilgili aşırı zihinsel uğraş (önceki çevrimiçi etkinlik hakkında düşünmek veya sonraki çevrimiçi oturumu beklemek).
2. İstenilen memnuniyeti elde etmek için giderek artan sürelerde interneti kullanma ihtiyacı hissetme
3. İnternet kullanımını kontrol etmede; geçirilen süreyi azaltmada veya sonlandırmada başarısız girişimlerde bulunma
4. İnternet kullanımını sonlandırma veya ara verme durumlarında huzursuz, karamsar, depresif veya sinirli hissetmek
5. Asıl amaçlanan süreden daha fazla internette kalma
6. İnternet kullanımı nedeniyle önemli ilişkileri, eğitim, iş, kariyer fırsatı gibi durumları riske atma veya kaybetme
7. İnternette kalma süresini gizlemek için aile üyelerine, terapisteye veya diğer kişilere yalan söyleme
8. İnterneti problemlerden uzaklaşmak veya disforik ruh hali (örneğin, çaresizlik, suçluluk, endişe, depresyon) durumlarında rahatlamak için kullanmak

2.1.2.3. Griffiths ’in PİK Tanı Ölçütleri

Goldberg (1996) ve Young (1996) internet bağımlılığı üzerinden tanı kriterlerini sıralamışken daha sonra Griffiths (1999), bağımlılık yerine “problemlili internet kullanımı” tanımını üzerinden 6 kriter önermiştir:

1. **Dikkat Çekme (Salience):** İnternet kullanımı kişinin hayatındaki en önemli aktivitedir. Bu durum kişinin düşüncelerini (bilişsel çarpıtmalar, zihinsel uğraş) ve davranışlarını (sosyalleşme davranışlarında kötüleşmeler) etkilemektedir.

Örneğin kişi internet kullanmadığı zamanlarda sürekli internet kullanabileceği bir sonraki fırsatları düşünür.

2. **Duygudurum Değişikliği (Mood Modification):** Öznel deneyimler sonucu bireylerin internet kullanımını baş etme becerisi olarak kullanması durumudur. Yani internetin kaçış- uyuşma veya uyarılmışlık hissini deneyimlemek amacıyla kullanılmasıdır.
3. **Tolerans (Tolerance):** İnternetin bir önceki keyif verme düzeyine ulaşmak için giderek artan sürelerde kullanılmasını ifade etmektedir. Örneğin, başlangıçta küçük bahisler oynayan bir kumarbazın, coşkulu bir deneyim yaşamak için kademeli olarak bahsin büyüklüğünü artırmasıdır.
4. **Yoksunluk Belirtileri (Withdrawal symptoms):** İnternet kullanımının sonlandırılması ya da sürenin sınırlandırılması durumunda olumsuz duygular ve fiziksel etkilerin görülmesidir. Örneğin; titreme, öfke vb.
5. **Çatışma (Conflict):** Problemlili internet kullanan bir bireyin çevresiyle yaşadığı çatışmaları (kişilerarası çatışmalar) ve kendi içsel çatışmalarını (intrapsişik çatışma) kapsamaktadır.
6. **Tekrarlama (Relapse):** Uzun yıl kontrol sağlanmasına rağmen internet kullanımının tekrar ortaya çıkması durumudur.

Griffith'in "problemlili internet kullanımı" tanılamasına yönelik olarak DSM IV için önerdiği kriterler, daha sonra Block (2008) tarafından DSM-V için aşağıdaki maddelerle yer aldığı şekilde önerilmiştir:

- A. İnternetle meşgul olma.
- B. Yoksunluk: İnternetin elinden alınması durumunda yoksunluk belirtileri gösterme.
- C. Tolerans: İnternette geçirilen zamanı gittikçe artırma ihtiyacı duyma.
- D. İnternet kullanımını kontrol etmede başarısız girişimlerde bulunma.
- E. Olumsuz psiko-sosyal sorunları hakkında bilgisi olmasına rağmen aşırı internet kullanımına devam etme.
- F. İnternet kullanımının dışında, bunun bir sonucu olarak daha önce zevk aldığı hobi ve eğlencelere karşı ilgi kaybının olması.
- G. Disforik duygudurumdan kaçmak ya da rahatlamak için internet kullanma.

H. İnternet kullanım süresi konusunda çevresindekileri aldatma.

I. İnternet kullanımı nedeniyle sosyal ilişkilerin, iş hayatının, eğitim ya da kariyer fırsatlarının tehlikeye girmesi.

Problemlili internet kullanımına yönelik geliştirilmiş olan tüm kriterlere genel olarak bakıldığında, özellikle internet kullanımının bilişsel-sosyal-psikolojik belirtileri üzerinde durulduğu gözükmeaktadır. Nitekim bireylerin takıntılı düşünceler içinde olması, süregelen internet kullanım isteğini azaltamama ya da kullanımı durduramama, sürekli interneti kullanma düşüncesinde olma, are verdiğiinde tekrar internete olacağı zamanı sabırsızlıkla bekleme, interneti arkadaş olarak görmesi gibi durumların varlığı belirtilmektedir (Bozkurt ve ark., 2016). Aynı şekilde bu bireylerde ölçsüz internet kullanımı ile birlikte bu davranıştan vazgeçememe, sosyal etkinliklerden ve sosyal paylaşımlardan uzaklaşma durumları, yaşamsal sorumlulukların ihmali gibi problemlerin varlığı da bildirilmiştir (Kabaklı Çimen, 2018).

2.1.3. PİK Kuramsal Altyapı

2.1.3.1. Erik Erikson Psikososyal Kişilik Gelişim Kuramı

Problemlili internet kullanımının kuramsal altyapısını açıklarken, öncelikli olarak Erik Erikson (1902-1994) tarafından geliştirilen psikososyal kişilik gelişim teorisine bakmak yararlı olacaktır. Nitekim Psikososyal Gelişim Kuramı, araştırma değişkenlerimizden bir diğeri olan eylemli kişilik özellikleri ile de incelenmiştir (Atak, 2011a; Atak 2011b). Çiftçioğlu ve arkadaşlarının (2016) da ele aldıkları Erikson'nun psikososyal gelişim döngüleri modelinde; güvene karşılık güvensizlik duygusu, bağımsızlığa karşılık utanma veya şüphencilik içinde olma, girişkenliğe karşılık suçluluk hissetme durumu, başarı duygusuna karşılık aşağılık duygusu, kimlik kazanma yerine rol karmaşası içinde olma, dostluk kazanma yerine yalnız kalma, üretkenliğe karşılık verimsiz duraklama ve benlik bütünlüğüne karşılık umutsuzluk içinde olmak üzere 8 evre sıralanmıştır. Bu evrelerin herhangi birinde problemlili internet kullanımının gelişmesi mümkün olmakla birlikte çalışmamızda üniversite öğrencileri incelendiğinden aşağıda sadece 19-29 yaş grubunu kapsayan dönemde problemlili internet kullanımının nasıl oluşabileceği açıklanmıştır.

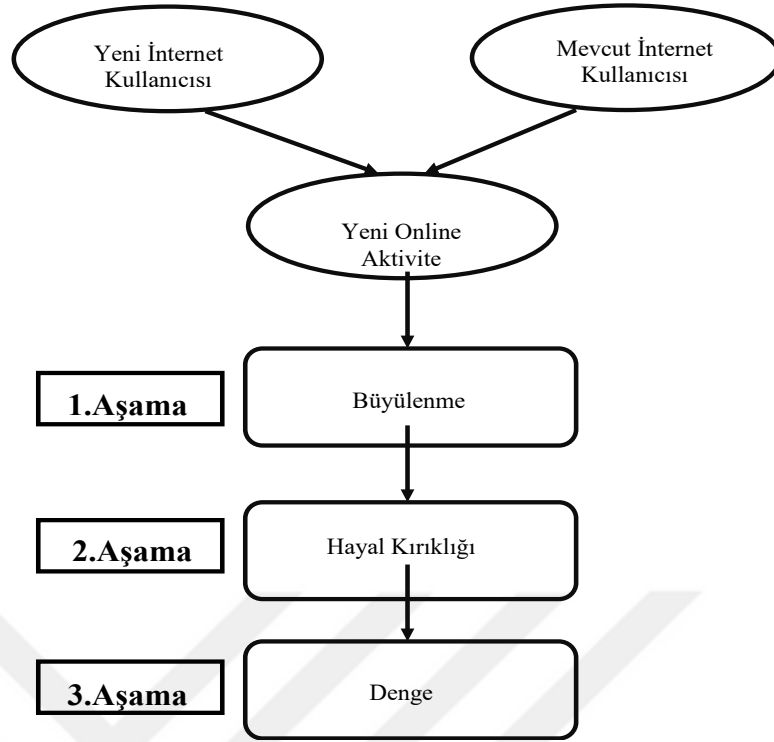
Erikson'nun psiko-sosyal gelişim evrelerden 6. sı (19-29 yaş arası) “dost kazanmaya karşı yalnızlık” evresi olarak tanımlanmıştır (Widick ve ark., 1978). Bu evre çalışmamızdaki hedef kitlemiz olan üniversite öğrencilerini kapsadığından burada problemli internet kullanımında sadece bu evreye odaklanılmıştır. Bu evrede bireylerin kendi kimlikleri içinde akranları ile yakın dostluklar kurabilmesi, ev ve kariyer planları ile topluma karışması önemli hale geldiği bildirilmektedir (Erikson, 1970). Üniversite eğitimi ve sonrasında kariyer yolunda ilerleyebilme, bağımsızlık kazanma, topluma uyum sağlama gibi birçok yaşamsal olgu gençlerin karşısına başarılması gereken birer bunalım veya kriz olarak çıkabilmektedir. Bu bağlamda Erikson'a göre bu dönemdeki yaşamsal krizi sağlıklı bir şekilde atlatabilen kişiler daha başarılı ve mutlu olabilmektedir. Bu krizi başarı ile atlatabilmeyen kişilerde stres ve depresyon yanında yakın dostluk ve arkadaşlık ilişkisi kurmada zorluklar gözükmemekte ve gençler bu evrede psikolojik yalnızlığa sürüklenebilmektedir (Atak, 2011b). Bu şekilde “toplum içinde yalıtılmışlık ve terk edilmişlik” duygularını yaşayan kişiler bu açmazdan çıkmak için sanal dünyaya ve internet ortamlarına yönelebilmekte ve bu platformlarda tatmin olmaya çalışabilmektedir (Kandell, 1998). Bu durum onlarda daha çok internet kullanımını ve sonuçta da problemli internet kullanımını oluşturmaktadır. Bu yaş grubundaki kişilerin hemcinsleri ve karşı cinsleriyle iletişim kurma gereksinimleri olduğundan, başkalarıyla dostluk kurmada veya ilişkileri yürütebilmede sorun yaşayanların olumsuz bir psikolojik yalnızlığa itilebildiği gözükmemektedir (Senemoğlu, 2012). İnternetin sunduğu dijital ortam bu koşullarda bireyin sıkıca sarıldığı bir can kurtaran simidi halini alabilmektedir. Bu şekilde gençler internet ortamında daha rahat bir şekilde paylaşımlar yaparak akranları ile iletişim kurmakta, yalnızlıktan kurtulmaya çalışmakta ve psikososyal gelişim ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar (Ceyhan ve ark., 2007).

Öz güveni düşük, utangaç, içe kapanık ve çekingen olan üniversite öğrencilerinin günlük yaşamda sosyal ilişkilere girmekten kaçındıkları, dijital ortamlarında kendine has beğenmediği yönlerini gizleyebildiği ve arzuladığı diğer özelliklerini de abartılı bir şekilde öne çıkarabildiği, bu şekilde kendini daha iyi ve güvende hissedip sanal iletişimi tercih edebildikleri görülmektedir (Johnson, 2001, Akgül, 2023). Kendini yalnız hisseden genç, bu yalnızlığına çözüm olarak internet ortamında tanımadığı kişilerle paylaşımlarda bulunmaya, kişisel bilgilerini onlara

göndermeye, onlara inanmaya ve onlarla sanal ortamlarda sosyalleşmeye başlar. Gençler bu şekilde her türlü etkiye açık olarak internet kullanımındaki olumsuzluklardan etkilenebilmekte ve gerçek yaşamlarına da bu olumsuzlukları aktarabilmektedir (Karaca, 2007; Kurt ve Şabanoglu, 2019).

2.1.3.2. Grohol Patolojik PİK Modeli

Erikson'nun psikososyal gelişim kuramında olduğu gibi Grohol (1999) 'de çevre ve sosyal etkileşimlerin bireyler için önemli olduğunu belirten Grohol; problemli internet kullanımını açıklayan ilk kuramsal modellemelerden birini geliştirmiştir. Grohol, bireylerin internette harcadıkları zamanın çoğunu sosyal etkileşimlerde geçirdiklerini belirterek problemli internet kullanım durumunu geliştirdiği sosyal etkileşim modeli üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Ona göre, sosyal etkileşim problemi olan bireyler, interneti problemli kullanmaktadır. İnternetin yeni dijital oyun ve bilgi ortamları oluşturması onu kullanıcılar için cazip ve çekici bir hale getirmekte ve bu durum da problemli internet kullanımına neden olabilmektedir Grohol (1999). Problemli internet kullanımında belli bir sürecin işlediğini ve üç aşamada bu sürecin geliştiğini bildirmiştir. Bu aşamalar, Şekil 1'de görüldüğü üzere, etkilenip büyülenme, hayal kırıklığı yaşama ve denge aşaması olarak sıralanmıştır. Büyülenme aşamasında, birey daha önce tecrübe etmediği yeni deneyimler ve etkinlikler karşısında büyülediğinden interneti aşırı kullanmaya ve bu ortamda daha fazla bulunmaya başlar. Süreç içinde bu etkilenmeler birtakım takıntılar oluşturur ve ikinci aşama başlar. Bu aşamada gerçeklerle yüzleşme ve hayal kırıklıkları yaşanmaya başlar. Bireyin heyecanları azalmış, etkinliklerden alınan haz ve doyumlar cazibesini kaybetmiştir. Bu evrede birey internet kullanmaktan sıkılmaya başlar. Aşırı kullanmaktan kaçınma denge denilen üçüncü aşamayı başlatır. Ancak bu denge aşamasına geçebilmek bazı bireyler için çok uzun zaman alabilmektedir. Sürekli gelişen yeni internet uygulamaları bireyi çepe çevre sarar ve onun problemli kullanım döngü dışına çıkmasına engel olur. Grohol, bu şekilde bilişsel bir kısır döngü sürecinden bahsederek süreç içinde bilişsel mekanizmaların da önemli olduğunu belirtmektedir. Bu durumda bireylerin bu kısır döngüleri kırabilmesi için yardım alması gerektiğini de bildirmektedir (Grohol, 1999). Şekil 1 Grohol'un Patolojik İnternet Kullanım Modeli'ni göstermektedir.

Şekil 1. Patolojik İnternet Kullanım Modeli (Grohol, 1999)

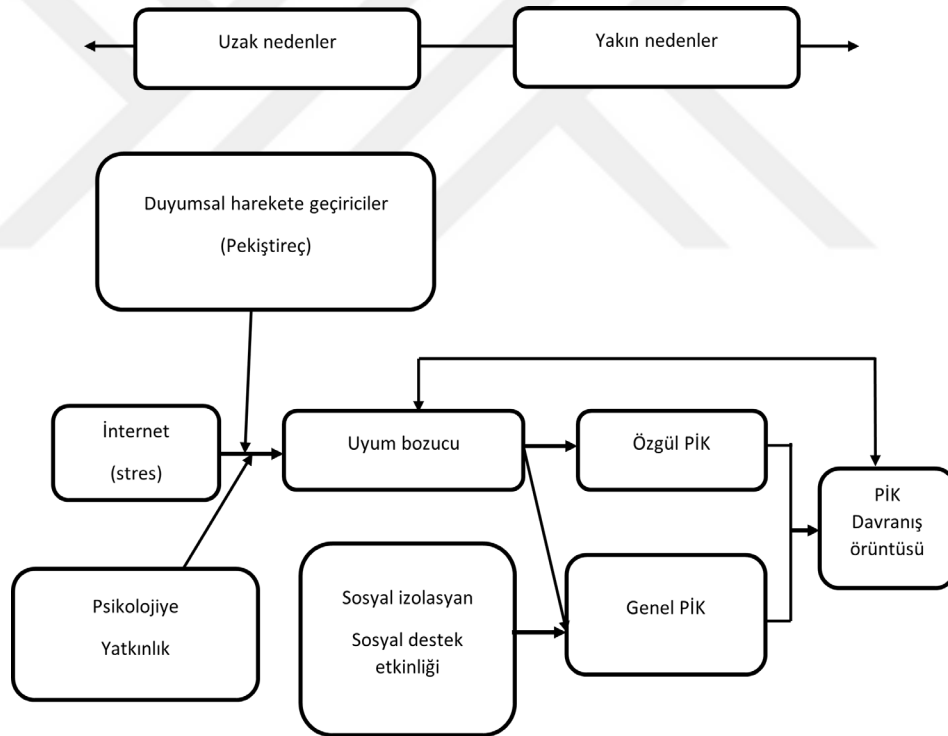
Problemli internet kullanımının kuramsal çerçevesini açıklayan gelişmiş modeller genel olarak bilişsel-davranışçı yaklaşımlardan etkilenmiştir (Davis, 2001). Bu bakımdan bilişsel davranışçı terapi kuramının kurucusu Beck (2008), hatalı inançlar ve düşünceleri düzelterek bireyin uygunsuz ve aşırı duygusal reaksiyonları azaltılabilir demiştir. Bireylerin internet kullanırken sergiledikleri bilinçli kullanım kontrolleri ve eylemli kişiliği sağlıklı olurken; bu kullanım eylemleri üzerindeki kontrollerini kaybetmeleri de bir problem olarak ortaya çıkabilmektedir. Literatürde problemli internet kullanımı, sorunlu patolojik internet kullanımı ve dijital-internet-bilgisayar bağımlılığı gibi farklı terimlerle bu problemli kullanım durumu tanımlanmıştır (Griffiths, 1999; Davis ve ark., 2002; Asıcı, 2019; Chao ve ark., 2020). Problemli internet kullanımında bireyler internet kullanımlarını üzerinde oto kontrol mekanizmasını kuramamakta, kullanım durumlarını kontrol etmekte zorluk yaşamakta, zihinleri sürekli olarak internet kullanım aktiviteleri ile meşgul olmaktadır (Cudo ve Zabielska-Mendyk, 2019). Bu durum internet kullanımının sağlıklı bir boyut kazanmasına ve problemli internet kullanımı tanımlanmasına yol açmaktadır (Caplan ve ark., 2009; Young ve De Abreu, 2011).

2.1.3.3. Davis'in Patolojik İnternet Kullanımı Modeli

Davis (2001) yılında internet bağımlılığı yerine patolojik internet kullanımını tanımını kullanmış ve bunun için de bilişsel- davranışçı bir model geliştirmiştir. Bu modelde bilişsel belirtilerin ve bilişsel çarpıtmaların uyumsuz davranışlara sebep olduğu belirtilmiştir. Davis, fizyolojik bağımlılıklardan farklı olarak madde ile ilişkili olmayan bir durum olduğundan internet bağımlılığı kavramı yerine internetin patolojik kullanımı ifadesini kullanılmıştır. Davis, modelinde patolojik internet kullanımında en önemli faktörün bilişsel bozukluklar olduğunu ve bu bozuklukların bireyin benliğiyle ilgili kendine has düşünceleri ve dış dünyaya yönelik düşünceleri olmak üzere iki alt kategoride yer aldığını açıklamıştır. Bireyler kendileri ile ilgili olumsuz düşüncelerden uzaklaşmak, kendilerini daha iyi hissetmek için internet ortamında çevrimiçi etkinliklerde daha uzun süre geçirmeye başlayabilmektedir. Bu durum da onları daha problemlili kullanıma sevk etmektedir. Nitekim, Davis, benlikle ilgili uyumsuz ve çelişkili bilişlerin bulunması durumlarında problemlili internet kullanımının daha yoğun bir tarzda görüldüğünü bununda bilişsel çarpıtmaları arttırdığını bildirmiştir (Davis, 2001).

Birey kendisine yönelik bu tür olumsuz düşüncelerinden kurtulmak, kendini daha iyi hissedebilmek, sosyalleşme ve doyum gibi ihtiyaçları için interneti bir çıkış yolu olarak görmektedir. Kendini sadece internet gibi sanal ortamlarda iyi ve değerli hisseden birey, internet dışındaki gerçek yaşam ortamlarında kendini değersiz görmektedir. Bu şekilde hem kendi iç dünyasında hem de dış dünyada gerçek dışı bir bilişsel çarpıtma içinde bulunmaktadır. Bu çarpıtmaları genelleştirme eğilimi içinde daha da büyütmede ve sonunda ya hep ya hiç açmazı içinde kalmaktadır. Tüm bu düşünceler klasik olarak bilişsel davranışçı model içinde ifade edilen otomatik düşünceler serisi içinde ortaya çıkmaktadır (Davis, 2001). Davis çalışmasında patolojik internet kullanımı tanımlamasının tek başına yeterli olamayacağını, ancak bu ifadenin psikopatolojik durumun etiyolojisi için gerekli olduğunu bildirmiş ve sonra da “problemlili internet kullanımı” ifadesini açıklamıştır (Davis, 2001). Şekil 2’de görüldüğü gibi, Davis, Problemlili İnternet Kullanımı kavramını açıklamak için; özgül ve genel olarak ifade ettiği iki farklı tip açıklanmıştır. İnternetin belli durumlarda aşırı ve kötüye kullanılması “Özgül Tip Problemlili İnternet Kullanımı (ÖPİKÖ)” ve internetin tüm koşulda aşırı kullanımı da “Genel Tip Problemlili İnternet Kullanımı

(GPIKÖ) olarak ifade etmiştir. Belirli sürelerde çevrimiçi yoğun olarak yapılan pornografi, kumar, alım satım gibi etkinlikler ÖPIKÖ olarak örneklendirilirken, zevk için amaçsızca yapılan bir türlü bitmeyen gezintiler ise GPIKÖ olarak örneklendirilmiştir (Davis, 2001). Bu tür bireylerin sohbet odalarında sosyal destek ve arkadaş ilişkilerini geliştirmek, yalnızlıklarına çözüm bulmak için anormal derecede zaman harcamaları bilişsel çarpıtmalarının sonucu gelişmektedir. Sürekli e-postalarını kontrol etmeleri, sürekli sosyal medya paylaşımlarındaki beğenileri saymaları, sürekli internette gezinmeleri duygusal açlıklarının giderilmesi ve bilişsel çarpıtmalarının verdiği rahatsızlıklardan kurtulmak istemeleri içindir. Böylece bireyin sosyalleşmek için kullandığı tek iletişim aracı internet olmakta ve bu kullanım durumu da onların yaşam tarzı haline gelmektedir (Davis, 2001).

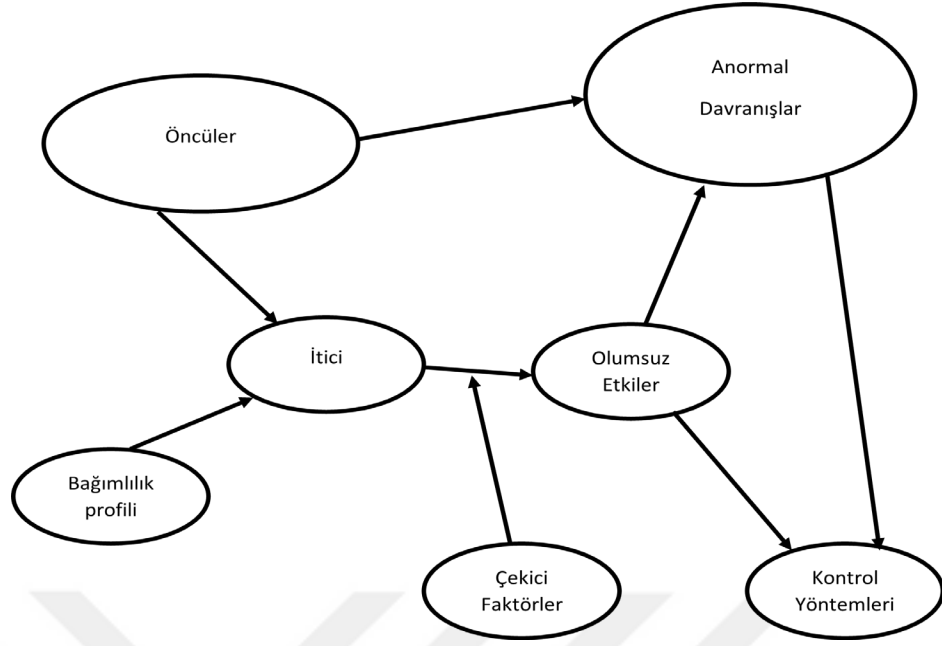
Şekil 2. Patolojik İnternet Kullanım Modeli (Davis, 2001)

Davis, modelinde problemlı internet kullanımına yol açan faktörleri yakın (yakınsak) ve uzak (ıraksak) nedenler olarak açıklamıştır. Bireyin kendi iç dünyasında yer alan bilişsel çarpıtmaların yakınsak faktörler olarak problemlı internet kullanımını başlattığını, bu durum ortaya çıktıktan sonra gözüken kaygı, sosyal izolasyon, depresyon gibi psikopatolojilerin de dış dünya ile ilgili ıraksak birer neden olarak

görüldüğünü bildirmiştir (Davis, 2001). Problemlı internet kullanımında bireyin kendine has ve dış dünyaya has konularda daha olumlu ve daha iyi düşündüğü tek yerin internet ortamı olduğu, böylece bireyin dijital internet ortamında kendini daha keyifli zaman geçiriyor gibi hissettiğı ifade edilmektedir (Shaw, & Black, 2008; Davis, 2001; Yao, & Zhong, 2014).

2.1.3.4. Kavramsal PİK Modeli

Bilişsel Davranışçı temel üzerine oturtulmuş bir başka model de Douglas ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. 1996 ve 2006 yıllarında literatürde yer alan çalışmaları meta-sentez metodu ile analiz ederek ve bunlarda bulunan bilgileri birleştirerek kavramsal internet bağımlılığı modelini geliştirmişlerdir (Douglas ve ark., 2008). Geliştirilen Modele göre, internetin gerekli olandan daha aşırı kullanımı oluşturan etkenler, ağırlıklı olarak bireyin içsel gereksinimleri ve kendine has motivasyonu olarak belirlenmiştir. İnternet ortamında gerçek kimliğinin saklanabilmesi, sosyalleşme gereksinimlerinin karşılanabilmesi, sıkıntı ve yalnızlığı giderilebilmesi bu modelde önemli itici etkenler arasında sıralanırken, yanlış anlaşılma duygusu ve sosyal yaşamın olmaması gibi özellikler de belirtilmiştir. İnternet ortamında algılanan çekici faktörler olarak; kolay haberleşme, sosyal etkileşim, fikir alışverişi, bilgiye kolay ulaşılabilirlik ile oyun, sohbet ve bağımlılık yapıcı uygulamalara kolay erişilmesi gibi faktörler sıralanmıştır. Problemlı internet kullanımı ile ilişkili olarak belirtilen itici ve çekici faktörler model içinde açıklanmıştır. Şekil 3'te Kavramsal Problemlı İnternet Kullanım Modeli (Douglas vd. 2008)'ni ve bu modelde yer alan çekici ve itici faktörlerin bağımlılık ile ilişkisi gözükmemektedir.

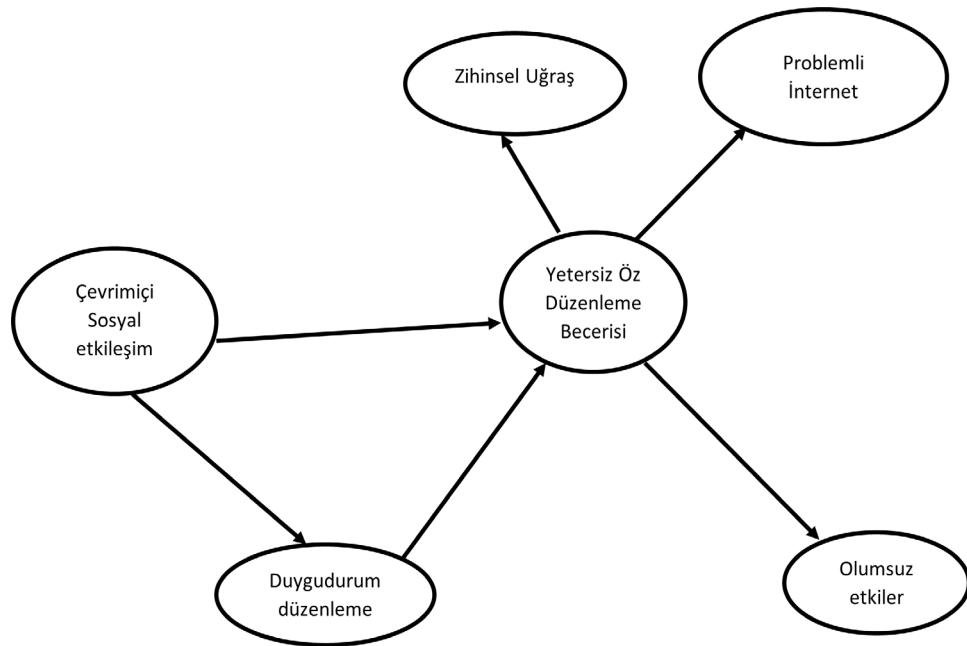

Şekil 3. Kavramsal Problemlı İnternet Kullanım Modeli (Douglas vd. 2008)

Ortamın algılanan çekici özelliklerinin içsel gereksinimleri karşılanması daha çok internet ortamında kalınmasını sağlamaktadır. Bireylerin sosyal yaşamları ile birlikte özgüvenin çok az olması veya hiç olmaması da burada oldukça önemli olmaktadır. Bununla birlikte kişisel yatkınlık, uzun yıllar internet kullanımı, yalnızlık hissetme gibi öncüller de internet ortamında kalmayı tetiklemekte ve olması gerekenden fazla aşırı internet kullanımının bir problem olduğunu reddetmeye sebep olmaktadır. İç ve dış tüm çekici ve itici özelliklerin birlikte internet bağımlılığı profillerini oluşturduğu görülmektedir. İnternet bağımlılığı profillerine bakıldığında, akademik, ekonomik, sosyal ve mesleki anlamda olumsuz etkiler yanında, uyku saatlerindeki değişiklikleri kapsayan fiziksel etkileri de görmek mümkündür. Ayrıca bu profiller; sanal seks, online kumar, ağır çekingenlik gibi çeşitli normalden sapmış davranışları içerebilmektedir. İnternetin, problemlı veya bağımlılık gibi kullanıldığının kişinin farketmesi ile ifade edilen bağımlılığı engellemek üzere bireyin kendine has kontrol stratejileri geliştirmesini kolaylaştırabilir. Kimi bireylerin başkalarına oranla normalden sapma davranışlarını benimseme ihtimali bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı model içinde yer alan öncüller ile birlikte normal dışı sapma davranışları arasında ilişkisel bir bağlantı kurulması modelde tavsiye edilmiştir (Douglas ve ark., 2008).

2.1.3.5. Caplan'ın Revize Edilmiş Sosyal Etkileşim Modeli

Bilişsel-davranışsal yaklaşımı temel alarak problemlı internet kullanımını açıklayan modellerden bir diğeri de Caplan (2003) tarafından geliştirilen "Genelleştirilmiş Problemlı İnternet Kullanımı" modelidir (Pontes ve ark., 2016). Bilişsel davranışçı kuramda olduğı gibi Caplan'nın modelinde de kişinin algısında, düşünce yapısında veya olayları yorumlayıp verdiğı tepki şekillerinde, duygusal tepkilerini belirleme seviyelerinde, duygu ve düşüncenin birlikteliğı esas alınmaktadır. Duygu ve davranış arasındaki ilişkileri gösteren model, problemlı internet kullanımı olgusunu klinik anlamda patolojik bir rahatsızlık değil de daha çok bilişsel ve davranışsal özelliklerin sonucu ortaya çıkan olumsuz bir durum olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşım spesifik olarak internet ortamlarında gelişen oyun ve kumar gibi çevrimiçi patolojik bağımlılıklardan ziyade internetin aşırı, sağlıksız problemlı kullanımını incelemektedir. Problemlı internet kullanımına yönelik açıklamalarda Caplan (2010), çok fazla internet kullanımı ile problemlı internet kullanımının aynı şey olmadığını, her aşırı kullanımın problemlı olmadığını, bireylerin internet ortamlarında fazla bulunmasının her zaman "problemlı" bir durum olarak sayılamayacağını da bildirmektedir. Şekil 4'te görüldüğü üzere problemlı internet kullanımında yetersiz öz düzenleme becerisi önemli bir faktör olarak gözükmektedir.

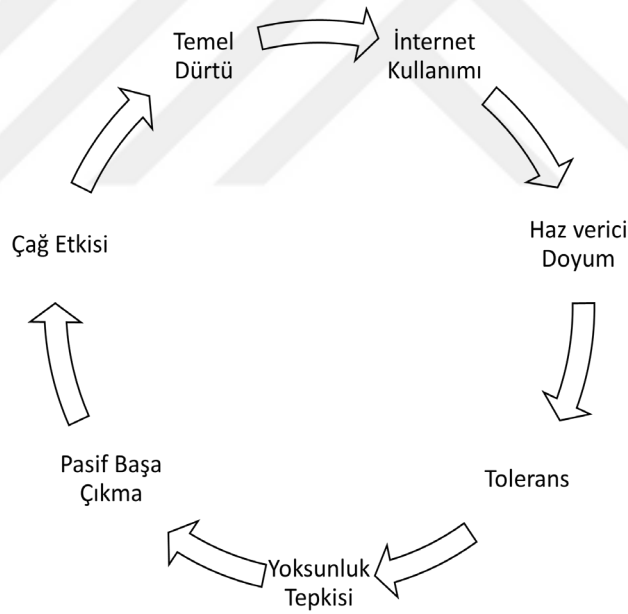
Şekil 4. Caplan'nın Problemlı İnternet Kullanım Modeli (Caplan, 2002)

Caplan (2002) Problemlı İnternet Kullanım Modelinde, problemlı kullanıma yönelik bilişsel ve davranışsal belirtilerini tanımlamış ve bu belirtilerin her bir özelliğinin problemlı internet kullanımı ile alakalı olduğunu vurgulanmıştır. Bu bağlamda (1) duygusal değışim (dijital ortamı rahatsız edici olumsuz duygulardan uzaklaşmak için kullanma), (2) sosyal fayda algısı (dijital ortamda hissedilen sosyal faydalar), (3) zorlanımlı kullanım (kişilerin çevrim içi ortamlardaki faaliyetleri kontrol edememesi), (4) kontrol etme yetersizliğı karşısında duyulan suçluk (5) aşırı kullanım (planlanandan daha fazla kullanma ve zamanın hızla nasıl geçtiğini değıerlendirememesi) (6) uzaklaşma (internetten ve dijital ortamlardan uzak durmaya çalışılırken sosyal etkileşime bağılı kontrol zorlukları yaşanması) gibi belirtiler sıralanmıştır. Kısaca, Caplan'nın geliştirdiğı bu modelin problemlı internet kullanım döngüsünü bilişsel davranışçı kuram içinde açıklamakta olduğı, kişinin algı ve düşünce yapısında, olayları değıerlendirme şekillerinde, duygusal tepki ve davranışlarını belirlemede duygu ve düşüncelerin birlikte çalıştığı, yani düşüncelerin duyguları şekillendirdiğı görölmektedir.

Caplan'nın modeli, internet ortamlarındaki problemlı sosyal etkileşim davranışlarını açıklarken; duygu durumlarını düzenleme eylemlerindeki başarı, özdenetim mekanizmalarındaki yoksunluklar, kişilik özellikleri, yaşam doyumu ve bunlara bağılı olumsuz sonuçlar üzerinde durmuştur (Caplan, 2005). Modelde ifade edilen özdenetim yoksunluğunun problemlı internet veya sosyal medya kullanımını yordamakta olduğı (Caplan, 2005; Kim ve Kim, 2009) bildirilmiştir. Ayrıca, interneti duygu durumlarını düzenleme veya yönetme aracı olarak kullanmanın da aynı şekilde özdenetim yoksunluğu oluşturacağı, bunun internette harcanan zamanı kontrol etmekte zorluklar oluşturacağı (LaRose ve ark., 2003) da bildirilmiştir. Caplan tarafından ifade edilen duygu (özdenetim, eylemlı kişilik, yaşam doyumu gibi) ve davranış modelleri (problemlı internet kullanım gibi) arasındaki ilişki kurmak kuramsal çerçeveyi belirlemede önemli olmaktadır. Nitekim Caplan'nın geliştirdiğı bu modelin, araştırma değışkenlerimiz olan çok yönlü eylemlı kişilik ve özyeterlilik (Côté, 1997), yaşam doyumu ve öznel iyi oluş (Oishi ve Diener, 2001), temel psikolojik ihtiyaçlar ve öz belirleme (Ryan ve Deci, 2000) gibi kuramsal kavramlarla olan ilişkileri de gözökmektedir.

2.1.3.6. Nöropsikolojik Yaklaşım

Bilişsel davranışçı yaklaşımlardan farklı olarak nöropsikolojik yaklaşım, biyolojik haz mekanizması ile sinir sistemi arasındaki etkileşimlerin birey üzerindeki etkileri temel alınarak geliştirilmiştir (Tao, 2005; Hyman, 2007). Bu yaklaşıma göre keyif veya mutluluk arama durumunda olan birey, internet teknolojilerini kullanırken aldığı haz veya ödüle bağlı olarak dopaminerjik bir deneyim yaşamaktadır (Cerniglia ve ark., 2017). Bu durum, internet kullanımı her tekrarlandığında vücudun salgıladığı mutluluk hormonuna karşı nörolojik bir tolerans gelişmektedir. Bu bakımdan birey her seferinde daha fazla internette kalarak bu direnci aşma ve dopaminerjik ödüle ulaşma mekanizması girdabı içine girmektedir (Young ve ark., 2010). Bu şekilde problemli internet kullanımı ve bağımlılık oluşmaktadır. Şekil 5'te problemli internet kullanımını açıklamak için Tao ve Yau (2007) tarafından ortaya koyulan nöropsikolojik aşamalar ve bunları izleyen tepkiler görülmektedir.

Şekil 5. Nöropsikolojik Model (Tao ve Yau, 2007)

Tao ve Yau (2007) tarafından oluşturulan nöropsikolojik modelin aşamaları; temel içsel dürtü ile internet kullanımı, haz verici doyum, tolerans geliştirme, yoksunluk tepkisinin oluşumu, pasif başa çıkma durumu ve çığ etkisi olarak bildirilmiştir. Modelin akışı, gerçek yaşamdaki yalnızlık veya mutsuzluktan kaçma gibi temel bir dürtü ile başlamaktadır. Sonra internet kullanımı ile birlikte temel dürtünün karşılanması ile alınan haz deneyimi, bireyin merkezi sinir sistemini

etkilemekte ve bu durum bireyde internet kullanımının devamlılığını sağlamaktadır. Süreç içinde yaşanan mutluluk hissi ve alınan haz ile internet kullanımının süresinin artması, bununla birlikte yaşanan duygusal eşiğin artmasına ve tolerans geliştirme durumunun ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Kullanıcı ilk hazzın devamı için sürekli daha fazla internette kalmaya başlamaktadır. İnternet kullanımının engellenmesi veya sınırlandırılması durumunda öfke, sinirlilik, üzüntü, uykusuzluk gibi fiziksel ve psikolojik yoksunluk tepkileri yaşanmaktadır. Bu yoksunluk belirtilerine bağlı olarak gelişen çevresel etkiler için birey pasif başa çıkma davranışları göstermekte, kişisel oto-kontrol mekanizmasını gösterememekte ve uyum sorunları oluşmaktadır. Bunlar da etkileşimli bir çığ etkisi oluşturarak patolojik internet kullanım problemini oluşturmaktadır (Tao ve Yau, 2007).

Bağımlılığın tüm türlerinde olduğu gibi, internete bağlı bağımlılıklarda da bağımlılık oluşmadan önce önleyici tedbirlerin alınması gerektiği bildirilmiştir. Young ve deAbreu (2011), bağımlılıkla mücadele ederken üç tür önleme olduğunu bildirmiştir. Bunlar: (1) birincil, (2) ikincil ve (3) üçüncül önleme olarak isimlendirilmiştir. Birincil önlemede; öncelikle sorundan etkilenmemek için gerekli temel eğitim verilmektedir. Örnek olarak dijital oyun bağımlılığından etkilenme durumu olan tüm bireylere öncelikli olarak bu sorunla ilgili temel eğitim verilmesi birincil önlem olarak hedeflenmiştir. İkincil önlemede; hedeflenen, risk altında bulunan bireylere ulaşarak bunları bilgilendirmektir. Üçüncül önlemede ise sorunlu davranıştan muzdarip olan bireylere ulaşmakta ve onların bu sorununa yönelik gerekli davranış değişikliklerini sağlamaktır. Bu şekilde problemli internet davranışının durdurulması ve gelecekte de bunun tekrarının önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Üçüncül önleme aşaması aynı zamanda duygusal ve davranışsal öğelerin birlikte kullanıldığı nöropsikolojik bir tedavi yöntemi olarak da isimlendirilmektedir (Young ve De Abreu, 2017). Biyolojik-nörolojik yapıyı esas alan bu modelde, kullanıcıların aşağıda ifade edilen psikolojik durumlardan en az birisini yaşaması durumunda problemli internet kullanımının varlığından söz etmek mümkün olabilmektedir (Baltacı, 2019):

- Bireyin gerçek yaşam yerine internet ortamında geçirdiği zamanda kendisini daha kolay gerçekleştirebileceğine yönelik algının varlığı
- İnternette erişilemeyen durumlarda ruhsal depresyon ve yoksunluk

belirtilerinin görülmesi

- İnternet ortamında geçirilen zamana yönelik yakın çevreyi aldatıcı beyanlarda bulunulması

Kısaca, Tao ve Yau (2007) tarafından geliştirilmiş olan nöropsikolojik modelde haz gibi temel bir psikolojik ihtiyacın yaşam içinde doyurulmaya çalışılmasında kişilik özelliklerine bağlı oto kontrol eylemlilik durumunun başarısız olduğu durumlarda nöropsikolojik temelli bir bağımlılık oluşabilmektedir. Bu gibi durumlarda oluşan birtakım psikolojik göstergelerin problemlili internet kullanım durumunu belirlediği görülmektedir.

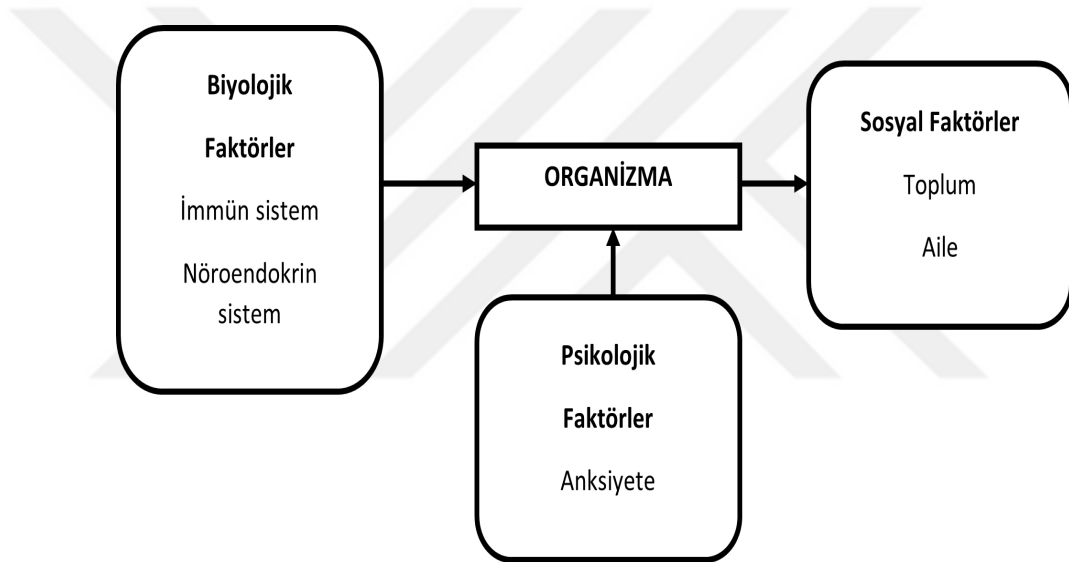
2.1.3.7. Biyopsikososyal Model

Nöropsikolojik yaklaşımdan farklı olarak biyopsikososyal model daha kapsayıcı bütüncül bir perspektiften bağımlılığa ve problemlili internet kullanımına bakmaktadır. Biyopsikososyal modelin ilk çalışmaları George L. Engel tarafından 1977 yılında yapılmıştır. Bu modelde biyolojik, psikolojik ve sosyal boyutlar bütünlüğü içinde psikolojik problemlilerin gelişimi tanımlanmıştır. Modelde, tıbbi anlamda ruh-beden ilişkilerini açıklamada sadece biyokimya ve fizyoloji gibi biyomedikal açıdan bakılarak işlem yapılamayacağı, özellikle bir probleme yönelik tanılama sürecinde ferdin zihinsel ve ruhsal durumunun, içinde bulunduğu sosyal çevresinin ve ekonomik koşulların hep birlikte, bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiği görüşü bulunmaktadır (Akman ve Ünal, 2010). Biyopsikososyal modelde Engel (1978), bireyin klinik sorunlarına yanıt verebilmenin, insanların yaşam amaçlarına, değerlerine, yaşadığı sosyal çevresel faktörlere göre değişebileceği şeklinde ifade etmiştir (Adler, 2009). Engel, biyomedikal odaklı hastalık modellerini eksik ya da hatalı bulduğu için biyopsikososyal modeli geliştirmiştir. Nitekim her fert, birbirinden farklı genetik kodlara, farklı öğrenme deneyimlerine ve farklı fiziksel tecrübelerle sahiptir. Tüm bu farklılıklara rağmen bireyler birbirleri ile sosyal ilişkiler kurarak ortak platformlarda birlikte yaşamaktadır (Gatchel ve Turk, 2008). Bu bakımdan biyopsikososyal model, Şekil 6'da görüldüğü gibi biyomedikal çerçevenin bir nevi ihmal ettiği psikososyal alanlara da odaklanmayı sağlamaktadır. Bu bağlamda sadece klinik boyutlardan ziyade psikolojik ve sosyolojik boyutların da tanı ve tedavide kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Engel'in biyopsikososyal modeli, hasta-merkezli klinik yöntem, aile sistemleri tıbbı veya medikal antropoloji gibi isimlerle de adlandırdığı bildirilmiştir (Borrell-Carrió ve ark., 2004; George ve Engel 1980). Engel, modelin felsefi kuramsal oluşum amacını açıklarken fizik biliminden örnekler verir. Nitekim atomlardan oluşan en küçük sistemden başlayarak evrende yer alan en büyük sisteme kadar, bilinen tüm oluşumlarda, sürekli bir geri besleme döngüsü yanında seviyeden seviyeye organik veya fonksiyonel olarak birbirine bağlı mekanizmalar bulunmaktadır. Bu döngüler; kuarklar-atomlar-moleküller yapılar ve hücrelerden başlayarak dokular-organlar-vücut sistemlerine ve oradan da birey-aile toplum ve evren şeklinde var olmaktadır (Engel, 1977; Engel, 1978). Bireyde herhangi bir sorun oluştuğunda bunu bu sistemlerin dışında değerlendiremeyiz. Duygu ve davranışlar, bağımlılık veya problemliler durumlar da bu sistemin içinde ele alınmalıdır. Bireyde oluşan bir fiziksel rahatsızlık anında nasıl sistemler hemen devreye girerek bireyin daha fazla zarara uğramasını engelliyorsa aynı şekilde bireysel ilişkilerde oluşan herhangi bir sorunu da toplumdaki ilişkilerden veya aile içi ile ilişkilerden ayrı tutamayız (Korucu ve ark., 2021).

Feindel 2015 yılında internet bağımlılığı özelinde bu modeli revize etmiş ve "İnternet Bağımlılığı: Bağımlılar ve Aileleri İçin El Kitabı" isimli çalışmasında yeni modeli tanıtmıştır. Burada problemliler patolojik internet kullanımı durumun belirleyici kriterlerini sunmuş; bu bağlamda bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal anlamda ne şekilde kendilerine zarar verebileceği ve onların yaşamlarındaki birçok alanı ne şekilde ihmal etmeye başlayabileceği durumları belli başlı kriterlere göre sıralamıştır (Feindel, 2019; 15). Modelinde biyolojik boyutu açıklarken bedensel sorunların aşırı internet kullanımına bağlı olarak geliştiğini bildirmiş ve belli başlı sorunlar arasında baş-sırt ağrıları, göz hastalıkları, uyku bozuklukları, beslenme sorunları, tendon iltihaplaşması ve parmak eklem rahatsızlıklarının varlığını belirtmiştir. Ayrıca, Carpal Tunnel Sendromu denilen sık klavye ve fare kullanımına sonucu gelişen hastalığın da internet bağımlılığında gözüktüğü bildirilmiştir (Ögel, 2012). Feindel aşırı internet kullanımına bağlı olarak ihmal edilen öz bakımın da aynı zamanda birtakım fiziksel rahatsızlıklar oluşabileceğini bildirmiştir (Feindel, 2019; 18). Modelin sosyal boyutunu açıklarken, problemliler internet kullanan bireylerin akademik ve iş yaşantılarını normal akışında sürdürmede zorluklar yaşayabildiğini bildirmiştir. Sürecinde bu görünümün giderek kötüleştiğini, sorunların artacağını, nihayetinde eğitim

veya iş olanaklarının kaybedileceğini ve geleceğe yönelik planların tükeneceğini bildirmiştir (Feindel, 2019; 22). Modelin psikolojik boyutunu açıklarken, patolojik internet kullanımı ile olumsuz ruh halinin karşılıklı olarak birbirlerini olumsuz olarak besleyeceğini bildirmiştir. Feindel'e göre problemli internet kullanımının kaynağında birbiri ile ilişkili iç içe geçmiş, birçok karmaşık faktörün bulunduğu gözükmemektedir. Bu bakımdan sorunun çözümünde tek bir faktörün ortadan kaldırılmasıyla çözümün oluşamayacağı bilinmelidir. Özet olarak, Feindel internet bağımlılığı probleminin gelişmesinde etkileşimli olarak biyolojik, psikolojik ve çevresel sosyal faktörlerin birbiriyle ilişkili olarak bu sorunu oluşturduğu bildirilmiştir. Şekil 6'da Feindel'in (2019) Biyopsikososyal Yaklaşım Modeli gözükmemektedir.

Şekil 6. Biyopsikososyal Yaklaşım Modeli (Feindel, 2019)

Feindel, internet ortamlarındaki sosyal beklentilerin gerçek yaşamdakilerden çok farklı olduğunu bildirmiştir. Nitekim sanal ortamlarda sahip olunan değerlerin gerçek yaşamda bir karşılığı olamamakta, bireyler gerçek dünyada kendilerini güvensiz ve zayıf hissetmektedirler. Bu güvensizlik ve zayıflıktan hissini yaşamamak için de daha fazla sanal ortamlarda bulunmaktadırlar. Sonuçta, çevrimiçi dünya giderek daha da cazip olmaya ve birey nerede ise tüm yaşamını burada geçirmeye başlar. Süreç içinde bireyler gerçeklik ve sanallık arasındaki ayrımı kaybetmeye başlar. Gerçeklikten tümüyle kopar (Feindel, 2019; 26). Feindel'e göre internet bağımlılığı sorunu yaşayan kişiler, gerçek dünyayı olumsuz, sanal dünyayı ise oldukça olumlu görmeye başlar. Bu patolojik sapma durumundan birçok problemli internet kullanıcısı haberdardır. Ancak

bu durumdan kurtulmak ve değişim için adım atabilmeleri oldukça zordur (Feindel, 2019; 33). Nitekim bunun en güzel örnekleri şans-kumar oyunları bağımlılığı, spor bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı, pornografi bağımlılığı gibi farklı bağımlılık türlerinde görülmektedir. Aynı zamanda bu modelin önemli bir amacı da internet bağımlılığının oluşmasında hangi faktörlerin bir araya gelerek problemli duruma neden olduğunu araştırmaktır. Nitekim Feindel, hastalıklardan farklı olarak internet bağımlılığında tek bir faktörden çok birçok etkenin var olduğunu bildirmiştir (Feindel, 2019; 46).

2.2. Temel Psikolojik İhtiyaçlar (TPI)

Araştırmamızın diğerk bir değişkeni temel psikolojik ihtiyaçlardır. Bu bölümde; temel psikolojik ihtiyaçlar kavramının tanımı, özellikleri, kuramsal çerçevesi, bunun problemli internet kullanımı ile olan ilişkisini gösteren çalışmalar sunulmuştur.

2.2.1. Tanım ve Özellikler

Tüm canlı varlıkların hayatta kalması, yaşaması için oksijen su gibi gerekli olan, doğuştan gelen ve evrensel olarak da temel kabul edilen ihtiyaçlar yanında insanların temel psikolojik ihtiyaçları da bulunmaktadır (Ryan ve Deci, 2000). Temel psikolojik ihtiyaçlar alanyazında farklı özelliklere göre tanımlanmış ve sınıflandırılmıştır. İnsanların temel ihtiyaçları ve gereklilikler olarak ilk kısıtlayıcı tanım, yirminci yüzyılın ilk yarısında McDougall 1932 ve Murray 1938 tarafından yapılmıştır (Allport, 1940). Bu tanımlarda sağlıklı yaşam için gerekli temel işlevsel bakış açısı içinde insanlığın kendi yararı için insanın deneyim ve davranışlarını tahmin etmesi, kontrol etme ve anlama hedefi gibi kavramsal ifadelere yer verilmiştir. Psikolojik ihtiyaçlar ifadesi Crutchfield'ın (1939) yılı çalışmasında yer almıştır. Daha sonra Maslow tarafından sınıflandırılan ihtiyaçların güvenlik, sevgi, saygı ve kendini gerçekleştirme şeklinde tanımlandığı hiyerarşik ve evrensel olarak tanımlandığı görülmektedir (Maslow, 1948). Maslow'a göre temel ihtiyaçlar karşılanmadan üst seviyedeki ihtiyaçların karşılanması beklenmemektedir. Bu bakımdan bireylerin alt düzey ihtiyaçlarının karşılanması onların gerginliklerinin azalmasına ve bu kişilerin kendilerini geliştirme yolunda motive olmalarına katkı sağlamaktadır.

Buna benzer başka bir gruplandırma da Murray'ın Psikolojik İhtiyaçlar Kuramında bulunmaktadır. Murray, belli bir amaca yönelik olarak bireyleri harekete sevkeden fizyolojik ve psikolojik süreçleri temel ihtiyaçlar olarak tanımlamıştır (Murray, 1938). Bunların çevresel uyaranlardan kaynaklandığını davranışların oluşmasında oldukça önemli rolleri olduğunu bildirmiştir (Murray, 1951). Murray'e göre bu ihtiyaçlar bireyden bireye değişiklik gösterebilen hiyerarşik bir yapı içerisinde, gereksinimin baskınlığına bağlı olarak birincil veya ikincil olmak üzere iki grupta ortaya çıkabilmektedir (Burger ve ark., 2006). Birincil ihtiyaçlar hava, su, cinsellik, gibi fizyolojik ihtiyaçlarla ilişkili olmakla birlikte Murray daha çok psikolojik olan ikincil ihtiyaçlarla ilgilenmiştir (Burger ve ark., 2006). Bunlar duygusal veya bilişsel-zihinsel doyumla alakalı olarak tanımlanmış ihtiyaçlardır (Murray, 1951; Xu, 2017). Murray; başarı, saldırganlık, savunma, saygı, zarardan kaçınma, yardım istemek gibi 20 farklı psikolojik ihtiyaç saymıştır (Burger ve ark. 2006). Bunlar aşağıdaki Tablo 1'de verilmiştir. Bu 20 farklı psikolojik ihtiyaçtan dört tanesi hırs ve iradeyle, dört adedi ferdin kendini savunması ve olağan statünün korunmasıyla, beş tanesi güç ile ilişkili, iki tanesi saldırganlıkla ve beş tanesi de sevgi ile ilgili ihtiyaçlar olarak sıralanmıştır (Murray, 1938; Xu, 2017).

Tablo 1: Murray'a Göre İhtiyaçlar

1	Üstünlük	Hırs ve İrade
2	Başarı	
3	Tanınma	
4	Sergileme	
5	Sınırı Koruma	Savunma ve statü koruma
6	Hoşnutsuzluk	
7	Tepki verme	
8	Savunma	
9	Baskınlık	Güç ve İlişki
10	Saygı	
11	Benzerlik	
12	Özerklik	
13	Çelişki	Saldırganlık
14	Saldırganlık	
15	Aşağılama	Sevgi
16	Bağlanma	
17	Reddetme	
18	Bakım	
19	Yardım İsteme	
20	Oyun	

Görülüyor ki ihtiyaç kelimesi, bireyin her alandaki gelişimi ve ilerleyen zamanlarda dış çevresiyle etkileşimde bulunabilmesi için gerekli olan koşulları, bunların yoksunluğunda ise duyulan gereksinimi ifade etmektedir (Dereceli ve Bereket, 2022). Bu bakımdan psikolojik ihtiyaçlar, bireylerin yaşamlarında isteyerek veya istemeyerek karşılamak ve doyurmak istediği en doğal gereksinimlerdir. Deci ve Ryan (2000) yetkinlik, özerklik ve ilişkisellik ihtiyaçlarının en temel psikolojik ihtiyaçlar olduğunu belirterek bu ihtiyaçların doyurulması ve geliştirilmesi ile sağlıklı yaşamın gerçekleşebileceğini bildirmiştir. Bireylerin yeterlilik, özerklik gibi kendi potansiyellerini en gelişmiş seviyeye çıkarması (Ryan, 1995), olumlu psikolojik büyüme, öz-bütünlük, iyi oluş ve psikolojik sağlamlık için gerekli olan psikolojik temel değerlerinin doyurulması ile ruh sağlığının beslenmesi temel psikolojik ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır (Andersen, 2000; Deci ve Ryan, 2000).

2.2.2. Kuramsal Çerçeve

Temel psikolojik ihtiyaçlar kavramının kuramsal alt yapısında Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli (1948) ve Murray'nin Temel Psikolojik İhtiyaçlar Modeli'nin (1951) olduğu, kavramın açıklanması yapılırken belirtilmiştir. Süreç içinde Maslow Motivasyon Teorisini (1958) geliştirirken bu modellerden yararlanmıştır. Süreç içinde Glasser, Seçim Teorisini geliştirmiş, temel psikolojik ihtiyaçları ve bunlarla ilgili mekanizmalar ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Glaser ve Strauss, 1965). Daha sonra da Deci ve Ryan (1980) tarafından Temel Psikolojik İhtiyaç Teorisini oluşturmuştur. Bu iki teori Temel Psikolojik İhtiyaçlar değişkenimizin kuramsal çerçevesi olarak aşağıda özetlenmiştir.

2.2.2.1. Glasser'in Seçim Teorisi

Glasser seçim teorisini oluştururken davranışlarımızın dışarıdan kontrol edilebileceği (dış kontrol) düşüncesinden farklı olarak bireyin kendi seçimlerinin (iç kontrol) önemli olduğundan yola çıkmıştır. Bu bakımdan bireylerin kendi seçimleri sonucu oluşan mutsuzlukların bile bireyin özgür iradesinin önde olduğunu bildirmiştir. Tüm bireylerde benzer özelliklerde fizyolojik-biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlar bulunurken, sevme-sevilme ve kendine- diğerlerine değer verme ihtiyaçlarının en önemli iki temel ihtiyaç olduğu bildirilmiştir (Glasser ve Navarre, 1965). İnsan oğlunun genetik kodlarında yer alan beş temel ihtiyacın; hayatta kalma, sevgi-ait olma,

güç, özgürlük ve eğlence olduğu ifade edilmiştir (Glasser, 1999; Corey, 2008). Seçim Teorisine göre bu beş temel ihtiyacın sadece biri fizyolojik iken diğerleri psikolojik ihtiyaçtır. Bu bakımdan sosyal yaşam içinde bireylerin duygusal anlamda doyum sağlayamamaları durumunda temel ihtiyaçlar karşılanamadığından mutsuzluk ve yaşam doyumsuzluğu oluşmaktadır (Glasser ve Navarre, 1965; Palmatier, 1998). Bu bakımdan bireylerin kendi seçimleri hakkında eğitilmesi onların yakın ilişki içinde olduğu kişilere yaklaşımları ve kendi öz zihinsel sağlığı açısından önemli olacaktır. Nitekim dış kontrol psikolojisine ait olan baskı kurma, güç kullanma ve misilleme yapma gibi öğelerin bireyin ilişkilerinde ve yaşamında ne kadar var olduğunu incelemek; bu tutumların yerine müzakere etme, ilgi gösterme, destekleme ve cesaret verme gibi tutumları yerleştirebilmek önemli olacaktır (Glasser, 1998). Bu durum bize seçim teorisinin, iç-dış kontrol mekanizmaları öğrenmenin, öğretmenin önemli olduğunu bildirmektedir (Glasser, 2019). Seçim teorisine göre zihinsel sağlık, bireyin etkili seçimler yapabilmesi ve mutlu olabilmesi iken zihinsel rahatsızlık da bunun tam tersi olarak duygusal mutsuzluklar olarak ele alınmıştır (Onedera ve Greenwalt, 2007; Wubbolding, 2011).

Bireylerin sağlıklı seçim ve davranışlarında etkili olan şey, onların geçmiş yaşantıları, aile yapısı ve bu yapı içindeki ilişkilerdir. Bireylerin temel psikolojik ihtiyaçlarının farkında olmaları ortaya çıkabilecek sorunları anlayabilmeleri ve çözebilmelerinde önemlidir (Glasser ve Navarre, 1965). Seçim teorisi, bireylere çatışmalardan kaçınma ve mutlu olabilme yollarını bulmada yardımcı olmakta ve onlara karşılaşma olasılığı olan herhangi bir psikiyatrik problemi aşmada yol göstermektedir. Bu bakımdan problemleri internet kullanımına bağlı olabilecek çeşitli semptomların nedenlerini ve çözüm yollarını da seçim teorisi içinde anlamlandırmak mümkün gözükmemektedir. Glasser tarafından tanımlanan temel psikolojik ihtiyaçlar, seçim teorisi takipçilerinden olan Wubbolding tarafından da vurgulanarak beş madde olarak açıklanmıştır:

Hayatta Kalma: Hayatta kalma mücadelesinde sıkı çalışma, zorluklar karşısında pes etmeme, neslin devamı için üreme, yaşam için güvenliği sağlama gibi ihtiyaçlar sevgi-ait olma, hürriyet ve eğlence gibi ihtiyaçlarla ilişkili olarak sıralanmıştır (Glasser, 1998; Wubbolding, 2011). İletişim ve karşılıklı etkileşim

halinde olmanın aynı zamanda etkili seçimler ile hayatta kalma ihtiyacını desteklediği de belirtilmiştir (Wubbolding, 2019).

Sevme-Sevilme ve Ait Olma: Glasser öncelikli olarak sevgi ve sevilme ihtiyacına sonra da ait olma ihtiyacına vurgu yapmıştır. Bunlar bireylerin kendilerini değerli hissetme, toplum içinde yaşamlarını anlamlandırabilme için gereklidir (Glasser ve Navarre, 1965). Problemleri durumların çözümüne yönelik olarak psikoterapi uygulamalarında sevgi ve ait olma ihtiyaçlarının özellikle vurgulanması gerektiği ve bunların karşılanması ile sorunlara çözüm bulunabileceği bildirilmiştir (Wubbolding, 2019).

Güç İhtiyacı: Güç, bireyin sahip olduklarıyla yetinmeyip daha fazlasını arzulama durumu olduğundan bunun insana has bir ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Hayvanlardan farklı olarak insanın ihtiyacını karşılamış olmasına ve diğer insanların elinde daha az kalacağını görmesine rağmen, elindekilerle yetinmeyip daha fazlasını istemesi ve buna ulaşmayı arzulaması durumunda diğer insanlarla olan ilişkiler olumsuzlaşabilir (Fereidouni ve ark., 2019). Beceriksizlik, başarılı olma, tanınma ve konumunun yükselmesi gibi durumlarda güç ihtiyacı karşılanırken diğer insanlar ile olan ilişkilerinde olumsuz baskı gibi dış kontrol davranışlarının seçilebilmesi problem oluşturur (Wubbolding, 2011).

Özgürlük: Bireyler, dışarıdan kontrol edildiklerini hissettiklerinde endişe ile birlikte özgürlük ihtiyacını hissederler. Özgürlük ihtiyacının kaybedilmesi, karar almada, kendini ifade edebilmede, seçim yapmada zorluklar oluşturur (Glasser, 1998). Tıpkı diğerleri gibi özgürlük ihtiyacının karşılanmasında da bireylerin uygun seçenekler arasından tercih yapabileceğini fark edebilmesi ve buna göre davranabilmesi önemlidir (Wubbolding, 2019).

Eğlence: İnsanlar yaşamlarında eğlenmeyi öğrenmiş, doğumlarından ölümlerine kadar eğlenmek için değişik yollar aramış canlılardır. Bu aslında tatmin edilmesi en kolay ve ihmal edilmemesi gereken en temel bireysel bir ihtiyaç olarak kabul edilmektedir (Glasser, 1998; Wubbolding, 2011). Bu ihtiyacı karşılamak için uygun yollar ve seçimler yapılmadığında bireylerin acı çekebileceği belirtilmiştir (Fereidouni ve ark., 2019).

Oyun ve eğlence amaçlı kullanılan internet teknolojilerinin süreç içinde bağımlılık yapması ile oluşan çeşitli semptomlar seçim teorisinde ifade edilen bu acıyı açıklamada örnek verilebilir. Yine aynı şekilde sevilme, ait olma, güç kazanma ve özgürlük gibi temel ihtiyaçların da gerçek yaşam yerine internet ortamında karşılanmaya çalışılması durumunda problemli internet kullanımına alan açıldığı görülmektedir.

2.2.2.2. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Teorisi

Deci ve Ryan 1980’de Temel Psikolojik İhtiyaç Teorisini oluşturmuş, sonra da buna motivasyonel yaklaşımı eklemişlerdir (Deci ve Ryan, 1991). Daha sonraki süreçte psikolojik ihtiyaçlar listesine bir dizi nesnel kriter Leary ve Baumeister (1995) tarafından eklenmiştir. Anderson da temel psikolojik ihtiyaçların giderilmesinin; büyüme, gelişme, olgunlaşma, psikolojik/ruhsal iyi olma açısından temel bir gereksinim olduğunu bildirmiştir (Andersen, 2000). Temel Psikolojik İhtiyaçlar Teorisi yine Ryan ve Deci tarafından geliştirilmiş olan Öz-belirleme kuramıyla birlikte incelenmiştir. Öz belirleme kuramı, bireylerin sosyal ilişkili olma, içsel motivasyon, genel gelişim, topluma entegre olabilme ve bireysel iyilik hali gibi temel psikolojik ihtiyaçların önemini açıklamaktadır. Bu bakımdan kuram, insan davranışlarını ve onun gelişimini kendine has motivasyona yönelik süreçler içerisinde açıklamaya çalışan deneysel alt temelli, psikolojik bir kuramdır (Ryan ve Deci, 2017). Kurama göre insan, yaşadığı sosyal çevreyi merak eden, aktif bir canlı olarak sürekli sosyal etkileşim içinde evrilmekte ve dönüşmektedir (Deci ve Ryan, 1980). Burada ana amaç, bireye has biyolojik, fizyolojik sosyal ve kültürel unsurları dikkate alarak, onun doğuştan getirdiği ham potansiyellerin ve kapasitelerin hangi koşullar altında ne şekilde gelişebileceğini veya gelişemeyeceğini belirlemektir. (Ryan ve Deci, 2017; Ryan ve ark., 2019).

Bu bağlamda psikolojik ihtiyaçları ele alan öz-belirleme kuramında; yeterlilik, özerklik ve ilişki ihtiyacı olarak esasta 3 temel psikolojik ihtiyacın bulunduğu bildirilmektedir. Bu ihtiyaçların yaşamın ilk yıllarından başlayarak gelişim süreci içinde pekişerek önemini artırdığı ve bunların evrensel olduğu belirtilmektedir. (Deci ve Ryan, 2000; Ryan ve ark., 2013). Yeterlik ihtiyacı, kişilerin aktif ve çok yönlü olarak büyümelerine, onların toplumda beceri ve hüneler geliştirmelerine ve çevreye

uyum sağlamalarına katkı sağlayan bir ihtiyaçtır (Deci ve Ryan, 2000; Niemiec ve ark., 2014). Özerklik ihtiyacı, kişinin kendisinden kaynaklanan ve yine kişinin kendisine ait olan bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç bireye eylemlerinin seçiminde içsel bir onay sunar. Seçilen davranışlar eğer bireye has ve ona uygun özerklik içinde olursa bireyler bu davranışlarını tüm benlikleri ile tecrübe ederler ve deneyimleri de kendi sorumluluklarında gelişir (Niemiec ve ark., 2006). Başka bir ifadeyle, özerk kişi tamamen yaşadığı ortamdan ayırık bir birey değildir. Toplumda kuralların olması kişinin özerk hissetmesine engel de değildir. Burada esas olan husus, bireyin kendi öz seçimleriyle kurallara uymayı ve toplum içindeki görevlerini yerine getirmeyi doğru olarak seçebilmesidir. Kısaca, prensip ve değerlerin yokluğu değil bireyin seçim yapabiliyor olması, o kişiyi özerk birey yapmaktadır. İlişkili olma ihtiyacının varlığı, insanların değer gördükleri ve kendilerini bir yere ait hissedebilmeleri yani sosyal iletişim bağları kurabilmeleri demektir. Kuramda ilişkili olma ihtiyacı; belirli bir gruba ait olma, sürdürülen ilişkilerde değer görme ve değer verebilme ile sağlanabilir (Ryan ve Deci, 2000; Deci ve Ryan, 2000; Ryan ve Deci, 2017). Bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılandığı durumlarda ilişki ihtiyacı doyumu belirlenmiş olur. Bu bakımdan ilişkilerde uyum mekanizmasının iyi kurulmuş olması gerekmektedir. Yaşam içinde gelişen uyumsuz şemaların, bireylerin bu ihtiyaçlarını giderilmesine engel teşkil edebileceği belirtilmiştir (Young ve Gluhoski, 1997).

Görüldüğü üzere, özerklik ihtiyacı, bireyin kendi özgür yaşam seçimlerini yapabilmesi veya kendi eylemlerini gerçekleştirebilmesi, yeterlilik ihtiyacı, bireyin etkili iletişimleriyle ile çevresiyle yeterli sağlıklı uyumu gerçekleştirebilmesi, kendini yeterli hissetmesi ve ilişki ihtiyacı da içinde bulunduğu çevrede kendini oraya ait olarak hissetmesi, güven odaklı saygı ve duygusal kabulü içermektedir (Anderson, 2000). Belirtilen temel psikolojik ihtiyaçların her birinin sosyal yaşam ilişkileri içerisinde ayrı ayrı doyurulmasının kişilik gelişimi ve sosyalleşmede önemli olduğu belirtilmiştir (Niemiec ve ark., 2006).

Öz-belirleme kuramı içinde yer alan temel psikolojik ihtiyaçlar aynı zamanda öznel iyi oluş ile de ilişkilidir. Öznel iyi oluşu güçlü olan mutlu insanların psikolojik ihtiyaçlarını doyurabildiği ve bu eksende olumlu kişilik özellikleri sergilediği belirtilmektedir (DeNeve ve Cooper, 1998). Bu özelliklerin; mutluluk, saygı, barış,

kişisel kontrol duygusu, iyimserlik, iletişime açıklık ve dışadönüklük olarak öznel iyi oluşu, kendilik değerlerini pekiştirdiği ve psikolojik yaşam doyumunu güçlendirdiği bildirilmiştir (Diener ve ark., 2003). Başkaları ile kurulan olumlu ilişkiler, hoşlanılan deneyimler ve paylaşımların kişisel yaşam doyumunu artırdığı görülmektedir. Sevgi, saygı, ait olma gibi temel psikolojik ihtiyaçların doyurulmaması durumlarında bireylerde oluşan yalnızlık duygusu (Wack ve Tantleff-Dunn, 2009) sosyal kaygı (Yujia ve ark., 2017; Lee ve Stapinski, 2012), düşük özgüven (Lemenager ve ark., 2013; Dembińska ve ark., 2022), kaygı ve depresyon (Weinstein ve ark., 2015; Mentzoni ve ark., 2011) bildirilmiştir.

Öz belirleme kuramı içinde yer alan tüm ihtiyaçların bir bütünlük içinde karşılanması gerektiği, bunlardan sadece bir veya ikisinin karşılanmış olmasının yeterli olmayacağı belirtilmektedir. Bu bakımdan bunların karşılanmasında işlevsel olarak kolaylaştırıcı koşulların ve bunu destekleyen çevrenin önemli olduğu bildirilmiştir (Deci ve Ryan, 2000). Davranışların içselleştirilmesinde ve bireylerin duygularını destekleyici sosyal bir çevrenin olması ihtiyaçların giderilmesinde önemlidir. Nitekim varoluşa yönelik aidiyet ve bağlılık ilişkisi içinde olmak, aynı zamanda ilişkili olma ihtiyacını desteklemektedir. Bu bakımdan bireyin kendini bağlantılı ve aidiyet içinde hissedebilmesi, onun var oluşuna yönelik bu ihtiyacın karşılanması önemlidir (Ryan ve Deci, 2000; Ryan ve Deci, 2017).

2.2.3. TPİ ve PİK

Üniversite öğrencilerinde temel psikolojik özellikler ve problemleri internet kullanımı üzerine yapılan bir araştırmada, bireyin özellikleri, temel psikolojik ihtiyaçları, problemleri dijital-sosyal medya ve problemleri internet kullanımları incelenmiştir. Araştırma sonucu, temel psikolojik ihtiyaçların problemleri patolojik sosyal medya ve problemleri internet kullanımı üzerindeki gözlenmiş etkilerinin direk olarak anlamlı bulunduğu, temel ihtiyaçlarını karşılayamadığını bildiren gençlerin diğerlerine göre daha problemleri internet kullanım davranışları gösterdiği bildirilmiştir (Kozan ve ark., 2019). Başka bir araştırmada ise dijital-sosyal medya bağımlılığı ile temel psikolojik ihtiyaçların doyumu arasında negatif yönde bir ilişki olduğu belirtilmiştir (Bozkurt ve ark., 2023). Evli bireylerle; problemleri internet kullanımı ile birlikte temel psikolojik ihtiyaçlar, eş tükenmişliği ve evlilik uyumu bir başka çalışmada incelenmiştir. Eş tükenmişliği ile problemleri internet kullanımı arasında,

temel psikolojik ihtiyaçlar ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiye rastlanırken, temel psikolojik ihtiyaçlar ile eş tükenmişliği arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Evlilik uyumunun, eş tükenmişliği ile temel psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişkide kısmi aracı rolünde olurken, eş tükenmişliği boyutunun toplam varyansın %42.8'ini açıklamakta olduğu grlmştr (Candemir-Karabur, 2017).

2.3. Yaşam Doyumu

Araştırmamızın diğer bir değişkeni yaşam doyumu olduğundan burada bu kavramın tanımı, özellikleri, kuramsal erevesi ve problemleri internet kullanımı ile ilgisini gösteren çalışmalara yer verilmiştir.

2.3.1. Tanım ve zellikler

Yaşam doyumu terimi ilk defa Neugarten ve arkadaşları tarafından 1961 yılında yazılmış bir kavramdır. Bu kavram bireyin beklentileri ile sahip olduklarının karşılaştırılması sonucu elde edilen durumu ifade etmektedir (Neugarten, 1965). Yaşam doyumu, insanları mutlu eden veya insanların mutluluğunu sağlayan özelliklerin neler olabileceğini açıklamaya yönelik olduğundan literatürde bununla ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Akışkan olan yaşam sürecinde bireylerin farklı önceliklerinin, kendilerine has değişik ihtiyaç ve beklentilerinin bulunması, insanları mutlu eden koşulların eski çağlardan bugüne kadar değişik şekillerde tanımlanmasını sağlamıştır (Dost, 2007). Yaşam; bireyin doğumu ile ölümü arasında geçen hayat, doyum; bireyin elindekilerden memnun olma durumudur. Bu iki kavramın birleşmesi ile oluşan yaşam doyumu; bireyin yaşamış olduğu olumlu duyguları ile olumsuz duygularının birbirine orantılandırılması sonucu olumlu duygularının yüksek çıkma durumu olarak tanımlanmıştır (zer ve Tozkoparan, 2013). Ayrıca, yaşam doyumu, bireyin kendi ailelerine, akranlarına, yaşadığı sosyal çevreye ve kendi yaşamına yönelik hissettiği memnuniyet veya memnuniyetsizliğe karşı kendi içinde yapmış olduğu bir değerlendirme olarak da tanımlanmıştır (Suldo ve Huebner, 2006, s. 180). Başka bir tanım da insan mutluluğunun bilişsel yönüyle ifade edilmesi, öznel iyi oluş şeklindedir (Oishi ve ark, 1999:277).

Yaşam doyumu aslında öznel iyi oluş bağlamında yaşamın temel hedefleri olarak belirtilir ve aynı zamanda bireyin yaşamını nasıl değerlendirdiğidir. Kuramsal olarak bireyin yaşamsal hedeflere ve mutluluğa ulaşabilme noktasındaki fikirlerinin kendi perspektifinden değerlendirilmesidir. Hedef ve ulaşılan arasındaki uyum bize yaşam doyumu olarak dönmektedir. Bu durum aynı zamanda bireylerin iş, evlilik aile hayatı gibi tüm yaşamlarının yaş, cinsiyet, din, ırk gibi her boyutunu içermektedir (Gündoğar ve ark., 2007; Hastaoglu ve Mollaoğlu, 2022). Yaşam doyumu ile bireyin kendi bilişsel durumu veya olumlu duygularına yönelik beklentileri olmakla birlikte hayat, insanlara beklentilerinin aksinde birçok olumsuz duygu ve yaşantıları getirebilmektedir (Gündoğar ve ark., 2007). Bu bakımdan yaşam doyumu, kişinin beklentileri ile sahip olduklarına yönelik öznel yargısı, bireyin arzuladığı hayatı yaşayıp yaşamadığına yönelik bilişsel değerlendirmelerine bağlı oluşan doyum olarak tanımlanmıştır (Özdevecioğlu ve Doruk, 2009). Nitekim bireyler hayatlarından ne kadar memnun olursa, o hayatı o kadar keyifli ve motive olmuş olarak yaşarlar. Yaşamın her alanında iyi, sağlıklı, mutlu ve huzurlu hissetmek ve bu şekilde olduğunu düşünmek yaşam doyumunun esası olarak belirtilmektedir. Kişinin yaşamındaki beklenti ve hedefleri birbiri ile örtüştüğünde, bunlara ulaşıldığında, içsel bütünlük kazanmakta ve bireydeki bu içsel bütünlük de yaşam doyumunu arttırmaktadır (Altay ve Avcı, 2009).

Literatürde yaşam doyumuna ilişkin tanımlardan biri de Satılmış ve arkadaşları (2017) tarafından yapılmıştır. Onlara göre yaşam doyumu, bireyin yaşamdan arzu edilen beklentileri, getirileri ve bunlara ait duygu durumlarının ne derecede karşılandığına yönelik sübjektif değerlendirmeleridir. Yaşam doyumu burada kişinin kendisinin iyi oluş ve mutluluk hali olarak görülmektedir. Başka bir bakış açısına göre ise; temelde mutluluk, iyi oluş ve yaşam doyumu kelimeleri birbirinden farklı anlamlar içermektedir (Diener ve Ryan, 2009).

İnsanın yaşam doyumunun nelerden etkilendiğine yönelik çalışmalarda, bireylerin yaşam doyumu kaynakları arasında farklılıklar görülmektedir. Mutlu bir yaşamın sürdürülmesi, fiziksel olarak iyi olma hali, ülkenin ve dünyanın içerisinde bulunduğu krizler, ekonomik sıkıntı çekme hali, iş veya sosyal yaşantıdaki motivasyon ve değişimlerin her biri, kişilik özellikleri ve özellikle de benlik saygısı, yaşam doyumu için belirleyici etkenler olarak sıralanmıştır (Spector, 1997). Myers ve Diener

(1995), çalışmasında ise birey için tanımlayıcı demografik özellikler ile mutluluk arasındaki etkiyi açıklayan bulgular görülmezken, psikolojik faktörlerin çok daha fazla yaşam doyumunda belirleyici olduğu görülmüştür. Genel anlamda yaşam doyumu ile ilgili yapılmış tanımlara bakıldığında öznel iyi oluş, yaşam kalitesi ve psikolojik iyi oluş gibi kavramların anlamca farklı olmakla birlikte yaşam doyumu içinde birbiri yerine kullanıldığı gözükmemektedir.

2.3.2. Yaşam Doyumu Kuramları

Aristoteles’ ten günümüze kadar yaşam doyumunu açıklamaya yönelik birçok kuram geliştirilmiştir. Genel olarak bu kuramlara bakıldığında, gereksinimlerin ve amaçların doyumu, etkinliklerin özellikleri, genetik ve kişilik eğilimleri gibi bir çok özellik esas alınarak ağırlıklı olarak mutluluk ve öznel iyi olmanın açıklandığı görülmektedir (Diener ve ark., 2002). Yaşam doyumunu açıklamaya çalışan temel kuramlardan bazıları özet olarak aşağıda açıklanmıştır.

2.3.2.1. Ereksel (Telic) Kuramlar

Bu kuram 1960’lı yıllarda Wilson tarafından teleolojik bir yaklaşım olarak geliştirilmiştir. Kuramda, yaşam içinde karşılanabilen ihtiyaçların mutluluğa, karşılanamayan ihtiyaçların da mutsuzluğa yol açabileceğini belirtilmektedir (Baltacı ve Sapsağlam, 2021). Wilson kuram içinde hedeflere odaklanma ve ihtiyaçlara odaklanma gibi iki temel ögenin varlığını vurgulamıştır. Bireylerin doğuştan sahip olduğu ve sonradan öğrendiği ihtiyaçların doyurulmasında talepler bilinçli veya bilinçsiz olabilmektedir. İhtiyaçlarının farkında olsun ya da olmasın, bunların karşılandığı ve doyurulduğu durumlarda mutluluk yaşanır. Kuramın ana felsefesinin gerginliği azaltmak ve bu şekilde mutluluğa ve hazzı ulaşmak olduğu belirtilirken, bu kuramın Freud’un haz ilkesi ve Maslow’un gereksinimler hiyerarşısı ile temsil edildiği söylenebilir (Diener ve ark., 2002). Kuramda belirtilen hedeflere odaklanma bilinçli olurken, ihtiyaçlara odaklanmada her zaman bilinçlilik olmayabilir (Akırmak ve ark., 2019). Erek kuramına göre bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması, mutluluk ve yaşam doyumuna ulaşmak için yeterlidir.

Burada mutluluğa ulaşmak için bireyin tüm istek ve amaçlarının tam olarak yerine getirilmesi, aksi durumda mutluluğa ulaşmanın imkânsız olduğu bildirilmektedir (Çevik ve Korkmaz, 2014). Ereksel kuramlar içerisinde Nesnel Liste

Kuramı, Dengeli Yaşam Modeli ve Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi bulunmaktadır. Nesnel Liste Kuramı; Nussbaum tarafından 2004 yılında geliştirilmiştir. Bu kurama göre, insani gelişmeyi sağlamak için ahlaki ve estetik yapı, nezaket ve kişisel gelişim gibi insanın doğasında bulunan nesnel kriterler sağlanmalıdır. Dengeli Yaşam Modeli, Sirgy ve Wu (2009) tarafından oluşturulmuştur. Bu modele göre, ev, iş, boş zaman, sosyal yaşam gibi yaşamın tüm alanlarında bir denge sağlanmalıdır. Hayatın her alanı farklı insani gelişime ve farklı ihtiyaçların karşılanmasını gerektirdiğinden bunlarda dengeyi korumak ile yaşam doyumu sağlanmış olur. Aynı şekilde, 1991 yılında geliştirilmiş olan Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisine göre insan kendini gerçekleştirerek yaşam doyumuna ulaşabilmesi için; koruma-bakım ihtiyaçları, sevgi, saygı, başarı ve statü ihtiyaçlarının hep birlikte sırasıyla karşılanması gerekmektedir. Evrensel olan bu hiyerarşi sırasına göre bir diğer ihtiyacın doyumu aranmakta ve kendini gerçekleştirerek yaşam doyumuna ve mutluluğa erme en sonda gerçekleşmektedir (Tay ve Diener, 2011; Neher, 1991).

2.3.2.2. Diener'in Yaşam Doyumu Kuramı

Yaşam doyumu ve benlik saygısı kavramları öznel iyi oluş ile yakından ilişkili kavramlardır ve bunların kuramsal alt yapısında öznel iyi oluş mekanizması bulunmaktadır. Nitekim bu mekanizma ile birey yaşamını 'olumlu' bir biçimde değerlendirebilmektedir. Başka bir ifade ile, olumlu duygulanım ve yaşam doyumu, bireyin kendini ve sürdürmekte olduğu yaşamını anlamlandırabilmesini kapsamaktadır (Michalos, 1991). Diener'a göre toplumların temel varlık amacı eğitim, sağlık ve çevre gibi tüm alanlarda öznel iyi oluşu ve benlik saygısını artırmak olmalıdır. Yaşam doyumu yüksek olan kişilerin duygusal-psikolojik, sosyal ve fiziksel yönden daha olumlu oldukları, sağlıklı mutlu bir yaşama, yüksek düzeyde sosyal iş birliği ve işlevselliğe sahip oldukları, çevresindeki kişilerle daha iyi ilişkiler kurdukları, ev veya iş gibi tüm yaşam boyutlarında daha uyumlu bir karektere sahip oldukları ve bu kişilerin kişisel-bilişsel gelişime daha açık bir yapıya sahip oldukları belirtilmektedir (Diener, 2000).

Benlik saygısı; kişinin olduğunun aşağısında ya da yukarısında olarak kendini değerlendirmeden, olduğu gibi kendinden memnun olma hali olarak tanımlanmaktadır. Benlik saygısı aynı zamanda kendini beğenilmeye, sevilmeye değer ve olumlu olarak

değerlendirebilme, kendine güvenme, kendini olduğu gibi kabul edebilme ruh hali olarak da tanımlanabilmektedir (Yörükoğlu, 2000). Bununla birlikte, bireyin kendisini nasıl gördüğünün ve başkası tarafından da nasıl görülmeyi beklediğinin de bir sonucu olarak bildirilmektedir. Aynı zamanda, kişinin kendini değerli biri olarak tanımlayıp tanımlamadığının bir göstergesi ve de bireyin öznel iyi oluş durumudur. Benlik saygısı öğrenilmiş bir kavram olup bir yaşantı ve bu yaşantı boyunca devam eden bir süreçtir. Kişinin bireyselliğini kazabilmesi, yaşamından tatmin olması, amaçlarına yönelik hareket edebilmesi ve çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, uyumlu yaşayabilmesi adına çok önemlidir (Erşan ve ark., 2009). Benlik kavramı, benliğin beğenilip beğenilmediğini göstermektedir. Kişi kendini değerlendirirken kendine ilişkin bir benlik kavramına ulaşır ve bu kavramı onaylaması halinde ortaya çıkan beğenisini ifade eder. Kişinin ne olduğu ve nasıl olmak istediğine yönelik farkları içerisinde barındıran duyguları göstermektedir. Kişinin kendini beğenmesi, kendinden hoşnut olması ve kendini onaylaması halidir (Yavuzer, 2003). Görüldüğü üzere, açıklamalarda ifade edilen benlik saygısı ve öznel iyi oluş kavramları Diener'in Yaşam Doyumu kuramının temellerini oluşturmaktadır

2.3.2.3. Diğer Kuramlar

Yaşam doyumunu açıklamaya yönelik başka kuramlar da bulunmaktadır. Bunlardan biri de Haz ve Acı Kuramı'dır. Haz ve acı kavramları tarihsel süreç içinde Kant, Epiköüros, Bühler, Bentham gibi değişik düşünürler tarafından tanımlanmış ve bunlarla ilgili birçok teoriler üretilmiştir. Açıklanan görüşler burada bütünlüğün sağlama anlamında Haz ve Acı Teorisi olarak isimlendirilmiştir. Nitekim bu kurama göre, mutluluğa ulaşmak için bireyin yaşamındaki tüm amaç ve gereksinimleri karşılamış olması gerekmektedir. Kişi yaşam içinde haz ve acı veren durumları tecrübe ettikçe bunlara alışmaya başlar bu durum da ondaki haz ve acı seviyelerindeki algı eşiklerinde düşüş oluşturur (Cengiz, 2019). Hissedilen yoksunluk hissiyle birlikte gösterilen çaba ile hedefe ulaşıldığında, yaşanmış olan yoksunluk duygusunun acısı aynı oranda mutlulukla ve doyum artışına neden olur. Haz ve acı kuramındaki bu özellikler, öznel iyi oluştaki bazı ayrıntıları ifade etmek ve daha iyi açıklamak için kullanılabilir. Ancak bunun oldukça bireysel bir bakış açısı olduğu ve mutluluk veya tatmini ele almak için yetersiz olduğu belirtilmiştir (Kocagazioğlu, 2019).

Literatürde yaşam doyumunu açıklamaya yönelik kuramlar arasında Aşağıdan Yukarıya/Yukarıdan Aşağıya Kuramları diye bir gruplandırma yapıldığı da gözükmemektedir (Eryılmaz, 2009). Bu gruplama içindeki yaklaşımlara göre, insanlar mutlu olup olmadıklarını o an içindeki sevinçlerini ve üzüntülerini değerlendirerek anırlarlar. Bu bakımdan mutlu bir hayatın ancak mutlu anlardan oluşabileceği belirtilmektedir. Yukarıdan aşağıya teorisine göre, mutluluk ve yaşam doyumu bireyin kendi içsel niteliklerinden kaynaklanmaktadır. Sosyal yaşamda insanlar yüz yüze bir araya geldiklerinde olayları olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirirler. Ancak bireylerin yaşam tecrübelerini ağırlıklı olarak pozitif biçimde değerlendirdikleri belirtilmiştir (Purutçuoğlu ve Aksel, 2017).

Tabandan tavana teorilerine göre, mutluluk ve hoş olmayan deneyimlerin toplamından kaynaklanmaktadır. Kısacası mutlu bir kişi birçok mutlu an yaşadığı için mutludur. Yukarıdan aşağıya teorilerinde mutluluk içsel deneyimlerle şekillenirken, aşağıdan yukarıya teorilerde dış deneyimler öne çıkabilmektedir. Her iki durumda, bireylerin öznel iyi oluş düzeylerinin önemli olduğu gözükmemektedir (Turkdoğan ve Duru, 2012). Bu iki durumun mutluluk ve doyumu tanımlamada etkili olduğu görülmektedir. Aşağıdan yukarıya teorisinde yaşam koşulları öne çıkarken yukarıdan aşağıya teorisinde ise bireyin kişiliği belirleyici bir etkiye sahip olmaktadır (Osmanoğlu ve Kaya, 2013). Bireylerin meslek grupları, sağlık durumları, gelir seviyeleri, sosyal ve aile çevreleri gibi birincil ve ikincil ihtiyaçların karşılarken elde edilen doyumun genel anlamda tüm yaşama katkıda bulunduğu ve bunun yaşam doyumunu oluşturduğu belirtilmektedir (Kanten ve ark., 2015).

2.3.3. Yaşam Doyumu ve PİK

Kişinin benlik saygısı yüksek olduğunda kendisi hakkındaki düşüncesi de olumlu yönde pekişecektir. Bu kişiler hayatları için ulaşılabilir amaçlar ortaya koymakta stres durumunda ve kriz yönetiminde daha başarılı olmaktadır (Taylor ve ark., 2012). Yaşam doyumu ile ilişkili olarak, anı yaşama becerisi ve benlik saygısı yüksek olan kişilerin, sosyal ve iş ilişkilerini çok daha iyi bir şekilde yürütebildikleri belirtilmektedir. (Gerrig ve ark., 2012). Anı yaşama, yaşam doyumu ve benlik saygısı bakımından düşük olan bireylerin kendilerine ilişkin değerlendirmeleri olumsuzdur. Genelde karamsar bir yapıdadırlar ve stresle başa çıkarken depresyona yatkın bir

tutum sergilemektedirler (Tayor ve ark., 2012). İlişkilerini olumlu yönde geliştirebileceklerine ilişkin içlerinden derin bir şüphe taşırlar (Gerrig ve ark., 2012). Bu kişiler sosyal hayatta başarılı olamadıklarını düşündükleri için sanal dünyada ilişkiler kurmayı daha çok tercih etmektedirler (Colwell ve ark., 2012; Kırcaburun, 2016; Baturay ve Toker, 2019). Sosyal medya sayesinde daha önce hiç tanışmadıkları kişilerle kaygı duymadan iletişime geçip kendilerini daha özgüvenli hissetmektedirler (Esen ve Gündoğdu, 2010; Hawi ve Samaha, 2017). Daha sosyal bir izlenim oluştururken normal hayatında herhangi bir iltifatla ya da beğeniyle karşılanmayan kişiler bu platformlar sayesinde paylaşımlar yaparak sayısız beğeni alarak kendilerini olduklarından daha iyi gösterebilme imkanını da yakalamaktadırlar (Tutgun-Ünal ve Deniz, 2015; Zhao, 2023). Bu durum bireyleri daha çok internet ortamlarında bulunmaya yani haz veren ortamları daha çok deneyimlemeye ve daha çok haz-doyum almaya sevk eder. Himmetoğlu ve Ayhan (2021) dijital sosyal medya kullanım sıklığı ile bireyin yaşam doyumu arasında anlamlı ilişki bulunduğunu, yeni medya kullanım sıklığı arttıkça bireylerin yaşam doyum seviyesinde de belirgin bir artışın oluştuğunu bildirmiştir (Balcı ve Koçak, 2017). Problemli internet kullanımı ya da bağımlılığı ile yaşam doyumu arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar, kişilerin sosyal çevreleri yerine dijital sanal ortamları tercih etmelerinin onları gelecekte yalnızlaştırabileceğini ve onların yaşam doyumlularını olumsuz etkileyebileceğini bildirmektedir. Nitekim Taşlıyan ve ark., 2018 yılındaki çalışmalarında sosyal medya araçlarını aşırı kullanan üniversite öğrencilerinde problemli kullanım oranına bağlı olarak yaşam doyumu düzeylerinin düştüğünü bildirmiştir.

2.4. Eylemli Kişilik Özellikleri

Araştırmamızın diğer bir değişkeni eylemli kişilik özellikleri olduğundan burada bu kavramın tanımı, özellikleri, kuramsal çerçevesi ve problemli internet kullanımı ile ilgisini gösteren çalışmalar sunulmuştur.

2.4.1 Tanım ve Özellikler

Kişilik; geçmişten günümüze bireyin öznel tanımında ve özelliklerini anlamlandırmada önemli bir yer tutmaktadır (Taymur ve Türkçapar, 2012). İnanç ve Yerlikaya (2012) kişiliği tanımlarken, bireysel farklılıkların ve bir bireyi diğerlerinden farklı kılan özellikler ifadesini kullanmıştır. Başka bir tanımda kişinin dış ve iç

çevresiyle kurduğu ve onu tanımlayan ayırt edici özellikler olarak ifade edilmiştir (Tatlıoğlu, 2013). Özdemir ve ark. (2012) ise, çocukluk yıllarından başlayarak yetişkinlik ve yaşlılık yıllarını da kapsayan deneyimlerin sonucunda kişiliğin gelişebileceğini ifade etmiştir. Bir diğer araştırmada, kişiliğin birtakım alt boyutları bulunduğu ve eylemliliğin de bunlardan bir tanesi olduğu belirtilmiştir (Atak ve ark.,2013).

Eylemlilik kavramı; sosyoloji, felsefe, antropoloji, psikoloji gibi sosyal bilim çalışmalarında sürekli olarak tartışılan ve incelenen bir kavramdır (Atak, 2010). Uçar ve Aliyev (2017) eylemliliği, bireyin istek ve yapabilme inancı ile harekete geçerek, bireysel seçim ve sonuçlarını kabul ettiği, kendi bireysel gelişiminde karar merci olduğu ve kendi gelişim sürecinde yetkili olduğu kişilik yapısı olarak tanımlamıştır. Eylemlilikle ilgili diğer tanımlamalara bakıldığında ‘eylemliliğin’ belirli bir amaç doğrultusunda, bireyin isteğine bağlı olarak başlatılan ve sürdürülen eylemlerin ve davranışların yönetilmesi olarak tanımlandığını söyleyebiliriz (Brandtstädter ve ark. 1998; Chapman, 1984; Ryan, 1995).

Eylemli kişilik ise, kişilerin kendi hayatlarına dönük aldıkları sorumluluk olarak ifade edildiğinde (Côté, 1997) bireyin kendisiyle ilgili kararları alması ve bunların sonuçlarını kontrol edebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Côté ve Levine, 2014). Bu bağlamda eylemli kişilik ölçeğini Côté (1997) yılında geliştirmiştir. Ölçek, bireyin benlik saygısı, bireysel yaşam amacı, kendini gerçekleştirme değeri, ego gücü ve öz ideolojik kararlılık gibi değişik birleşimleri kapsamaktadır. Burada ifade edilen alt boyutlarında, eylemliliğin insanın hayatını doğrudan etkilemekte olduğu gözükmektedir.

Literatürde yer alan araştırmalar incelendiğinde, eylemlilik ve eylemli kişilik değişkenlerinin birbiri yerine kullanıldığı gözükmektedir. Nitekim, eylemlilik ve kimlik keşfi (Côté ve Levine, 1987; Côté, 1997), eylem durumları (Schwartz, 1999; Schwartz, Côté ve Arnett, 2005), eylem ve eylemlilik algısı (Marks, 2023), eylemli kendini keşif (Shanahan ve Pychyl, 2007), eylemlilik, dürtüsellik ve kişilik eylemi (Ravert ve Donnellan, 2021) gibi çalışmalarda bu kavramların iç içe olduğu veya aralarında ilişki kurulduğu belirtilmiştir.

Côté (1997) ayrıca çok-yönlü eylemli kişiliği tanımlarken bunun içsel kontrol odağından oluşan özyeterlilik psikolojisini de kapsadığını bildirmiştir. Bu bakımdan eylemli kişilik özelliğine sahip bireylerin, kendi eylemlerinin sorumluluğunu üstlenen kararlı, bilinçli ve özyeterli kişiler olduğu, bunların kendi yaşamlarında başrolü oynadıkları söylenebilir. Nitekim bireylerin yaşam içindeki olası durumlarla veya karşılaşılan zorluklarla başa çıkabilmelerine yönelik eylemleri ne kadar iyi yapabilecekleriyle ilişkili olarak sergiledikleri bireysel duruş ve yargılar, özyeterlilik kavramı ile açıklanmıştır (Bandura, 1977; 1982; Stajkovic ve ark., 2018). Başka bir ifade ile, Côté, (1997) eylemli kişilik tanımında belirtmiş olduğu gibi bireylerin kendileriyle ilgili olarak aldıkları kararlarda ve bu kararların sonuçlarında sürekli olarak kendilerini kontrol ettikleri görüşü aynı zamanda, Bandura (1977) ve Stajkovic ve ark. (2018) tarafından ifade edilen özyeterlilik inancına yönelik tanımlamalarda da belirtilmiştir. Bandura'ya göre (1977), bireyler pasif olarak kendi kontrol ve denetimleri dışında oluşan olaylara bağlı olarak değil de bizzat kendi “eylemlerini” bilinçli olarak düzenleyerek ve mevcut seçenekleri değerlendirerek hareket etmektedir. Bu durum kısaca öz-yeterlilik olarak tanımlanmış ve bireyin kendisinden beklenen davranışları yönetmesine yönelik öz inancı olarak ifade edilmiştir (Bandura, 1995). Bu bağlamda, bireylerin öz-yeterlilikleri, onların “eylemi” oluşturma ve yaşamsal sorunlarla baş edebilme potansiyelini de etkilemektedir.

2.4.2. Kuramsal Çerçeve

Eylemli kişilik kavramının kuramsal çerçevesi olarak ilk önce Bandura'nın öz yeterlilik ve eylemlilik ilişkisi incelenmiş; sonra da Giddens'in insan yeterliliği yaklaşımı ele alınmıştır. Son olarak da Côté ve Levine'nin Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Kuramı özetlenmiştir.

2.4.2.1. Bandura'ya Göre Eylemlilik

Bandura'ya göre sosyal yapı içinde model olarak öğrenen insan, yaşamı boyunca birçok olaylara, deneyimlere ve davranışlara maruz kalmış ve bunların hepsinden birçok şeyler öğrenmiştir. Birey çevresini gözlemleyerek ve model olarak öğrenir. Bu öğrenme sürecinde bireyin kendine güveni ve öz-yeterlilik inancı oldukça önemlidir. Bandura, öz-yeterlilik inancı güçlü olan bireylerin doğrudan kendi deneyimlerinden kazanmış olduğu bilgileri daha kolay ve başarılı bir şekilde öğrendiklerini ve bu

kazanımların önemli olduğunu bildirmiştir (Bandura, 1989). Bireyin kendi öz kaynakları yanında dış kaynaklardan edinilen bilgilerde, başarılı ya da başarısız modelleri gözlemlediği ve buradan edindiği birikimlere göre çıkarımlar yaptığını, bu şekilde de sürekli aktif olarak eylemlilik içinde olduğunu bildirmiştir (Bandura, 1995). Bandura'ya göre (1989), eylemliliğin temelini oluşturan öz-yeterlik inancı dört kaynaktan beslenmektedir:

1. Bireyin kişisel deneyimleri, bir eylemi gerçekleştirmek için bireyin toplayabildiği en doğal, en etkili yaşam tecrübeleridir (Bandura, 1985). Birey, başarıyı deneyimledikçe öz-yeterlilik ve dolayısıyla eylemlilik derecesi yükselmeye devam ederek eylemli kişilik yapısı göstermede daha istekli olur. Karşısına çıkan engelleri aşacağına inanır ve aksiliklerden güçlenerek çıkar. Başarıyla sonuçlanan tecrübeler, insanlara güçlüklerle baş edebilme gücünü oluşturmada yardım eder (Stajkovic ve ark., 2018).
2. Başkalarının tecrübeleri ve başarıları, eylemlilik için model oluşturur. Birey başkalarının başarılı eylemlerini gördükçe kendisinin de yapabileceğine ve yeterlilik gösterebileceğine inanır. Bandura'ya göre (2007), bu karşılaştırma yeni eylemleri doğurmaktadır. Böylece sosyal modeller yoluyla bireyin kendi yeteneklerini yargılayabileceği standartlar belirlenmiş olur. (Stajkovic ve ark., 2018).
3. Sözel ikna özyeterliliği artırmada etkili bir inanç etkenidir (Bandura, 1977). Öz-yeterlilik inancının gelişiminde sosyal ikna ediciler, bireyleri başarının elde edilebileceği hususunda ikna edebilir ve buna bağlı olarak bireyler de kendileri için anlamlı ve olumlu bir değerlendirmeye erişebilirler (Stajkovic ve ark., 2018).
4. Psikolojik ve duygusal durumlar aynı zamanda kişisel yeterlik yargısını etkileyebilecek olası psikolojik durumları kapsamaktadır. Olumsuzluk öz yeterliliği azaltabilirken, olumlu bir davranış ise öz yeterliliği artırabilir (Stajkovic ve ark., 2018). İnsanlar kendi öz- yeterlilikleri hakkında karar verirken aktif olarak bir değerlendirme eylemi içindedir. Bu eylem esnasında psikolojik ve duygusal durumlarından gelen her türlü bilgi ve düşüncüyü kullanırlar (Bandura, 2007).

2.4.2.2. Giddens'e göre İnsan Eylemliliği

Bir sosyolog olarak Giddens, toplumsal yapı ve dönüşümlerde eylemlilik ve eylemli kişiliğin önemli olduğu üzerinde durarak modern toplumların sosyolojisini insan eylemliliği ile açıklamıştır (Giddens, 1984). Giddens'in, eylemliliğe ilişkin düşüncelerinin birçok felsefi-psikolojik akımdan etkilendiği; bunların arasında Schutz'un fenomenolojik sosyolojisi, Wittgenstein felsefesi, Durkheim ve Parsons'ın sosyolojisi, Erikson'un psikososyal kimlik gelişimi kuramı, Levi-Strauss'un toplumsal yapı görüşü, Marx ve Weber'in sınıfsal toplumlar olduğu bildirilmektedir (Giddens, 1990). Bu bakımdan eylemli kişiliği açıklarken Giddens'in açıklamalarını temel almak mümkündür. Nitekim ona göre eylemlilik gelecekte oluşabilecek durumları açıklamaktadır. Gelecek zamanda olabileceklerin belirsizliğini insan eylemlerinin sonuçlarına bağlı olarak şekillendirebiliriz. Bu bakımdan insan eylemlerine bağlı olarak geleceğe yönelik tahminlerde bulunmak mümkündür (Giddens, 1984).

Yaşamda etkili bir aktör olabilmek için, bireyin toplum üzerinde belli bir denetim kurabilmesi gerekir. Bu bağlamda eylemliliği toplumda belli bir ölçüde etki oluşturabilme, fark yaratabilme veya bazı dönüşümleri sağlayabilme potansiyeli olarak da tanımlamak mümkündür (Giddens, 1984). Giddens (1984) insan eylemlerinin en önemli özelliği onların doğrudan doğruya öngörülemediği olmasıdır. Farklı amaçlara yönelik olan eylemler birbirinden farklı sonuçlar doğurma olasılığına sahiptir. Bu bakımdan eylemli kişilik yapısı içinde olmak güçlü bir aktör olarak bireyin temel fonksiyonu olmalıdır. Giddens'e göre insan eylemliliği üç etki ile oluşmaktadır:

1. Motivasyon-Bilinçdışı: Bireyin eylemde bulunabilme kapasitesini açıklayan bu düzey, insan bilişinin derinliğinde yer alan gizil, bastırılmış, görülemeyen duygular ve istekleri barındırır.
2. Pratik Bilinç: Sosyal ortamlarda diğer insanların eylemlerinin ve bunların çıktılarının gözlemlenip yorumlandığı düzeydir. Burada eylemle ilgili sosyal koşullar ortamlarla birlikte değerlendirilir.
3. Söylemsel Bilinç: İnsanların eylemlerini açıklayabilme ve yansıtabilmesidir. Burada eylemlerin bilinçli bir şekilde ifade edilmesi esastır.

Giddens bu üç etki alanından için en önemlisinin pratik bilinç olduğunu bildirmiştir. Burada yaşam aktörü olan birey, anlamlı değerlendirmelerini yapmakta yani eylemliliğin temel mekanizmasını çalıştırmaktadır (Giddens, 1984). İnsan eylemliliğindeki ana etki güç, sorumluluk anlayışı tepkilerini kontrol edebilme ve bunları yönetebilmeyi gerektirmektedir. Bunlar da sırası ile üç derecede şekillenmektedir. Bunlar temas deneyimi (anlık gelişen duygusal tepkiler), mesafe deneyimi (sonuçlandırma, hatırlama, umut etme, hayal kurma gibi kapasiteler) ve sosyalleşme kapasitesi (diğer insanların bakış açılarını görerek, toplumsal değerler oluşturma) şeklinde açıklanmaktadır. Birey, bu süreç içerisinde otomatik tepkilerden ziyade çevresinde olup bitenleri kendi zihinsel süzgecinden geçirerek şekillendirir ve tepkilerini bu şekilde oluşturur. Bu durum, bireyin sorumluluk alabilen eylemli bir canlı olduğunu göstermektedir. (Giddens, 1984; Côté ve Levine 2015; Côté ve Schwartz, 2002).

2.4.2.3. Kişisel Eylemlilik

Kişisel eylemlilik tanımlanırken ferdin yaşamına yönelik sorumluluk hissetmesi, yaşamına etki edebilecek kararların sorumluluğunu alabilmesi, yaşamda karşısına çıkan engellerle baş edebilmesi ve kendi seçimleri doğrultusunda ilerleyebilmesi olarak ifade edilmektedir. Literatürde kişisel eylemliliğin dört alt boyuttan oluştuğu bildirilmektedir. Bunlar; öz yeterlilik, iç denetim odağı, öz saygı, ve yaşam amacı olarak ifade edilmiştir (Côté ve Schwartz, 2002; Côté, 1997; Côté ve Levine, 2015; Schwartz ve ark., 2005). Bu kavramların eylemli kişilik ile olan ilişkilerine yönelik birçok açıklama bulunmaktadır.

Eylemli kişinin, kendisi ve hayatı üzerinde kontrol sahibi olduğuna veya olabileceğine dair bir inancı bulunmaktadır. Bu onun öz yeterlilik sahibi eylemli bir kişi olduğu anlamına gelmektedir (Atak, 2011a; Atak ve ark., 2013). Bandura'ya (1995) göre öz yeterlilik; bireyin bir işi planlayıp sonra da bunu başarabileceğine yönelik öz inancı olarak belirtilmiştir. Burada bireyin kendi yeteneklerine güvenmesi, işin sonunda istendik ve beklendik sonuç alabileceğine yönelik sonuç beklentisi, öz yeterlilik inancı olarak belirtilmiştir. (Bandura, 2007). Öz saygı kişinin kendine dair olumlu veya olumsuz tutumları, onun sosyal yeterliliği, kişisel değerlerin ve beden algısının toplamı olarak tanımlanmaktadır (Rosenberg ve ark., 1995). Öz saygı, kişinin

toplumda aktif ve etkili bir üye olmasında önemlidir. Çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurabilen bireylerin eylemlilik düzeyleri de diğerlerinden daha yüksek olabilmektedir (Côté, 2002). İç denetim ile ilgili olarak Rotter'in açıklamaları önemlidir. Rotter'e (1990) göre bireylerin iç denetim odağı, yaşantılarındaki tecrübelerle göre gelişmektedir. Bireyler kendileri dışındaki şans, kader gibi dış güçlerin baskınlığına veya kendi iç kontrollerine daha çok değer verebilir. Bu şekilde davranışların sonuçlarını kendisi üstlenebileceği gibi dış faktörlere de gönderimlerde bulunabilir. Bu şekilde biri içten denetim ve diğeri dıştan denetim olmak üzere iki boyutta şekillenme gerçekleşmektedir (Atak, 2011a). Bireyin yaşamındaki olaylarda sorumluluğu kendisinde görmesi iç denetim odağının varlığını gösterir. Dış denetim odağında ise, olayların kendileri dışındaki faktörlerden kaynaklandığı dair inanış bulunmaktadır (Côté, 2002). Denetim odağının özelliğine bağlı olarak bireylerin kişisel eylemlilikleri, kendilerine has özellikleri, tutumları, inanç ve davranışları farklılaşabilmektedir Côté (1997). Aynı şekilde eylemli kişiliğe sahip olan insanlar da yaşamda kendi sorumluluklarını alarak davranışlarının ve kendilerine has seçimlerinin sonuçlarını üstlenirler (Côté, 1997).

2.4.2.4. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Kuramı

Côté'e göre karmaşık bir psikolojik yapı alan eylemli kişilik, öz yeterlilik, öz kontrol ve öz denetimi kapsayacak şekilde benlik saygısının yaşam amacı içinde yer almasıdır (Côté, 1997). Côté ve Schwartz, 2002'de bireyin özerk kişilik gelişimi ve kendi varlık bilincindeki gücü ve etkin potansiyelini psikolojik ve psiko-sosyal çerçevede açıklarken benlik ve benlik statüsünün önemini vurgulamıştır (Côté ve Schwartz, 2002). Côté ve Levine (2015) çok-yönlü eylemli kişilik kuramını oluştururken bu açıklamaları esas almıştır. Bu bağlamda, kişisel eylemlilik, bireyin yaşamının yönüne ilişkin olarak her ne şekilde olursa olsun sorumluluk duygusu içinde olması ve yaşamı ile ilgili her türlü kararı kontrol edebilmesidir. Yaşamda sorumluluğun alınması engellerle baş edebilmede ve seçtiği yönde ilerleyebilmesidir. Kişisel eylemlilik denilince, öz-saygı, öz yeterlilik, yaşam değerleri, hedeflenen amaçlar ve iç denetim odağı olmak üzere farklı psikolojik yapı birleşiminden oluşan üst bir psikolojik durum anlaşılmaktadır (Côté, 1997; Côté ve Schwartz, 2002; Côté ve Levine, 2002; Schwartz ve ark., 2005).

Eylemlilik, bireyin kendi gelişiminde etkin rol alması, bağımsız olarak eylemlerini seçebilmesi ve doğacak sonuçları kabul etmesi olarak tanımlanmıştır

(Atak ve ark., 2013). Başka bir ifadeyle, eylemli kişilik özelliğine sahip bireylerin durum ve olayları değerlendirirken kararlı olduğu ve bilinçli olarak eylemlerinin sorumluluğunu üstlenebildiği görülmektedir. Öz-yeterlilik eylemli kişiliği artıran bir alt boyut olarak, “bireyin kendisinden beklenen durumları yönetebilmesine olanak sağlayacak yeteneklere olan “öz inanç” şeklinde tanımlanmaktadır (Côté ve Levine, 2015). Bu tanımda kişilerden talep edilen zor görevler veya rutin uygulamaların hepsi üzerindeki kontrol edebilme yeteneğine olan inanç vurgulanmaktadır. Burada kişilerin kendilerine ait öz inançları ve bu inançların eylemlerdeki yön verebilme gücü esastır (Côté, 1997). Sonuçta özyeterlilik sahibi kişiler kendi kontrol yeteneğine inanmakta ve bunlar daha yüksek özyeterlilik eylemlerini başarı ile sergileyebilmektedir (Côté, 1997; 2002). Bu döngü eylemli kişilik kuramı olarak isimlendirilen mekanizmanın ana taşıyıcı oluşturmaktadır.

Literatürde eylemli kişilik ile farklı değişkenlerin karşılaştırıldığı birçok çalışma bulunmaktadır. Atak 2010 yılındaki çalışmasında eylemli kişilik özelliklerinin özsaygı, öznel iyi oluş ve yaşam doyumu gibi alt boyutlarını incelemiştir. Bu boyutlar ile sigara kullanımı, anne-babaya bağlanma, kimlik biçimlendirmeleri gibi eylemlerin birbirleri ile olan ilişkilerini de incelemiş ve sonuçta eylemlilik ile esnek bağlanma değişkenleri arasında pozitif türden; eylemlilik ile koşullu bağlanma veya kaçınma davranışları arasında ise negatif türden ilişki bulunduğunu bildirmiştir (Atak, 2011a). Daha sonra, Atak ve arkadaşları eylemli kişilik ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında eylemliliğin, cinsiyet faktörüne göre, fakülteye gidip/gitmeme durumu ve sosyoekonomik göstergelere göre anlamlı farklılaşmadığı bildirmiştir (Atak ve ark., 2013). Kısaca, kendi başına özerk hareket edebilme anlamına da gelen eylemlilik veya eylemli kişilik, bireyin yaşam yönüne dönük sorumluluk almasıdır. Aynı zamanda bireyin kendi yaşamıyla ilişkili alacağı kararları ve bunların sorumluluğunu kontrol edebilme inancı içinde olası engellerle baş edebilme güveni içinde bulunması da eylemli kişilik kuramının döngüsel mekanizması olarak ifade edilmiştir (Atak ve ark., 2013).

2.4.3. Eylemli Kişilik Özellikleri ve PİK

Alan yazında eylemli kişilik ile ilgili yapılmış çalışmalarda öncelikli olarak kişilik incelenmiş sonra da kişiliğin, eylemli kişilik ile ilişkisi kurulmuştur. Kişilik

faktörü ve eylemlilik gibi karşılaştırmalara ait çalışmalarda birtakım dinamiklere yer verilmiştir. Bunlar; eylem kontrolünde bilişsel öngörü ve kontrol (Guastello ve ark., 2021), eylemlerde iletişim tarzı (Huszczo ve Bush, 2020), eylemli kişilik, psikolojik sağlık ve ruhsal travmalar (Bağcı ve Atak, 2022), kişilik faktörleri ve tik tok kullanımı (Meng ve Leung, 2021) gibi dinamiklerdir. Eylemli kişilik özellikleri ile bilgisayar-internet kullanımı arasındaki çalışmalara bakıldığında, video oyunları ile etkinlik, öz yeterlilik ve motivasyon (Klimmt & Hartmann 2006) öğrencilerde teknoloji ve sosyal medya kullanımı (Çiftçi, 2018; Ektiricioğlu ve ark., 2020), çevrimiçi oyun bağımlılığı ve eylemli kişilik (Bekir ve Celik, 2020), dijital sosyal dünya ve yaratıcı eylemler (Lafontaine, 2022), bireyselleşme, sosyal medya ve internet (Mayer ve ark., 2020), özerk benlik, online aksiyonlar, duygusal şemalar ve eylemli kişilik (Bekir ve Celik, 2020) gibi çalışmaların alan yazında bulunduğu ve bunların eylemli kişilik ile ilgili çalışmalara yardımcı olduğu görülmektedir.

Görülüyor ki problemli internet kullanımı ile temel psikolojik ihtiyaçlar, çok yönlü eylemli kişilik ve yükseköğrenim yaşam doyumu ile ilgili çalışmalar alanyazında gözükmektedir. Bu çalışmalar değişkenler arasındaki ilişkiyi karşılıklı olarak açıklamış bulunmaktadır. Bu üç farklı değişkenin birlikte problemli internet kullanımı ile olan ilişkisini ele alan her hangi bir çalışma alanyazında bulunmamaktadır. Bu bağlamda bu araştırma farklı kombinasyonları bir arada incelemede önemli olacaktır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Deseni

Bu tez çalışması betimsel bir çalışmadır ve dört değişken ile ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, araştırma konusu olan iki ve daha fazla değişken arasındaki ilişki ile birlikte derecesini de belirlemek gayesindeki modellerdir (Karasar, 1984). Bu bağlamda üniversite öğrencilerinde temel psikolojik ihtiyaçlar, yaşam doyumu ve eylemli kişilik özellikleri ile problemli internet kullanımı arasındaki ilişkiler incelenmiş ve demografik veriler değerlendirilmiştir.

3.2. Katılımcılar

Kolay erişilebilen online google form ile ulaşılabilen İstanbul ili tüm üniversitelerde okuyan öğrenciler bu çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini 20 farklı üniversitede (13 vakıf ve 7 devlet olmak üzere) okuyan 548 gönüllü öğrenci oluşturmuştur. Ağırlıklı katılımı İstanbul'daki vakıf üniversitelerinde okuyan öğrenciler oluşturmuş; devlet üniversitelerinden katılım sınırlı olmuştur. Çalışmada normal dağılım dışında kalan 39 kişiye ait veriler çıkartıldığından geriye kalan 509 kişi örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın gönüllü katılımcıya uygulanma süresini yaklaşık 20 dakika olmuştur. Veriler etik kurallara uygun bir biçimde toplanıp saklanmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak kullanılan Sosyodemografik Bilgi Formu Ek 1'de, Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği (YYDÖ) Ek 2'de, Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği (ÇEKÖ) Ek 3'de, Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları Değerlendirme Ölçeği (ÜÖTPİDÖ) Ek 4'te ve Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği (PIKÖ) Ek 5'te sunulmuştur.

3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmada öğrencilere ait kişisel bilgileri almak için Sosyodemografik Bilgi Formu oluşturulmuştur. Bu formda cinsiyet, iş/okul dışında internette geçirilen süre, sınıf düzeyi, gelir seviyesi, genel kendini tanımlama, iş/okul dışı aktivitelere katılım,

meslek alanına dair bireysel beklenti, yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti gibi değişkenlere yer verilmiştir. Uygulamada veri toplama ölçeklerinin başında bu form doldurtulmuş ve daha sonra sistem üzerinde diğer ölçeklere geçilmesi sağlanmıştır.

3.3.2. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği

Jenkins-Guarnieri, Vaughan ve Wright (2015) tarafından geliştirilen Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları Değerlendirme Ölçeği (ÜÖTPİDÖ)'nin Türkçe'ye adaptasyonu, geçerlik ve güvenirlik çalışması, Zeynep Şimşir, Coşkun Arslan ve Bülent Dilmaç tarafından (2020)'de yapılmıştır. Bu çalışmaya 406 (261 kadın, 145 erkek) üniversite öğrencisi katılmıştır. Ölçek; beşli likert tipte (1; hiç uygun değil, 5; tamamen uygun) olup 3 alt boyut (özerklik, ilişkili olma, yeterlilik) ve 13 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin, 2, 3, 7, 8 ve 9. maddeleri; yeterlilik, 5,11,12 ve 13. Maddeleri; özerklik, 1,4,6 ve 10.maddeleri; ilişki alt boyutlarını oluşturmaktadır. Ölçekte ters kodlanan maddeler; 2, 9 ve 10. maddelerdir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan ise 65 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan temel psikolojik ihtiyaçların karşılama puanı olarak yorumlanmaktadır. Yürütülen çalışmada öncelikli olarak ölçeğin çeviri işlemi yapılmış, ölçeğin dil geçerliğinin sağlanması için İngilizce Öğretmenliği Programındaki öğrencilere üç hafta ara ile ölçeğin Türkçe ve İngilizce formları uygulanmıştır. Ölçeğin yapısının Türk üniversite öğrencileri örneklemini ile uyumlu olup olmadığı incelenmiş; birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizleri de test edilmiştir. ÜÖTPİDÖ'nün güvenirliğini incelemek amacıyla hesaplanan Cronbach alpha katsayıları her bir alt boyut için sırası ile; ilişki .72, yeterlik .63 ve özerklik .62 olup ölçeğin tamamı için Cronbach alpha katsayısı .79 olarak bulunmuştur. Cronbach alpha katsayılarının .60 ile .90 arasında olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Yapılan istatistiksel veri analiz sonucunda, ölçeğin orijinal yapısı ile uyumlu olarak 3 alt boyut ve 13 maddeden oluşan ölçeğin madde yükleri; .34 ile .70 arasında değer almakta olup uyum indeksi değerleri $\chi^2/sd = 2.18$, $p < .01$, GFI = .95, RMSEA = .05, CFI = .93, NFI = .89, SRMR = .05, AGFI = .93, olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin ölçüt bağlantılı geçerlik çalışmasında ihtiyaç doyumunun alt boyutları ve yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Yapılan analizler ÜÖTPİDÖ'nün geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu görülmüştür.

3.3.3. Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği

Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği (YYDÖ), Erol ve Yıldırım tarafından 2016 yılında geliştirilmiştir. Toplam 29 maddeden oluşan ölçek; Likert tipi, beşli derecelendirmeli (hiç katılmıyorum=1, katılmıyorum=2, kısmen katılıyorum=3, katılıyorum=4, tamamen katılıyorum=5) olarak düzenlenmiştir. Ölçekte 6, 9, 10, 11, 17, 19, 22, 23, 24 ve 26. maddeler tersinden; diğer maddeler ise olduğu gibi puanlanmaktadır. YYDÖ'den alınabilecek puan 29 ile 145 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireyin üniversite eğitimi ve yaşamıyla ilgili olumlu duygulara ve algılara sahip olduğu anlamına gelmektedir. Maddelerin içerikleri göz önünde bulundurularak; birinci faktör genel üniversite doyumunu 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13 ve 14. maddeler. İkinci faktör; öğretim üyelerinden sağlanan doyum 10, 15, 16, 17 ve 18. maddeler. Üçüncü faktör; üniversite sosyal hizmetlerinden sağlanan doyum 25, 27, 28 ve 29. maddeler. Dördüncü faktör; üniversite imkânlarından sağlanan doyum 22, 23, 24 ve 26. maddeler. Beşinci faktör, üniversite yönetiminden sağlanan doyum 19, 20 ve 21. maddeler olarak adlandırılmıştır. Geçerlilik ve güvenirlik çalışması 852 (637 erkek, 215 kadın) üniversite öğrencisi ile yapılmıştır. Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeğinin güvenirliği, Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı ve test-tekrar test yöntemi ile incelenmiştir. Ölçüt geçerliği için yapılan uygulamada Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği (YYDÖ) ile Diener ve ark., 1985 tarafından geliştirilen Genel Yaşam Doyumu Ölçeği (GYD) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.64$, $p<.01$). YYDÖ'nün güvenirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısı .93 bulunmuştur. Ölçeğin iki hafta ara ile yapılan test-tekrar test güvenirlik çalışmasında ise pearson momentler korelasyon katsayısı $r_{xx}=.996$ ($p<.01$) bulunmuştur. Ayrıca, ölçeğin madde toplam korelasyonlarının .35 ile .75 arasında sıralandığı görülmektedir.

3.3.4. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Özellikleri Ölçeği

Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği (Multi-Measure Agentic Personality Scale) James E. Côté (1997) tarafından geliştirilmiştir. Hasan Atak, Emine Gül Kapçı ve Figen Çok (2013) tarafından ilgili izinler alınarak Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek; 5'li likert tipi ve dört alt boyutludur. Ölçeğin tamamı 15 maddedir. Puanlama yapılırken maddeler "tamamen katılıyorum"dan (5 puan), "tamamen katılmıyorum"a (1 puan) doğru sıralanan 5 derecelmeli sıralama yapılarak işaretlenmektedir. Her bir alt

gruptan alınabilecek puanlar 15 ile 25 arasında oluşabilmektedir. Değerlendirme yapılırken, toplam puan dikkate alınmakta ve ölçekten alınan yüksek puan eylemli kişiliğe sahip olma puanı olarak yorumlanmaktadır. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin 1, 2 ve 3. maddeleri; özsaygı, 4, 5, 6 ve 7. maddeleri yaşam amacı, 8, 9, 10 ve 11. maddeleri iç denetim odağı, 12,13,14 ve 15. maddeleri ise özyeterlilik alt boyutlarını oluşturmaktadır. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği (ÇEKÖ)'nin Türkçe uyarlamasında, yapı geçerliğini göstermek için gerçekleştirilen doğrulayıcı ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları ile 15 maddeli ölçekten alınabilecek en düşük puan 15, en yüksek puan ise 75 olarak hesaplanmıştır. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği (ÇEKÖ)'nin, kişisel eylemliliği ölçmek için uygun olduğu ve ölçeğin varyansın %57,43'ünü açıkladığı gösterilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı; özyeterlilik boyutu için 0.73, yaşam amaçları boyutu için 0.72, iç denetim odağı boyutu için 0.74, özsaygı boyutu için 0.76, ve ölçeğin tümü için 0,81 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik düzeyi için; Test-tekrar test ile elde edilen güvenilirlik düzeyi 0.86 ile 0.90 arasında bulunmuştur.

3.3.5. Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği

Üniversite öğrencilerinde problemlı internet kullanımını belirlemeye yönelik oluşturulmuş bir ölçme aracıdır. Esra Ceyhan, Aydoğan Aykut Ceyhan ve Ayşen Gürcan tarafından (2007) geliştirilmiştir. Çalışma 1658 üniversite öğrencisinden elde edilen veriler dahilindedir. Ölçek; 33 maddeden oluşmaktadır ve 5'li likert tipi ile üç alt boyutludur. 5'li Likert tipi olan ölçeğin (1) Hiç Uygun Değil 'den (5) Tamamen Uygun'a doğru sıralanmaktadır. Ölçeğin 7. ve 12. maddeleri tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan en düşük; 33 en yüksek 165 olup, puanların artış göstermesi, problemlı internet kullanımının düzeyinin de artması anlamına gelmektedir. Ölçeğin, 9, 14 ,15 ,16 ,17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 31. Maddeleri internetin olumsuz sonuçları, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 13, 26, 32, 33. Maddeleri sosyal fayda/ sosyal rahatlık, 1, 2, 6, 7, 12, 30. Maddeleri aşırı kullanım alt boyutlarını oluşturmaktadır (Ceyhan ve ark., 2007). Ölçeğin cronbach alfa (α) katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Toplam 33 maddeden oluşan bu üç faktör birlikte toplam varyansın % 48,96'sini açıklamıştır. Ölçek ile Davis'in internette Bilişsel Durum Ölçeği Türkçe

adaptasyonu (Özcan ve Buzlu, 2005) arasındaki korelasyon 0.61 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı ise (α) 0.94 olarak hesaplanmıştır. Madde toplam puan güvenirlik kat sayıları ise 0.31 ile 0.70 arasında ($p<.001$) değişmektedir. Testin tekrarı güvenirlik kat sayısı 0.81 ve iki parçası arasındaki korelasyon 0.83 olarak bulunmuştur (Ceyhan ve ark., 2007).

3.4. İşlem ve Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin toplanması için gerekli etik onay ve uygulama izinleri alınmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılan öğrencilere “Google Forms” yöntemi ile veri toplama araçları verilerek uygulamalar başlatılmıştır. Uygulamanın başında öğrencilere, araştırmanın esas amacı ve özellikleri konusunda bilgilendirilme yapılmıştır. Genel olarak öğrencilerin veri toplama araç formlarını 25 dakika içinde doldurdıkları görülmüştür. Uygulama 548 öğrenci üzerinde yapılmış olmasına karşılık normal dağılım dışında kalan 39 öğrencinin verileri puanlamaya dâhil edilmemiş ve işlemler 509 öğrenciye ait verilerle yürütülmüştür. Araştırmada kullanılan ölçekler SPSS versiyon 26.00 programı ile analiz edilmiş ve değerlendirmelerde 0,05 ve 0,001 anlamlılık düzeyleri temel alınmıştır. Verilerin analiz sürecine hazır hale getirilmesi işlemi için bunların uygunluğu değerlendirilmiş, normallik testi ile çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Basıklık ve çarpıklık katsayıları olarak Tabachnick ve Fidell (2013) tarafından ifade edilen -1,5 ile +1,5 aralığı normal değer olarak alınmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin kişisel demografik bilgileri sisteme işlenmiştir. Tablo 3, normal dağılım ölçütü olarak kabul edilen çarpıklık ve basıklık değerlerini, ölçekler ve bunların alt boyutlarına göre göstermektedir. Ölçeklerde analiz aşamasında yapılan Normal Dağılım, t-test, Anova ve Regresyon Analizleri sonuçlarına göre hipotez testleri yürütülmüştür. Regresyon modelinde, R2 değerleri uygunluk belirtisi olarak bildirilmektedir. R2 değerinin 1’e yakınlığı modelin iyi olduğu anlamına gelmektedir (Alpar, 2018). Aşağıdaki Tablo 2, Sosyodemografik Bilgi Formuna göre demografik değişken analizlerini göstermektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	420	82,5
	Erkek	89	17,5
İş/Okul Dışında İnternet Süresi	0-2	40	7,9
	2-4	175	34,4
	4-6	202	39,7
	6 ve üzeri	92	18,1
Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	134	26,3
	2.Sınıf	69	13,6
	3.Sınıf	169	33,2
	4.Sınıf	121	23,8
	Diğer	16	3,1
Gelir	Düşük	65	12,8
	Orta	409	80,4
	Yüksek	35	6,9
Genel Kendini Tanımlama	İçedönük	225	44,2
	Dışadönük	284	55,8
İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım	Evet	419	88,3
	Hayır	90	17,2
Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti	Olumlu	454	89,2
	Olumsuz	55	10,8
Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti	Olumlu	407	80,0
	Olumsuz	102	20,0
Toplam		509	100,0

Araştırma, katılımcıların %82,5'i (n=420) kadın ve %17,5'i erkek (n=89) olmak üzere, toplam 509 katılımcıdan oluşturmaktadır. Katılımcının iş/okul dışında internet kullanıma ayırdığı süre 0-2 saat %7,9 (n=40), 2-4 saat %34,4 (n=175), 4-6 saat %39,7 (n=202), 6 saat ve üzeri %18,1 (n=92) olarak değişmektedir. Sınıf düzeyleri incelendiğinde, katılımcıların %26,3'ü (n=134) 1.sınıf, %13,6'sı (n=69) 2.sınıf, %32,2'si (n=169) 3.sınıf, %23,8'i (n=121) 4.sınıf ve %3,1'i (n=16) diğer sınıf düzeylerindendir. Gelir düzeylerine göre bakıldığında, katılımcıların %12,8'i (n=65) düşük, %80,4'ü (n=409) orta ve %6,9'u (n=35) yüksek gelir düzeyine sahiptir. Katılımcıların genel kendini tanıma yönelimleri incelendiğinde, %44,2'si (n=225) içedönük ve %55,8'i (n=284) dışadönük olarak kendilerini tanımlamıştır. Katılımcıların iş/okul dışı aktivitelere katılımı incelendiğinde, %88,3'ü (n=419) katıldığını ve %17,2'si (n=90) katılmadığını belirtmiştir. Meslek alanına dair bireysel beklenti incelendiğinde, katılımcıların %89,2'si (n=454) olumlu beklentiye sahipken %10,8'i (n=55) olumsuz beklentiye sahiptir. Yaşam ve geleceğe yönelik genel

beklenti incelendiğinde, katılımcıların %80'i (n=407) olumlu beklentiye sahipken %20'si (n=102) olumsuz beklentiye sahiptir.

Tablo 3: Ölçekler ve Alt Boyutlarına Ait En Küçük ve En Büyük Puanlar, Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Katsayı Değerleri

Ölçekler	En küçük	En büyük	$\bar{x}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık
PİKÖ	39	139	81,565	18,938	0,003	-0,290
İnternetin Olumsuz Sonuçları	17	75	39,807	12,285	0,062	-0,558
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	10	44	24,379	7,278	-0,091	-0,690
Aşırı Kullanım	10	28	17,379	3,211	0,111	-0,122
ÜÖTPİDÖ	27	59	44,805	5,328	-0,252	0,082
Yeterlilik	10	22	16,194	2,180	-0,143	0,339
Özerklik	6	20	14,060	2,734	-0,33	0,212
İlişki	8	20	14,550	2,031	-0,304	0,397
ÇEKÖ	29	75	50,394	8,000	0,304	0,380
Öz Saygı	4	15	10,695	2,151	-0,109	0,026
Yaşam Amacı	4	20	13,691	3,239	-0,136	0,095
İç Denetim Odağı	5	20	12,795	2,574	0,244	0,195
Öz Yeterlilik	4	20	13,212	2,952	0,016	-0,023
YYDÖ	54	118	86,821	8,682	0,019	0,893
Genel Üniversite Doyumu	22	59	38,734	6,222	0,05	0,337
Öğretim Üy. Sağ. Doyum	5	23	10,783	3,992	0,319	-0,601
Üniversite Sos. Hizm. Sağ. Doy.	4	19	9,669	3,521	0,141	-0,549
Üniversite İmkan. Sağ. Doyum	4	20	11,685	3,054	0,044	0,081
Üniversite Yön. Sağlan. Doyum	4	14	8,852	1,499	-0,233	1,079

Katılımcıların verilerine göre Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği toplam puanı 39-139 ($\bar{x} = 81,56 \pm 18,93$), Üniversite Öğrencileri Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği toplam puanı 27-59 ($\bar{x} = 44,80 \pm 5,32$), ÇEKÖ toplam puanı 29-75 ($\bar{x} = 50,39 \pm 8,00$) ve Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği toplam puanı 54-118 ($\bar{x} = 86,82 \pm 8,68$) arasında değişmektedir. Bu ölçeğin alt boyutlarının toplam puanlarında PİKÖ, İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu toplam puanının 17-75 ($\bar{x} = 39,80 \pm 12,28$), Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu toplam puanının 10-44 ($\bar{x}$

=24,37±7,27) ve Aşırı Kullanım Alt Boyutu toplam puanının 10-28 ($\bar{x}$ =17,37±3,21) arasında değiştiği gözlenmektedir. ÜÖTPİÖ'nin alt boyutlarının toplam puanları Yeterlilik alt boyutu için 10-22 ($\bar{x}$ =16,19±2,18), Özerklik alt boyutu için 6-20 ($\bar{x}$ =14,06±2,73), İlişki alt boyutu için 8-20 ($\bar{x}$ =14,55±2,03) arasında değişiklik göstermektedir. ÇEKÖ'nin alt boyutlarının toplam puanları Öz Saygı alt boyutu için 4-15($\bar{x}$ =10,69±2,15), Yaşam Amacı alt boyutu için 4-20 ($\bar{x}$ =13,69±3,23), İç Denetim Odağı alt boyutu için 5-20 ($\bar{x}$ =12,79±2,57) ve Öz Yeterlilik alt boyutu için 4-20 ($\bar{x}$ =13,21±2,95) arasında değişiklik göstermektedir. Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği'nin alt boyutlarının toplam puanları Genel Üniversite Doyumu alt boyutu için 22-59 ($\bar{x}$ =38,73±6,22), Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum alt boyutu için 5-23 ($\bar{x}$ =10,78±3,99), Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum alt boyutu için 4-19 ($\bar{x}$ =9,66±3,52), Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum alt boyutu için 4-20 ($\bar{x}$ =11,68±3,05) ve Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum alt boyutu için 4-14 ($\bar{x}$ =8,85±1,49) arasında değişiklik göstermektedir.

Araştırma ölçeklerinin toplam boyutları için ve alt boyutları için hesaplanan çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri doğrultusunda verinin -1.5 ile +1.5 değerleri arasında normal dağıldığı gözlemlenmiştir. Araştırma değişkenlerinin dağılımının normal dağıldığı görüldükten sonra parametrik testler ile verilerin analizine geçilmiştir. Bağımsız iki örneklem için t-Testi; bağımsız üç veya daha fazla örneklem için ANOVA yöntemleri kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizlerinde öncelikle Levene testi ile alt grupların varyansının homojenliğine bakılmıştır. Varyans homojenliğinde anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Post-Hoc çoklu karşılaştırma teknikleri kullanılmıştır. Nicel değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Analizi yapılmıştır. Son olarak ölçek değişkenlerinin PİK durumunu yordayıp yordamadığını belirlemek için doğrusal ve hiyerarşik regresyon teknikleri ile analizler yapılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde katılımcılara uygulanmış olan Sosyodemografik Bilgi Formuyla birlikte Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği (ÇEKÖ), Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği (PİKÖ), Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği (YYDÖ) ve Üniversite Öğrencileri Temel Psikolojik İhtiyaçlar Doyum Ölçeği (ÜÖTPİDÖ), verilerin istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Elde edilen verilerin sosyodemografik bilgi formunda yer alan cinsiyet, kendini tanımlama, iş/okul dışında aktivitelere katılım, meslek alanına dair bireysel beklenti, yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti gibi değişkenlerin her birine bağımsız gruplar t-Testi (anlamalı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için) analiz bulguları öncelikle sunulmuştur. Ölçeklerden elde edilen verilerin iş/okul dışında internette geçirilen süre, sınıf düzeyi, ve gelir değişkenleri gibi üç veya daha fazla örneklem puanlarının anlamalı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için ANOVA (tek yönlü varyans analizi) bulguları verilmiştir. Bölüm sonunda değişkenlerle ilgili korelasyon ve regresyon bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanları ile ölçek alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamalı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını gösteren bağımsız gruplar t testi sonuçlarına Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4: PİKÖ Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
PİKÖ Toplam	Kadın	420	81,40	18,897	-.429	,668
	Erkek	89	82,35	19,222		
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Kadın	420	39,81	12,293	.008	,993
	Erkek	89	39,80	12,318		
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	Kadın	420	24,14	7,326	-1.610	,108
	Erkek	89	25,51	6,976		
Aşırı Kullanım	Kadın	420	17,45	3,204	1,081	.280
	Erkek	89	17,04	3,244		

* $p < 0.05$, ** $p < 0.001$

Tablo 4.'de üniversite öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı Ölçek toplam

ile birlikte alt boyut puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Problemi İnternet Kullanımı Ölçeği toplam puanında cinsiyet değişkeni için grupların aritmetik ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=-,429$; $p>,05$). Problemi İnternet Kullanımı Ölçeği'nin İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,008$; $p>,05$). Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-1,610$; $p>,05$). Aşırı Kullanım alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=1,081$; $p>,05$).

Tablo 5: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
ÜÖTPİDÖ Toplam	Kadın	420	44,99	5,265	1,660	,097
	Erkek	89	43,96	5,572		
Yeterlilik	Kadın	420	16,25	2,095	1,302	,194
	Erkek	89	15,92	2,542		
Özerklik	Kadın	420	14,11	2,712	0,828	,408
	Erkek	89	13,84	2,844		
İlişki	Kadın	420	14,63	2,007	1,840	,066
	Erkek	89	14,19	2,115		

* $p<0,05$, ** $p<0,001$

Tablo 5.'de üniversite öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlar Doyum Ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. ÜÖTPİDÖ toplam puanında cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=1,660$; $p>,05$). Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği'nin Yeterlilik alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=1,302$; $p>,05$). Özerklik alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,828$; $p>,05$). İlişki alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=1,840$; $p>,05$).

Tablo 6: ÇEKÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
ÇEKÖ Toplam	Kadın	420	50,33	7,969	-,391	,696
	Erkek	89	50,70	8,186		
Özsaygı	Kadın	420	10,78	2,108	1,897	,058
	Erkek	89	10,30	2,318		
Yaşam Amacı	Kadın	420	13,86	3,134	2,555	,011*
	Erkek	89	12,90	3,612		
İç Denetim Odağı	Kadın	420	12,70	2,516	-1,615	,109
	Erkek	89	13,22	2,807		
Öz Yeterlilik	Kadın	420	12,99	2,870	-3,768	,000**
	Erkek	89	14,27	3,118		

* $p < 0.05$, ** $p < 0.001$

Tablo 6’da üniversite öğrencilerinin ÇEKÖ toplam ile birlikte alt boyut puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. ÇEKÖ toplam puanında cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t = -,391$; $p > ,05$). ÇEKÖ’nin Özsaygı alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t = 1,897$; $p > ,05$). Yaşam Amacı alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t = 2,555$; $p < ,05$). İç Denetim Odağı alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t = -1,615$; $p > ,05$). Öz Yeterlilik alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t = -3,768$; $p < ,001$).

Tablo 7: YYDÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
YYDÖ Toplam	Kadın	420	86,88	8,526	,310	,757
	Erkek	89	86,56	9,434		
Genel Üniversite Doyumu	Kadın	420	38,76	6,098	,176	,860
	Erkek	89	38,63	6,815		
Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum	Kadın	420	10,75	3,948	-,445	,657
	Erkek	89	10,96	4,216		

Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum	Kadın	420	9,65	3,491	-,211	,833
	Erkek	89	9,74	3,682		
Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum	Kadın	420	11,71	3,058	,383	,702
	Erkek	89	11,57	3,052		
Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum	Kadın	420	8,91	1,457	1,634	,105
	Erkek	89	8,60	1,670		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 7.'de üniversite öğrencilerinin Yükseköğrenim Yaşam Doyumu ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. YYDÖ toplam puanında alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,310$; $p>,05$). Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği'nin Genel Üniversite Doyumu alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,176$; $p>,05$). Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-,445$; $p>,05$). Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-,211$; $p>,05$). Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,383$; $p>,05$). Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum alt boyutunda cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=1,634$; $p>,05$).

4.2. Kendini Tanımlama Değişkenine Göre Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanı ve alt boyut puanlarının kendini içedönük veya dışadönük olarak tanımlama değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız grup t- Testi analizi bulgularına aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 8: PİKÖ Puanlarının Kendini Tanımlama Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
PİKÖ Toplam	İçe dönük	225	83,74	19,068	2,318	,021*
	Dışa dönük	284	79,84	18,690		

İnternetin Olumsuz Sonuçları	İçe dönük	225	40,68	12,641	1,435	,154
	Dışa dönük	284	39,11	11,973		
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	İçe dönük	225	25,56	7,180	3,302	,001*
	Dışa dönük	284	23,44	7,230		
Aşırı Kullanım	İçe dönük	225	17,49	3,318	,715	,476
	Dışa dönük	284	17,29	3,128		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 8.'de üniversite öğrencilerinin Problemi İnternet Kullanımı ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında kendini tanımlama değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. PİKÖ toplam puanında kendini tanımlama değişkeni için grupların aritmetik ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=2,318$; $p<,05$). Problemi İnternet Kullanımı Ölçeği'nin İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=1,435$; $p>,05$). Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=3,302$; $p<,05$). Aşırı Kullanım alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,715$; $p>,05$).

Tablo 9: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Kendini Tanımlama Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
ÜÖTPİDÖ Toplam	İçe dönük	225	44,18	5,221	-2,376	,018*
	Dışa dönük	284	45,30	5,370		
Yeterlilik	İçe dönük	225	15,97	2,219	-2,084	,038*
	Dışa dönük	284	16,37	2,137		
Özerklik	İçe dönük	225	13,55	2,656	-3,792	,000**
	Dışa dönük	284	14,46	2,734		
İlişki	İçe dönük	225	14,66	1,983	1,065	,288
	Dışa dönük	284	14,46	2,068		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 9.'da üniversite öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlar Doyum Ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında kendini tanımlama değişkenine göre anlamlı

farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. ÜÖTPİDÖ toplam puanında kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-2,376$; $p<,05$). Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği'nin Yeterlilik alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-2,084$; $p<,05$). Özerklik alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-3,792$; $p<,001$). İlişki alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=1,065$; $p>,05$).

Tablo 10: ÇEKÖ Puanlarının Kendini Tanımlama Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
ÇEKÖ Toplam	İçe dönük	225	47,74	7,580	-6,975	,000**
	Dışa dönük	284	52,50	7,705		
Özsaygı	İçe dönük	225	10,03	1,990	-6,443	,000**
	Dışa dönük	284	11,22	2,133		
Yaşam Amacı	İçe dönük	225	12,37	3,185	-8,758	,000**
	Dışa dönük	284	14,74	2,887		
İç Denetim Odağı	İçe dönük	225	12,52	2,596	-2,158	,031*
	Dışa dönük	284	13,01	2,540		
Öz Yeterlilik	İçe dönük	225	12,81	2,926	-2,730	,007*
	Dışa dönük	284	13,53	2,939		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 10.'da üniversite öğrencilerinin ÇEKÖ toplam ile birlikte alt boyut puanlarında kendini tanımlama değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. ÇEKÖ toplam puanında kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-6,975$; $p<,001$). (Çok Yönlü) Eylemli Kişilik Ölçeği'nin Özsaygı alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-6,443$; $p<,001$). Yaşam Amacı alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-6,975$; $p<,001$). İç

Denetim Odağı alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-2,158$; $p<,05$). Öz Yeterlilik alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-2,730$; $p<,05$).

Tablo 11: YYDÖ Puanlarının Kendini Tanımlama Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
YYDÖ Toplam	İçer dönük	225	86,38	9,198	-1,003	,317
	Dışer dönük	284	87,17	8,252		
Genel Üniversite Doyumu	İçer dönük	225	38,59	6,562	-,458	,647
	Dışer dönük	284	38,85	5,949		
Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum	İçer dönük	225	11,12	4,090	1,694	,091
	Dışer dönük	284	10,52	3,899		
Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum	İçer dönük	225	9,65	3,596	-,120	,905
	Dışer dönük	284	9,69	3,468		
Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum	İçer dönük	225	11,44	3,135	-1,588	,113
	Dışer dönük	284	11,88	2,981		
Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum	İçer dönük	225	8,73	1,452	-1,601	,110
	Dışer dönük	284	8,95	1,532		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 11’de üniversite öğrencilerinin Yükseköğretim Yaşam Doyumu Ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında kendini tanımlama değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. YYDÖ toplam puanında kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-1,003$; $p>,05$). Yükseköğretim Yaşam Doyumu Ölçeği’nin Genel Üniversite Doyumu alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-,458$; $p>,05$). Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=1,694$; $p>,05$). Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-,120$; $p>,05$). Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre

mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-1,588$; $p>,05$). Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum alt boyutunda kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-1,601$; $p>,05$).

4.3. İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanı ve alt boyut puanlarının iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 12: PİKÖ Puanlarının İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre t-Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
PİKÖ Toplam	Evet	419	80,58	19,071	-2,548	,011*
	Hayır	90	86,16	17,699		
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Evet	419	39,28	12,394	-2,100	,036*
	Hayır	90	42,27	11,515		
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	Evet	419	23,98	7,362	-2,696	,007*
	Hayır	90	26,24	6,596		
Aşırı Kullanım	Evet	419	17,32	3,203	-,863	,388
	Hayır	90	17,64	3,254		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 12’de üniversite öğrencilerinin Problemi İnternet Kullanımı ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Problemi İnternet Kullanımı Ölçeği toplam puanında iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkeni için grupların aritmetik ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-2,548$; $p<,05$). Problemi İnternet Kullanımı Ölçeği’nin İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=2,100$; $p<,05$). Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir

($t=-2,696$; $p<,05$). Aşırı Kullanım alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-,863$; $p>,05$).

Tablo 13: ÜÖTPİDÖ Puanlarının İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
ÜÖTPİDÖ Toplam	Evet	419	45,19	5,238	3,584	,000**
	Hayır	90	43,00	5,405		
Yeterlilik	Evet	419	16,35	2,147	3,419	,001*
	Hayır	90	15,49	2,210		
Özerklik	Evet	419	14,26	2,706	3,544	,000**
	Hayır	90	13,14	2,696		
İlişki	Evet	419	14,59	2,032	0,944	,349
	Hayır	90	14,37	2,030		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 13’de üniversite öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. ÜÖTPİDÖ toplam puanında iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=3,584$; $p<,001$). Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği’nin Yeterlilik alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=3,419$; $p<,05$). Özerklik alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=3,544$; $p<,001$). İlişki alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,944$; $p>,05$).

Tablo 14: ÇEKÖ Puanlarının İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
ÇEKÖ Toplam	Evet	419	51,46	7,792	6,731	,000**
	Hayır	90	45,46	7,087		
Özsaygı	Evet	419	10,94	2,102	5,769	,000**
	Hayır	90	9,54	2,012		
Yaşam Amacı	Evet	419	14,15	3,105	7,233	,000**
	Hayır	90	11,56	3,006		
İç Denetim Odağı	Evet	419	12,99	2,538	3,636	,000**
	Hayır	90	11,91	2,573		
Öz Yeterlilik	Evet	419	13,38	2,928	2,737	,006*
	Hayır	90	12,44	2,957		

* $p < 0.05$, ** $p < 0.001$

Tablo 14.'de üniversite öğrencilerinin ÇEKÖ toplam ile birlikte alt boyut puanlarında iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. ÇEKÖ toplam puanında iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=6,731$; $p < ,001$). ÇEKÖ'nin Özsaygı alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=5,769$; $p < ,001$). Yaşam Amacı alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bulunmuştur ($t=7,233$; $p < ,001$). İç Denetim Odağı alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=3,636$; $p < ,001$). Öz Yeterlilik alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=2,737$; $p < ,05$).

Tablo 15: YYDÖ Puanlarının İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
YYDÖ Toplam	Evet	419	86,88	8,731	,346	,729
	Hayır	90	86,53	8,496		
Genel Üniversite Doyumu	Evet	419	38,80	6,170	,544	,587

	Hayır	90	38,41	6,484		
Öğretim Üyelerinden	Evet	419	10,59	4,018	-2,411	,016*
Sağlanan Doyum	Hayır	90	11,70	3,755		
Üniversite Sosyal	Evet	419	9,61	3,558	,881	,376
Hizmetlerinden	Hayır	90	9,97	3,350		
Sağlanan Doyum						
Üniversite İmkanlarından	Evet	419	11,62	3,067	-1,000	,318
Sağlanan Doyum	Hayır	90	11,98	2,994		
Üniversite Yönetiminden	Evet	419	8,90	1,476	1,454	,147
Sağlanan Doyum	Hayır	90	8,64	1,596		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 15'te üniversite öğrencilerinin Yükseköğrenim Yaşam Doyumu ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği toplam puanında alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,346$; $p>,05$). Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği'nin Genel Üniversite Doyumu alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,544$; $p>,05$). Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-2,411$; $p<,05$). Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-1,000$; $p>,05$). Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,383$; $p>,05$). Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum alt boyutunda iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=1,454$; $p>,05$).

4.4. Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanı ve alt boyut puanlarının meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 16: PİKÖ Puanlarının Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
PİKÖ Toplam	Olumlu	454	80,90	18,986	-2,278	,023*
	Olumsuz	55	87,04	17,781		
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Olumlu	454	39,37	12,359	-2,330	,020*
	Olumsuz	55	43,44	11,108		
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	Olumlu	454	24,18	7,294	-1,812	,071
	Olumsuz	55	26,05	6,991		
Aşırı Kullanım	Olumlu	454	17,36	3,208	-,406	,685
	Olumsuz	55	17,55	3,265		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 16’da üniversite öğrencilerinin Problemi İnternet Kullanımı ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Problemi İnternet Kullanımı Ölçeği toplam puanında meslek alanına dair bireysel beklenti değişkeni için grupların aritmetik ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-2,278$; $p<,05$). Problemi İnternet Kullanımı Ölçeği’nin İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-2,330$; $p<,05$). Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-1,812$; $p>,05$). Aşırı Kullanım alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-,406$; $p>,05$).

Tablo 17: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre t- Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
ÜÖTPİDÖ Toplam	Olumlu	454	45,11	5,190	3,781	,000**
	Olumsuz	55	42,27	5,820		
Yeterlilik	Olumlu	454	16,33	2,104	3,537	,001**
	Olumsuz	55	15,09	2,489		

Özerklik	Olumlu	454	14,20	2,679	3,340	,001**
	Olumsuz	55	12,91	2,939		
İlişki	Olumlu	454	14,58	2,022	1,072	,284
	Olumsuz	55	14,27	2,103		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 17.'de görüldüğü üzere Üniversite Öğrencileri Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği toplam puanında meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=3,781$; $p<,001$). Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği'nin Yeterlilik alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=3,537$; $p<,05$). Özerklik alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=3,340$; $p<,05$). İlişki alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=1,072$; $p>,05$).

Tablo 18: ÇEKÖ Puanlarının Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre t Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
ÇEKÖ Toplam	Olumlu	454	51,02	7,784	5,191	,000**
	Olumsuz	55	45,24	7,967		
Özsaygı	Olumlu	454	10,76	2,127	2,081	,038*
	Olumsuz	55	10,13	2,286		
Yaşam Amacı	Olumlu	454	13,97	3,100	5,773	,000**
	Olumsuz	55	11,38	3,467		
İç Denetim Odağı	Olumlu	454	12,96	2,564	4,156	,000**
	Olumsuz	55	11,45	2,267		
Öz Yeterlilik	Olumlu	454	13,33	2,911	2,517	,012*
	Olumsuz	55	12,27	3,141		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 18.'de üniversite öğrencilerinin ÇEKÖ toplam ile birlikte alt boyut

puanlarında meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. ÇEKÖ toplam puanında meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=5,191$; $p<,001$). ÇEKÖ'nin Özsaygı alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=2,081$; $p<,05$). Yaşam Amacı alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bulunmuştur ($t=5,773$; $p<,001$). İç Denetim Odağı alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=4,156$; $p<,001$). Öz Yeterlilik alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=2,517$; $p<,05$).

Tablo 19: YYDÖ Puanlarının Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
YYDÖ Toplam	Olumlu	454	87,45	8,666	4,807	,000**
	Olumsuz	55	81,62	6,954		
Genel Üniversite Doyumu	Olumlu	454	39,30	6,097	6,064	,000**
	Olumsuz	55	34,09	5,264		
Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum	Olumlu	454	10,71	3,968	-1,248	,212
	Olumsuz	55	11,42	4,171		
Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum	Olumlu	454	9,54	3,552	-2,368	,018*
	Olumsuz	55	10,73	3,094		
Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum	Olumlu	454	11,66	3,090	-,574	,566
	Olumsuz	55	11,91	2,757		
Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum	Olumlu	454	8,90	1,492	2,092	,037*
	Olumsuz	55	8,45	1,513		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 19.'da üniversite öğrencilerinin Yükseköğrenim Yaşam Doyumu ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği toplam puanında meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut

gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=4,807$; $p<,001$). Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği'nin Genel Üniversite Doyumu alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=6,064$; $p<,001$). Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-1,248$; $p>,05$). Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-2,368$; $p<,05$). Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-,574$; $p>,05$). Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum alt boyutunda meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=2,092$; $p<,05$).

4.5. Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanı ve alt boyut puanlarının yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 20: PİKÖ Puanlarının Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	p
PİKÖ Toplam	Olumlu	407	80,08	18,545	-3,586	,000**
	Olumsuz	102	87,51	19,416		
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Olumlu	407	38,87	12,180	-3,458	,001**
	Olumsuz	102	43,53	12,053		
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	Olumlu	407	23,82	7,176	-3,512	,000**
	Olumsuz	102	26,62	7,289		
Aşırı Kullanım	Olumlu	407	17,38	3,190	,058	,954
	Olumsuz	102	17,36	3,312		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 20'de üniversite öğrencilerinin Problemi İnternet Kullanımı ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine

göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Problemi İnternet Kullanımı Ölçeği toplam puanında yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkeni için grupların aritmetik ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-3,586$; $p<,001$). Problemi İnternet Kullanımı Ölçeği'nin İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-3,458$; $p<,05$). Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-3,512$; $p<,001$). Aşırı Kullanım alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,058$; $p>,05$).

Tablo 21: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
ÜÖTPİDÖ Toplam	Olumlu	407	45,34	5,109	4,601	,000**
	Olumsuz	102	42,68	5,673		
Yeterlilik	Olumlu	407	16,41	2,069	4,213	,000**
	Olumsuz	102	15,32	2,397		
Özerklik	Olumlu	407	14,36	2,631	4,980	,000**
	Olumsuz	102	12,88	2,836		
İlişki	Olumlu	407	14,57	2,013	,442	,659
	Olumsuz	102	14,47	2,109		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 21'de üniversite öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlar ölçek toplam ile birlikte alt boyut puanlarında yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği toplam puanında yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=4,601$; $p<,001$). Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği'nin Yeterlilik alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=4,213$; $p<,001$). Özerklik alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik

genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=4,980$; $p<,001$). İlişki alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=,442$; $p>,05$).

Tablo 22: ÇEKÖ Puanlarının Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t Testi	
					t	P
ÇEKÖ Toplam	Olumlu	407	51,70	7,647	7,771	,000**
	Olumsuz	102	45,19	7,253		
Özsaygı	Olumlu	407	10,88	2,103	3,857	,000**
	Olumsuz	102	9,97	2,200		
Yaşam Amacı	Olumlu	407	14,32	2,857	9,508	,000**
	Olumsuz	102	11,18	3,465		
İç Denetim Odağı	Olumlu	407	13,03	2,588	4,203	,000**
	Olumsuz	102	11,85	2,301		
Öz Yeterlilik	Olumlu	407	13,47	2,833	3,982	,000**
	Olumsuz	102	12,19	3,202		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 22.'de üniversite öğrencilerinin ÇEKÖ toplam ile birlikte alt boyut puanlarında yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. ÇEKÖ toplam puanında yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=7,771$; $p<,001$). ÇEKÖ'nin Özsaygı alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=3,857$; $p<,001$). Yaşam Amacı alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bulunmuştur ($t=9,508$; $p<,001$). İç Denetim Odağı alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=4,203$; $p<,001$). Öz Yeterlilik alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=3,982$; $p<,001$).

Tablo 23: YYDÖ Puanlarının Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre t -Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	t Testi	
					t	P
YYDÖ Toplam	Olumlu	407	87,68	8,706	4,532	,000**
	Olumsuz	102	83,40	7,730		
Genel Üniversite Doyumu	Olumlu	407	39,44	6,103	5,218	,000**
	Olumsuz	102	35,93	5,922		
Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum	Olumlu	407	10,51	3,922	-3,135	,002*
	Olumsuz	102	11,88	4,101		
Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum	Olumlu	407	9,51	3,523	-2,103	,036*
	Olumsuz	102	10,32	3,459		
Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum	Olumlu	407	11,60	3,097	-1,199	,231
	Olumsuz	102	12,01	2,872		
Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum	Olumlu	407	8,94	1,509	2,522	,012*
	Olumsuz	102	8,52	1,419		

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Tablo 23'te üniversite öğrencilerinin Yükseköğrenim Yaşam Doyumu ölçek toplam puanlarının ve alt boyut puanlarının yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği toplam puanında yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=4,532$; $p<,001$). Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği'nin Genel Üniversite Doyumu alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=5,218$; $p<,001$). Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-3,135$; $p<,05$). Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-2,103$; $p<,05$). Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir ($t=-1,199$; $p>,05$). Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum alt boyutunda yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan

fark anlamlı gözükmemektedir ($t=2,522$; $p<,05$).

4.6. İş/Okul Dışında İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Göre Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanı ve alt boyut puanlarının iş/okul dışında internet kullanım süresi değişkenleri puanlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) bulgularına aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 24: PİKÖ Puanlarının İş/Okul Dışında İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Sd	F	P
PİKÖ Toplam	1.0-2	40	74,97	21,532	3	6,503	0.000**
	2.2-4	175	78,35	18,727	505		
	3.4-6	202	83,18	17,469	508		
	4.6+	92	86,99	19,610			
	Toplam	509	81,57	18,939			
İnternetin Olumsuz Sonuçları	1.0-2	40	35,17	13,566	3	7.294	0.000**
	2.2-4	175	37,59	12,261	505		
	3.4-6	202	41,01	11,547	508		
	4.6+	92	43,38	12,114			
	Toplam	509	39,81	12,285			
Sosyal Fayda/ Rahatlık	1.0-2	40	22,70	7,822	3	3.355	0.019*
	2.2-4	175	23,33	7,088	505		
	3.4-6	202	25,12	7,034	508		
	4.6+	92	25,47	7,639			
	Toplam	509	24,38	7,278			
Aşırı Kullanım	1.0-2	40	17,10	3,169	3	2.597	0.052
	2.2-4	175	17,43	2,987	505		
	3.4-6	202	17,04	3,094	508		
	4.6+	92	18,14	3,767			
	Toplam	509	17,38	3,212			

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 24’de görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanımı ölçeği ve alt boyutları puanlarının iş/okul dışında internet süresi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Problemlili İnternet Kullanımı Toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur [$F(3/508)=6,503$; $p<0,001$]. Varyansların homojen olduğu Levene testi ile görülmüştür ($LF=,905$; $p>,05$). Post Hoc Tukey testi (farklılığın kaynağını belirlemek

için) bulgularına göre 0-2 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre ve 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre Problemlı İnternet Kullanımı Toplam puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır $[F(3/508)=7.294; p<0,001]$. Varyansların homojen olduğu Levene testi ile görölmüştür ($LF=,766; p>,05$). Yapılan Post Hoc LSD testi (farklılığın kaynağını saptamak için) sonuçlarına göre, 0-2 saat vakit geçiren bireylerin 2-4 saat ve 6 ve daha fazla vakit geçiren bireylere göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre ve 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre, 4-6 saat vakit geçiren bireylerin de 6 ve daha fazla saat geçiren bireylere göre İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır $[F(3/508)=3.355; p<0,05]$. Varyansların homojen olduğu Levene testi ile görölmüştür ($LF=,710; p>,05$). Yapılan Post Hoc LSD testi (farklılığın kaynağını saptamak için) sonuçlarına göre, 0-2 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre ve 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aşırı Kullanım Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir $[F(3/508)2.597; p>0,05]$.

Tablo 25: ÜÖTPİDÖ Puanlarının İş/Okul Dışında İnternet Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	P
ÜÖTPİDÖ Toplam	1.0-2	40	44,93	5,423	3	,638	0.591
	2.2-4	175	45,23	5,002	505		
	3.4-6	202	44,52	5,322	508		
	4.6+	92	44,55	5,910			
	Toplam	509	44,81	5,329			
Yeterlilik	1.0-2	40	16,27	2,088	3	1,579	0.134
	2.2-4	175	16,47	2,078	505		
	3.4-6	202	16,03	2,133	508		
	4.6+	92	15,99	2,474			
	Toplam	509	16,19	2,181			
Özerklik	1.0-2	40	14,33	2,859	3		

	2.2-4	175	14,31	2,493	505	1,146	0.330
	3.4-6	202	13,92	2,723	508		
	4.6+	92	13,77	3,114			
	Toplam	509	14,06	2,735			
İlişki	1.0-2	40	14,33	1,845	3		
	2.2-4	175	14,45	2,013	505	,747	0.525
	3.4-6	202	14,57	2,012	508		
	4.6+	92	14,79	2,187			
	Toplam	509	14,55	2,031			

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 25.'de görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar ölçeği ve alt boyutları puanlarının iş/okul dışında internet süresi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, ölçek toplam puanları [F(3/508)= ,638; p>0,05], yeterlilik alt boyutu [F(3/508)= 1,579; p>0,05], özerklik alt boyutu [F(3/508)= 1,146; p>0,05] ve ilişki alt boyutu [F(3/508)= ,747; p>0,05] puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir.

Tablo 26: ÇEKÖ Puanlarının İş/Okul Dışında İnternet Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	x	ss	Sd	F	P
ÇEKÖ	1.0-2	40	52,18	6,508	3		
Toplam	2.2-4	175	51,79	7,823	505	4,38	0.005*
	3.4-6	202	49,48	7,420	508	7	
	4.6+	92	48,97	9,563			
	Toplam	509	50,39	8,000			
Öz Saygı	1.0-2	40	11,10	1,736	3		
	2.2-4	175	10,85	2,169	505	1,22	0.302
	3.4-6	202	10,53	2,137	508	0	
	4.6+	92	10,60	2,297			
	Toplam	509	10,70	2,152			
Yaşam Amacı	1.0-2	40	14,43	3,062	3		
	2.2-4	175	14,21	3,031	505	4,03	0.007*
	3.4-6	202	13,40	2,995	508	3	
	4.6+	92	13,03	3,979			
	Toplam	509	13,69	3,240			
İç Denetim	1.0-2	40	13,13	2,462	3		
Odağı	2.2-4	175	12,94	2,680	505	1,05	0.369
	3.4-6	202	12,55	2,464	508	3	
	4.6+	92	12,90	2,652			
	Toplam	509	12,80	2,574			
Öz Yeterlilik	1.0-2	40	13,53	2,470	3		
	2.2-4	175	13,80	2,798	505	5,07	0.002*
	3.4-6	202	13,00	2,829	508	3	

4.6+	92	12,43	3,459
Toplam	509	13,21	2,952

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 26’da görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin ÇEKÖ ve altboyutları puanlarının iş/okul dışında internet süresi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, ÇEKÖ toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur [$F(3/508)= 4,387$; $p<0,05$]. Varyansların homojen olmadığı yapılan Levene Testi ile görülmüştür ($LF=4,087$; $p<,05$). Farklılığın kaynağını saptamak için yapılan Post Hoc Tamhane’s T2 testi bulgularına göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre ÇEKÖ Toplam puan düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öz Saygı Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(3/508)=1,220$; $p>0,05$]. Yaşam Amacı Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır [$F(3/508)= 4,033$; $p<0,05$]. Varyansların homojen olmadığı yapılan Levene Testi ile görülmüştür ($LF=6,097$; $p<,05$). Farklılığın kaynağını saptamak için yapılan Post Hoc Tamhane’s T2 testi bulgularına göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre Yaşam Amacı Alt Boyutu puan düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İç Denetim Odağı Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(3/508)=1,053$; $p>0,05$]. Öz Yeterlilik Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır [$F(3/508)= 5,073$; $p<0,05$]. Varyansların homojen olmadığı yapılan Levene Testi ile görülmüştür ($LF=2,868$; $p<,05$). Farklılığın kaynağını saptamak için yapılan Post Hoc Tamhane’s T2 testi bulgularına göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre ve 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre Öz Yeterlilik Alt Boyutu puan düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 27: YYDÖ Puanlarının İş/Okul Dışında İnternet Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Sd	F	P
YYDÖ Toplam	1.0-2	40	88,30	8,045	3	1,234	0.297
	2.2-4	175	87,25	8,279	505		
	3.4-6	202	86,75	8,991	508		
	4.6+	92	85,51	8,971			
	Toplam	509	86,82	8,683			
Genel Üniversite Doyumu	1.0-2	40	39,95	5,670	3	,634	0.533
	2.2-4	175	38,77	5,935	505		
	3.4-6	202	38,63	6,210	508		
	4.6+	92	38,37	7,000			
	Toplam	509	38,73	6,222			
Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum	1.0-2	40	8,90	4,390	3	6,505	0.000**
	2.2-4	175	10,34	3,989	505		
	3.4-6	202	11,04	3,697	508		
	4.6+	92	11,88	4,097			
	Toplam	509	10,78	3,992			
Üniversite Sosyal Hiz. Sağlanan Doyum	1.0-2	40	8,82	3,922	3	5,603	0.001**
	2.2-4	175	9,10	3,413	505		
	3.4-6	202	9,83	3,527	508		
	4.6+	92	10,77	3,265			
	Toplam	509	9,67	3,522			
Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum	1.0-2	40	11,13	2,409	3	,770	0.511
	2.2-4	175	11,89	3,165	505		
	3.4-6	202	11,68	2,929	508		
	4.6+	92	11,55	3,356			
	Toplam	509	11,69	3,054			
Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum	1.0-2	40	9,15	1,494	3	,631	0.595
	2.2-4	175	8,86	1,443	505		
	3.4-6	202	8,81	1,479	508		
	4.6+	92	8,78	1,649			
	Toplam	509	8,85	1,499			

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 27’de görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği ve alt boyutları puanlarının iş/okul dışında internet süresi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır [$F(3/508)=1,234$; $p>0,05$]. Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(3/508)=,634$; $p>0,05$]. Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puan boyutları puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur [$F(3/508)= 6,505$; $p<0,001$]. Varyansların homojen olduğu Levene testi ile

görülmüştür (LF=2,243; $p>,05$). Farklılığın kaynağını saptamak için yapılan Post Hoc Scheffe testi bulgularına göre, 0-2 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır [$F(3/508)= 5,603$; $p<0,001$]. Varyansların homojen olduğu Levene testi ile görülmüştür (LF=1,226; $p>,05$). Farklılığın kaynağını saptamak için yapılan Post Hoc Scheffe testi bulgularına göre, 0-2 saat vakit geçiren bireylerin; 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre ve 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(3/508)=,770$; $p>0,05$]. Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(3/508)=,631$; $p>0,05$].

4.7. Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanı ve alt boyut puanlarının sınıf düzeyi değişkenleri puanlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) bulgularına aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 28: PİKÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	P
PİKÖ Toplam	1.Sınıf	134	81,06	17,782	4	2,2 95	0.058
	2.Sınıf	69	79,00	19,586	504		
	3.Sınıf	169	80,57	18,269	508		
	4.Sınıf	121	83,43	19,782			
	Diğer	16	93,25	22,782			
	Toplam	509	81,57	18,939			
İnternetin Olumsuz Sonuçları	1.Sınıf	134	39,45	11,650	4	2,7 95	0.026*
	2.Sınıf	69	37,70	12,086	504		
	3.Sınıf	169	39,20	12,282	508		
	4.Sınıf	121	41,20	12,335			

	Diğer	16	47,88	15,108			
	Toplam	509	39,81	12,285			
Sosyal	1.Sınıf	134	24,29	6,894	4		
Fayda/Sosyal	2.Sınıf	69	24,19	7,468	504	,73	
Rahatlık	3.Sınıf	169	24,24	6,827	508	6	0.567
	4.Sınıf	121	24,37	8,042			
	Diğer	16	27,44	8,358			
	Toplam	509	24,38	7,278			
Aşırı	1.Sınıf	134	17,32	3,315	4		
Kullanım	2.Sınıf	69	17,12	3,328	504	1,1	0.324
	3.Sınıf	169	17,14	3,111	508	68	
	4.Sınıf	121	17,86	3,210			
	Diğer	16	17,94	2,768			
	Toplam	509	17,38	3,212			

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 28.'de görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği ve alt boyutları puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Problemlili İnternet Kullanımı toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır [$F(4/508)=2,295$; $p>0,05$]. İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır [$F(4/508)=2,795$; $p<0,05$]. Varyansların homojen olduğu Levene testi ile görülmüştür ($LF=1,127$; $p>0,05$). Yapılan Post Hoc LSD testi (farklılığın kaynağını saptamak için) sonuçlarına göre, 1.Sınıf düzeyindeki bireylerin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre, 2.Sınıf düzeyindeki bireylerinin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre, 3.Sınıf düzeyindeki bireylerinin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre ve 4.Sınıf düzeyindeki bireylerinin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(4/508)=,736$; $p>0,05$]. Aşırı Kullanım Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(4/508)=1,168$; $p>0,05$].

Tablo 29: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Sd	F	P
ÜÖTPİDÖ Toplam	1.Sınıf	134	45,05	4,625	4		
	2.Sınıf	69	45,17	5,509	504	,790	0.532
	3.Sınıf	169	44,21	5,659	508		

	4.Sınıf	121	45,09	5,617			
	Diğer	16	45,25	4,171			
	Toplam	509	44,81	5,329			
Yeterlilik Alt Boyutu	1.Sınıf	134	16,09	1,917	4		
	2.Sınıf	69	16,16	2,160	504	,711	0.585
	3.Sınıf	169	16,08	2,241	508		
	4.Sınıf	121	16,46	2,439			
	Diğer	16	16,44	1,590			
	Toplam	509	16,19	2,181			
Özerklik Alt Boyutu	1.Sınıf	134	14,14	2,613	4		
	2.Sınıf	69	14,14	2,653	504	,810	0.519
	3.Sınıf	169	13,77	2,775	508		
	4.Sınıf	121	14,27	2,858			
	Diğer	16	14,50	2,757			
	Toplam	509	14,06	2,735			
İlişki Alt Boyutu	1.Sınıf	134	14,82	1,851	4		
	2.Sınıf	69	14,87	1,830	504	1,708	0.147
	3.Sınıf	169	14,37	2,290	508		
	4.Sınıf	121	14,36	1,966			
	Diğer	16	14,31	1,621			
	Toplam	509	14,55	2,031			

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 29’da görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlar ölçeği ve alt boyutları puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Toplam puanları [F(4/508)= ,790; p>0,05], Yeterlilik Alt Boyutu [F(4/508)= ,711; p>0,05], Özerklik Alt Boyutu [F(4/508)= ,810; p>0,05] ve İlişki Alt Boyutu [F(4/508)= 1,708; p>0,05] puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir.

Tablo 30: ÇEKÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	x	ss	Sd	F	P
ÇEKÖ Toplam	1.Sınıf	134	49.47	8.54	4		
	2.Sınıf	69	49.00	7,20	504	1,599	0.173
	3.Sınıf	169	51.07	7,97	508		
	4.Sınıf	121	51.10	7.88			
	Diğer	16	51.56	6.98			
	Toplam	509	50,39	8,00			
Öz Saygı	1.Sınıf	134	10.46	2.17	4		
	2.Sınıf	69	10.34	2,12	504	1,389	0.236
	3.Sınıf	169	10,86	2,20	508		
	4.Sınıf	121	10,88	2,07			
	Diğer	16	10.93	1.91			
	Toplam	509	10.69	2.15			
Yaşam Amacı	1.Sınıf	134	13.14	3,52	4		

	2.Sınıf	69	13.47	3,15	504	1,694	0.150
	3.Sınıf	169	13,95	3.20	508		
	4.Sınıf	121	14.04	3,00			
	Diğer	16	13.75	2.88			
	Toplam	509	13,69	3,24			
İç Denetim Odağı	1.Sınıf	134	12.78	2,57	4		
	2.Sınıf	69	11.94	2,44	504	2,446	0.046*
	3.Sınıf	169	12,95	2,61	508		
	4.Sınıf	121	13.00	2,55			
	Diğer	16	13.31	2.44			
	Toplam	509	12,80	2,57			
Öz Yeterlilik	1.Sınıf	134	13,08	3.27	4		
	2.Sınıf	69	13,23	2,37	504	,153	0.962
	3.Sınıf	169	13,30	2,99	508		
	4.Sınıf	121	13.17	2.87			
	Diğer	16	13.56	2.65			
	Toplam	509	13,21	2,95			

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 30’da görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin ÇEKÖ ve altboyutları puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ÇEKÖ toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır [$F(4/508)=1,599$; $p>0,05$]. Öz Saygı Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(4/508)=1,389$; $p>0,05$]. Yaşam Amacı Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(4/508)=1,694$; $p>0,05$]. Öz Yeterlilik Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(4/508)=,153$; $p>0,05$]. İç Denetim Odağı Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır [$F(4/508)= 2,446$; $p<0,05$]. Varyansların homojen olduğu Levene testi ile görülmüştür ($LF=,096$; $p>,05$). Yapılan Post Hoc LSD testi (farklılığın kaynağını saptamak için) sonuçlarına göre, 1.Sınıf düzeyindeki bireylerin 2.Sınıf düzeyindeki bireylere göre İç Denetim Odağı Alt Boyutu puan düzeyinin daha yüksek olduğu ve 2.Sınıf düzeyindeki bireylerin 3.Sınıf düzeyindeki bireylere göre ve 2.Sınıf düzeyindeki bireylerin 4.Sınıf düzeyindeki bireylere göre İç Denetim Odağı Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 31: YYDÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	x	ss	Sd	F	P
YYDÖ Toplam	1.Sınıf	134	87,61	7,161	4	1,328	0.258
	2.Sınıf	69	87,11	8,538	504		
	3.Sınıf	169	86,16	9,131	508		
	4.Sınıf	121	86,23	9,319			
	Diğer	16	90,31	10,69			
	Toplam	509	86,82	8,682			
Genel Üniversite Doyumu	1.Sınıf	134	39,38	5,675	4	2,236	0.064
	2.Sınıf	69	39,55	5,969	504		
	3.Sınıf	169	37,92	6,271	508		
	4.Sınıf	121	38,33	6,571			
	Diğer	16	41,37	7,428			
	Toplam	509	38,73	6,222			
Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum	1.Sınıf	134	10,76	3,789	4	1,847	0.119
	2.Sınıf	69	10,14	3,881	504		
	3.Sınıf	169	10,61	4,044	508		
	4.Sınıf	121	11,12	4,034			
	Diğer	16	12,87	4,787			
	Toplam	509	10,78	3,992			
Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum	1.Sınıf	134	8,73	3,539	4	3,337	0.010*
	2.Sınıf	69	9,47	3,419	504		
	3.Sınıf	169	10,23	3,384	508		
	4.Sınıf	121	11,56	3,492			
	Diğer	16	9,66	4,381			
	Toplam	509	11,37	3,521			
Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum	1.Sınıf	134	11,62	3,128	4	4,038	0.003*
	2.Sınıf	69	12,40	3,082	504		
	3.Sınıf	169	11,21	2,826	508		
	4.Sınıf	121	10,56	3,162			
	Diğer	16	11,68	2,606			
	Toplam	69	8,81	3,054			
Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum	1.Sınıf	169	8,82	1,344	4	,443	0.778
	2.Sınıf	121	8,89	1,385	504		
	3.Sınıf	16	9,31	1,633	508		
	4.Sınıf	509	87,11	1,520			
	Diğer	134	86,16	1,662			
	Toplam	509	8.85	1.499			

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 31’de görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin yükseköğrenim yaşam doyumu (çok yönlü) eylemli kişilik ölçeği ve alt boyutları puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır [$F(4/508)=1,328$; $p>0,05$]. Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(4/508)=2,236$; $p>0,05$]. Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu

puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(4/508)=1,847$; $p>0,05$]. Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puanlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir [$F(4/508)=,443$; $p>0,05$]. Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır [$F(4/508)=3,337$; $p<0,05$]. Varyansların homojen olduğu Levene testi ile görülmüştür ($LF=1,116$; $p>,05$). Yapılan Post Hoc LSD testi (farklılığın kaynağını saptamak için) sonuçlarına göre, 1.Sınıf düzeyindeki bireylerin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre, 2.Sınıf düzeyindeki bireylerin 4.Sınıf düzeyindeki bireylere göre, 2.Sınıf düzeyindeki bireylerin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre ve 3.Sınıf düzeyindeki bireylerin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır [$F(4/508)=4,038$; $p<0,05$]. Varyansların homojen olduğu Levene testi ile görülmüştür ($LF=1,388$; $p>,05$). Yapılan Post Hoc LSD testi (farklılığın kaynağını saptamak için) sonuçlarına göre; 3.Sınıf düzeyindeki bireylerin 4.Sınıf düzeyindeki bireylere göre Üniversite Sosyal İmkanlarından Sağlanan Doyum Alt Boyutu puan düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aşağıdaki Tablo 32’de çalışmada kullanılan Problemlili İnternet Kullanım ölçek puanlarının gelir seviyesi değişkenine göre farklılaşma bulguları görülmektedir.

4.8.Gelir Değişkenine Göre Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanı ve alt boyut puanlarının gelir değişkenleri puanlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) bulgularına aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 32: PİKÖ Puanlarının Gelir Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Sd	F	P
PİKÖ Toplam	Düşük	65	82,83	18,906	2	,330	0.719
	Orta	409	81,23	18,456	506		
	Yüksek	35	83,14	24,329	508		
	Toplam	509	81,57	18,939			

İnternetin Olumsuz Sonuçları	Düşük	65	39,88	12,198	2	,436	0.647
	Orta	409	39,64	11,989	506		
	Yüksek	35	41,66	15,696	508		
	Toplam	509	39,81	12,285			
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	Düşük	65	25,72	7,262	2	1,317	0.269
	Orta	409	24,21	7,185	506		
	Yüksek	35	23,83	8,280	508		
	Toplam	509	24,38	7,278			
Aşırı Kullanım	Düşük	65	17,23	3,116	2	,200	0.819
	Orta	409	17,38	3,192	506		
	Yüksek	35	17,66	3,662	508		
	Toplam	509	17,38	3,212			

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 32’de görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı ölçeği ve alt boyutları puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Problemlı İnternet Kullanımı Toplam puanları [F(2/508)= ,330; p>0,05], İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu [F(2/508)= ,436; p>0,05], Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu [F(2/508)= 1,317; p>0,05] ve Aşırı Kullanım Alt Boyutu [F(2/508)= ,200; p>0,05] puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir.

Tablo 33: ÜÖTPİDÖ Puanlarının Gelir Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	P
ÜÖTPİDÖ Toplam	Düşük	65	44,60	5,411	2	,658	0.518
	Orta	409	44,92	5,314	506		
	Yüksek	35	43,89	5,400	508		
	Toplam	509	44,81	5,329			
Yeterlilik	Düşük	65	16,31	2,284	2	1,308	0.271
	Orta	409	16,22	2,121	506		
	Yüksek	35	15,63	2,624	508		
	Toplam	509	16,19	2,181			
Özerklik	Düşük	65	13,40	2,816	2	2,191	0.113
	Orta	409	14,15	2,728	506		
	Yüksek	35	14,20	2,564	508		
	Toplam	509	14,06	2,735			
İlişki	Düşük	65	14,89	2,001	2	1,968	0.141
	Orta	409	14,54	2,029	506		
	Yüksek	35	14,06	2,057	508		
	Toplam	509	14,55	2,031			

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 33’de görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlar ölçeği ve alt boyutları puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Toplam puanları [$F(2/508)= ,658$; $p>0,05$], Yeterlilik Alt Boyutu [$F(2/508)= 1,308$; $p>0,05$], Özerklik Alt Boyutu [$F(2/508)= 2,191$; $p>0,05$] ve İlişki Alt Boyutu [$F(2/508)= 1,968$; $p>0,05$] puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir.

Tablo 34: ÇEKÖ Puanlarının Gelir Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	P
ÇEKÖ Toplam	Düşük	65	49,03	8,261	2	1,08	0.339
	Orta	409	50,60	7,724	506		
	Yüksek	35	50,51	10,385	508		
	Toplam	509	50,39	8,000			
Öz Saygı	Düşük	65	10,29	2,206	2	1,76	0.172
	Orta	409	10,73	2,079	506		
	Yüksek	35	11,09	2,769	508		
	Toplam	509	10,70	2,152			
Yaşam Amacı	Düşük	65	13,03	3,331	2	1,55	0.212
	Orta	409	13,78	3,201	506		
	Yüksek	35	13,83	3,468	508		
	Toplam	509	13,69	3,240			
İç Denetim Odağı	Düşük	65	12,60	2,474	2	,359	0.699
	Orta	409	12,84	2,585	506		
	Yüksek	35	12,60	2,681	508		
	Toplam	509	12,80	2,574			
Öz Yeterlilik	Düşük	65	13,11	3,133	2	,159	0.853
	Orta	409	13,25	2,864	506		
	Yüksek	35	13,00	3,638	508		
	Toplam	509	13,21	2,952			

** $p<0,001$ * $p<0,05$

Tablo 34.’de görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin ÇEKÖ ve altboyutları puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Toplam puanları [$F(2/508)= 1,085$; $p>0,05$], Öz Saygı Alt Boyutu [$F(2/508)= 1,764$; $p>0,05$], Yaşam Amacı Alt Boyutu [$F(2/508)= 1,556$; $p>0,05$], İç Denetim Odağı Alt Boyutu [$F(2/508)= ,359$; $p>0,05$] ve Öz Yeterlilik Alt Boyutu [$F(2/508)= ,159$; $p>0,05$] puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir.

Tablo 35: YYDÖ Puanlarının Gelir Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>Sd</i>	<i>F</i>	P
YYDÖ Toplam	Düşük	65	85,28	8,968	2	1,533	0.217
	Orta	409	86,95	8,560	506		
	Yüksek	35	88,23	9,434	508		
	Toplam	509	86,82	8,683			
Genel Üniversite Doyumu	Düşük	65	38,63	6,071	2	,675	0.510
	Orta	409	38,65	6,171	506		
	Yüksek	35	39,91	7,106	508		
	Toplam	509	38,73	6,222			
Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum	Düşük	65	10,69	3,964	2	,036	0.965
	Orta	409	10,79	3,913	506		
	Yüksek	35	10,91	4,973	508		
	Toplam	509	10,78	3,992			
Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum	Düşük	65	9,48	3,042	2	,866	0.421
	Orta	409	9,64	3,529	506		
	Yüksek	35	10,40	4,223	508		
	Toplam	509	9,67	3,522			
Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum	Düşük	65	11,31	3,112	2	,899	0.408
	Orta	409	11,71	3,008	506		
	Yüksek	35	12,14	3,474	508		
	Toplam	509	11,69	3,055			
Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum	Düşük	65	8,58	1,446	2	1,381	0.252
	Orta	409	8,90	1,509	506		
	Yüksek	35	8,74	1,462	508		
	Toplam	509	8,85	1,499			

**p<0,001 *p<0,05

Tablo 35.'de görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin yükseköğrenim yaşam doyumu ölçeği ve alt boyutları puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Toplam puanları [F(2/508)= 1,533; p>0,05], Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu [F(2/508)= ,675; p>0,05], Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu [F(2/508)= ,036; p>0,05], Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu [F(2/508)= ,866; p>0,05], Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum Alt Boyutu [F(2/508)= ,899; p>0,05] ve Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu [F(2/508)= 1,381; p>0,05] puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı değildir.

4.9. Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

Bu bölümde Sosyodemografik Bilgi Formunda yer alan değişkenlere göre hipotez testleriyle ilgili yürütülen Korelasyon testi bulgularına yer verilmiştir. Aşağıdaki Tablo 36'da çalışmada kullanılan ölçek toplan puanları nın iş/arasındaki korelasyon katsayıları görülmektedir.

Tablo 36: Çalışmada Kullanılan Ölçek Toplam Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

n=509	1	2	3	4
1. Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği Toplam Puan	1			
2. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Toplam Puan	-,265**	1		
3. ÇEKÖ toplam Puan	-,296**	,374**	1	
4. Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puan	-,049	,366**	,259**	1

**p<0,01

Bu kısımda araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki korelasyonel ilişkileri sınamak üzere yapılan pearson momentler çarpımı korelasyon analizlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Yapılan Korelasyon Analizi sonucuna göre Problemlı İnternet Kullanımı Ölçek (PİKÖ) Toplam Puan ile Üniversite Öğrencileri Temel Psikolojik İhtiyaçlar Doyumu Ölçek (ÜÖTPİDÖ) Toplam Puan ($r=-0,265$; $p<0,01$) ve ÇEKÖ (ÇEKÖ) Toplam Puan ($r=-0,296$; $p<0,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü ilişki bulunurken, PİKÖ Toplam Puan ve Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçek (YYDÖ) Toplam Puan arasında ($r=-0,49$; $p>0,05$) arasında istatistiksel olarak anlamsız negatif yönlü ilişki bulunmuştur. ÜÖTPİDÖ Toplam Puan ile ÇEKÖ toplam Puan ($r=0,374$; $p<0,01$) ve Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puan ($r=0,366$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. ÇEKÖ toplam Puan ile Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puan ($r=0,259$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Aşağıdaki Tablo 37'de çalışmada kullanılan ölçek toplam puanları ve alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları görülmektedir.

Tablo 37: Çalışmada Kullanılan Ölçek Toplam Puanları ve Alt Boyutlar Arasındakin Pearson Korelasyonu Bulguları

N= 509	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1. PİK Top.	1																		
2. İn.öl.son.	,931**	1																	
3. Sos. Fay.	,831**	,616**	1																
4. Aş. Kul.	,452**	,272**	,276**	1															
5. TPİÖ Top.	-,265**	-,258**	-,243**	-,029	1														
6. Yeterlilik	-,109*	-,106*	-,126**	,050	,748**	1													
7. Özerklik	-,258**	-,258**	-,223**	-,028	,831**	,427**	1												
8. İlişki	-,231**	-,213**	-,202**	-,092*	,702**	,314**	,375**	1											
9. ÇYKÖ Toplam	-,296**	-,297**	-,267**	-,006	,374**	,326**	,356**	,152**	1										
10. Öz Saygı	-,204**	-,180**	-,218**	-,021	,236**	,176**	,190**	,174**	,701**	1									
11. Yaşam Amacı	-,221**	-,195**	-,235**	-,022	,318**	,280**	,290**	,144**	,792**	,527**	1								
12. İç Den. Odağı	-,159**	-,180**	-,144**	,076	,295**	,244**	,318**	,084	,686**	,276**	,359**	1							
13. Öz Yeterlilik	-,272**	-,302**	-,180**	-,043	,236**	,237**	,231**	,054	,732**	,351**	,351**	,392**	1						
14. YÖYDÖ	-,049	-,061	-,036	,024	,366**	,232**	,416**	,152**	,259**	,126**	,258**	,212**	,142**	1					
15. Gen.Üni. Doy.	-,079	-,091*	-,044	-,017	,394**	,246**	,455**	,158**	,268**	,138**	,251**	,228**	,152**	,841**	1				
16. Ö. Ü. Sağ. Doy.	,791**	,798**	,608**	,237**	-,263**	-,124**	-,248**	-,222**	-,241**	-,153**	-,186**	-,128**	-,227**	-,046	-,065	1			
17. Ü.Sos Hiz.Sa.D	,774**	,832**	,496**	,253**	-,198**	-,085	-,216**	-,136**	-,178**	-,102*	-,117**	-,107*	-,187**	-,061	-,089*	,552**	1		
18. Ü. İm. Sağ.Doy.	,053	,053	,036	,029	-,161**	-,005	-,220**	-,121**	,021	,072	-,020	-,042	,062	-,040	-,352**	,071	,053	1	
19. Ü.Yön.Sağ.Doy.	-,044	-,041	-,036	-,019	,154**	,116**	,158**	,067	,142**	,057	,145**	,157**	,045	,558**	,367**	-,026	,022	-,044	1

PİKÖ: Problemlili İnternet Kullanım Ölçeği

YYDÖ: Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği

ÇEKÖ: Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği

UÖTPİDÖ: Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları Doyum Ölçeği

Tablo 37’de görüldüğü gibi yapılan korelasyon analizi sonucuna göre Problemlî İnternet Kullanımı Ölçeği Toplam Puan ile İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu ($r=,931$; $p<0,01$), Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu ($r=,831$; $p<0,01$), Aşırı Kullanım Alt Boyutu ($r=,452$; $p<0,01$), Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,791$; $p<0,01$) Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,774$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Toplam Puanı ($r=-,265$; $p<0,01$), Yeterlilik Alt Boyutu ($r=-,109$; $p<0,01$), Özerklik Alt Boyutu ($r=-,258$; $p<0,01$), İlişki Alt Boyutu ($r=-,231$; $p<0,01$), ÇEKÖ toplam Puanı ($r=-,296$; $p<0,01$), Öz Saygı Alt Boyutu ($r=-,204$; $p<0,01$), Yaşam Amacı Alt Boyutu ($r=-,221$; $p<0,01$), İç Denetim Odağı Alt Boyutu ($r=-,159$; $p<0,01$), Öz Yeterlilik Alt Boyutu ($r=-,272$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu ile Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu ($r=,616$; $p<0,01$), Aşırı Kullanım Alt Boyutu ($r=,272$; $p<0,01$), Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,798$; $p<0,01$) Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,832$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Toplam Puanı ($r=-,258$; $p<0,01$), Yeterlilik Alt Boyutu ($r=-,106$; $p<0,05$), Özerklik Alt Boyutu ($r=-,258$; $p<0,01$), İlişki Alt Boyutu ($r=-,213$; $p<0,01$), ÇEKÖ toplam Puanı ($r=-,297$; $p<0,01$), Öz Saygı Alt Boyutu ($r=-,180$; $p<0,01$), Yaşam Amacı Alt Boyutu ($r=-,195$; $p<0,01$), İç Denetim Odağı Alt Boyutu ($r=-,180$; $p<0,01$), Öz Yeterlilik Alt Boyutu ($r=-,302$; $p<0,01$) ve Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=-,091$; $p<0,05$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu ile Aşırı Kullanım Alt Boyutu ($r=,276$; $p<0,01$), Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,608$; $p<0,01$) Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,496$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Toplam Puanı ($r=-,243$; $p<0,01$), Yeterlilik Alt Boyutu ($r=-,126$; $p<0,01$), Özerklik Alt Boyutu ($r=-,223$; $p<0,01$), İlişki Alt Boyutu ($r=-,202$; $p<0,01$), ÇEKÖ toplam Puanı ($r=-,267$; $p<0,01$), Öz Saygı Alt Boyutu ($r=-,218$; $p<0,01$), Yaşam Amacı Alt Boyutu ($r=-,235$; $p<0,01$), İç Denetim Odağı Alt Boyutu ($r=-,144$; $p<0,01$), Öz Yeterlilik Alt Boyutu ($r=-,180$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

Aşırı Kullanım Alt Boyutu ile Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=.237$; $p<0,01$) ve Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=.253$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan İlişki Alt Boyutu ($r=-,092$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

Üniversite Öğrencileri Temel Psikolojik İhtiyaçlar Doyum Ölçeği Toplam Puanı ile Yeterlilik Alt Boyutu. ($r=.748$; $p<0,01$), Özerklik Alt Boyutu ($r=.831$; $p<0,01$), İlişki Alt Boyutu ($r=.702$; $p<0,01$), (Çok Yönlü) Eylemli Kişilik Ölçeği Toplam Puanı ($r=.374$; $p<0,01$), Öz Saygı Alt Boyutu ($r=.236$; $p<0,01$), Yaşam Amacı Alt Boyutu ($r=.318$; $p<0,01$), İç Denetim Odağı Alt Boyutu ($r=.295$; $p<0,01$), Öz Yeterlilik Alt Boyutu ($r=.236$; $p<0,01$), Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanı ($r=.366$; $p<0,01$), Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=.394$; $p<0,01$), Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=.154$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,263$; $p<0,01$), Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,198$; $p<0,01$) ve Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,161$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

Yeterlilik Alt Boyutu ile Özerklik Alt Boyutu ($r=.427$; $p<0,01$), İlişki Alt Boyutu ($r=.314$; $p<0,01$), ÇEKÖ toplam Puanı ($r=.326$; $p<0,01$), Öz Saygı Alt Boyutu ($r=.176$; $p<0,01$), Yaşam Amacı Alt Boyutu ($r=.280$; $p<0,01$), İç Denetim Odağı Alt Boyutu ($r=.244$; $p<0,01$), Öz Yeterlilik Alt Boyutu ($r=.237$; $p<0,01$), Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanı ($r=.232$; $p<0,01$), Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=.246$; $p<0,01$), Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=.116$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,124$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

Özerklik Alt Boyutu ile İlişki Alt Boyutu ($r=.375$; $p<0,01$), (Çok Yönlü) Eylemli Kişilik Ölçeği Toplam Puanı ($r=.356$; $p<0,01$), Öz Saygı Alt Boyutu ($r=.190$; $p<0,01$), Yaşam Amacı Alt Boyutu ($r=.290$; $p<0,01$), İç Denetim Odağı Alt Boyutu ($r=.318$; $p<0,01$), Öz Yeterlilik Alt Boyutu ($r=.231$; $p<0,01$), Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanı ($r=.416$; $p<0,01$), Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=.455$; $p<0,01$), Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=.158$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Öğretim

Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,248$; $p<0,01$), Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,216$; $p<0,01$) ve Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,220$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

İlişki Alt Boyutu ile (Çok Yönlü) Eylemli Kişilik Ölçeği Toplam Puanı ($r=,152$; $p<0,01$), Öz Saygı Alt Boyutu ($r=,174$; $p<0,01$), Yaşam Amacı Alt Boyutu ($r=,144$; $p<0,01$), Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanı ($r=,416$; $p<0,01$), Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=,152$; $p<0,01$), Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,158$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,222$; $p<0,01$), Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,316$; $p<0,01$) ve Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,121$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

ÇEKÖ toplam Puanı ile Öz Saygı Alt Boyutu ($r=,701$; $p<0,01$), İç Denetim Odağı Alt Boyutu ($r=,686$; $p<0,01$), Öz Yeterlilik Alt Boyutu ($r=,732$; $p<0,01$), Yaşam Amacı Alt Boyutu ($r=,792$; $p<0,01$), Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanı ($r=,259$; $p<0,01$), Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=,268$; $p<0,01$), Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,142$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,241$; $p<0,01$) ve Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,178$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

Öz Saygı Alt Boyutu ile İç Denetim Odağı Alt Boyutu ($r=,276$; $p<0,01$), Öz Yeterlilik Alt Boyutu ($r=,321$; $p<0,01$), Yaşam Amacı Alt Boyutu ($r=,527$; $p<0,01$), Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanı ($r=,126$; $p<0,01$), Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=,138$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,153$; $p<0,01$) ve Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,102$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

Yaşam Amacı Alt Boyutu ile İç Denetim Odağı Alt Boyutu ($r=,359$; $p<0,01$), Öz Yeterlilik Alt Boyutu ($r=,351$; $p<0,01$), Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanı ($r=,258$; $p<0,01$), Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=,251$; $p<0,01$), Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,145$; $p<0,01$)

arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,186$; $p<0,01$) ve Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,117$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

İç Denetim Odağı Alt Boyutu ile Öz Yeterlilik Alt Boyutu ($r=,392$; $p<0,01$), Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanı ($r=,212$; $p<0,01$), Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=,228$; $p<0,01$), Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,157$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,128$; $p<0,01$) ve Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,107$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

Öz Yeterlilik Alt Boyutu ile Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanı ($r=,142$; $p<0,01$) ve Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=,152$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,227$; $p<0,01$) ve Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,186$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür.

Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanı ile Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ($r=,8412$; $p<0,01$) ve Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,558$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür.

Genel Üniversite Doyumu Alt Boyutu ile Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,367$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Öte yandan Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,089$; $p<0,05$) ve Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=-,352$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve negatif yönlüdür. Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ile Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu ($r=,552$; $p<0,01$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür.

4.10. Regresyon Analizi Bulguları

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri için yürütülen regresyon analizi bulgularına yer verilmiştir. Bağımsız değişkenler olarak; Temel Psikolojik İhtiyaçlar,

Çok Yönlü-Eylemli Kişilik ve Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçek puanlarının her birinin sırası ile basit doğrusal regresyon, çoklu regresyon ve hiyerarşik regresyon analizi ile bağımlı değişken olan Problemlili İnternet Kullanımı üzerindeki yordayıcılığı aşağıdaki tablolarda test edilmiştir.

Tablo 38: Temel Psikolojik İhtiyaçların PİK Üzerindeki Yordayıcılığının Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	123.81	6.867		18.031	.000
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	-.943	.152	-.265	-6.195	.000

R=0.265; R²=0.070; F=38.382; p<.001

Tablo 38’te basit doğrusal regresyon analiz sonuçları incelendiğinde, temel psikolojik ihtiyaçların, problemlili internet kullanımını yordadığı ve toplam varyansın %70’ini açıkladığı görülmektedir (R=0.265; R²=0.070; F=38.382; p<.001). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyinin (β =-.265) problemlili internet kullanımı düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (p<.001).

Tablo 39: Çok-Yönlü Eylemli Kişiliğin PİK Üzerindeki Yordayıcılığının Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	116.86	5.124		22.806	.000
(Çok Yönlü) Eylemli Kişilik	-.700	.100	-.296	-6.975	.000

R=0.296; R²=0.088; F=48.645; p<.001

Tablo 39’da basit doğrusal regresyon analiz sonuçları incelendiğinde, çok-yönlü eylemli kişiliğin, problemlili internet kullanımını yordadığı ve toplam varyansın %88’ini açıkladığı görülmektedir (R=0.296; R²=0.088; F=48.645; p<.001). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise çok-yönlü eylemli kişilik düzeyinin (β =-.296) problemlili internet kullanımı düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir

($p<.001$).

Tablo 40: Yükseköğrenim Yaşam Doyumunun PİK Üzerindeki Yordayıcılığının Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	90.891	8.442		10.766	.000
Yükseköğrenim Yaşam Doyumu	-.107	.097	-.049	-1.110	.267

$R=0.049$; $R^2=0.002$; $F=1.232$; $p>.05$

Tablo 40’da basit doğrusal regresyon analiz sonuçları incelendiğinde yükseköğrenim yaşam doyumunun, problemlili internet kullanımını yordamadığı ve toplam varyansın %0.2’sini açıkladığı görülmektedir ($R=0.049$; $R^2=0.002$; $F=1.232$; $p>.05$). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise yükseköğrenim yaşam doyumunun düzeyinin ($\beta=-.049$) problemlili internet kullanımı düzeyi üzerinde istatistiki olarak anlamlı olmayan bir etkiye sahip olduğu görülmektedir ($p>.05$).

Tablo 41: Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Değişkenlerinin PİK Üzerindeki Yordayıcılığının Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	B	SH _B	β	t	Tolerans		VIF
					p		
Sabit	137,455	7,225		19,024	,000		
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	-,639	,160	-,180	-3,985	,000	,860	1,163
Çok-Yönlü Eylemli Kişilik	-,541	,107	-,229	-5,070	,000	,860	1,163
$R^2=0.115$		$\Delta R^2=0.112$	$F(2; 508)=32.978$		$p=0.000$		

Tablo 41’e göre, değişkenlerin problemlili internet kullanımı üzerindeki yordayıcılığını gösteren modelin uygundur ($F(2; 508)=32.98$; $p<0.001$). Bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu bulunmamaktadır ($VIF<10$; Tolerans >0.20).

Değişkenler birlikte problemli internet kullanımındaki değişimin yaklaşık %11'ini ($\Delta R^2=0.112$) açıkladığı tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik, Problemli İnternet Kullanımını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Modeldeki standardize edilmiş regresyon katsayıları (β) ve katsayıların anlamlılığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde Temel Psikolojik İhtiyaçlar ($\beta=-0.18$; $t=-3.98$; $p<0.001$) ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik ($\beta=-0.29$; $t=-5.07$; $p<0.001$), Problemli İnternet Kullanımı üzerinde anlamlı etkiye sahiptir. Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Problemli İnternet Kullanımının azalmasına neden olmaktadır.

Tablo 42: Problemli İnternet Kullanımının Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model		B	SE	β	t	p	Tolerans	VIF
1	Sabit	123.810	6.867		18.031	.000***		
	Temel Psikolojik İhtiyaçlar	-.943	.152	-.265	-6.195	.000***	1.000	1.000
Model 1: $R^2=.070$								
2	Sabit	137.455	7.225		19.024	.000***		
	Temel Psikolojik İhtiyaçlar	-.639	.160	-.180	-3.985	.000***	.860	1.163
	Çok-Yönlü Eylemli Kişilik	-.541	.107	-.229	-5.070	.000***	.860	1.163

Model 2: $R^2=.115$, R^2 değişimi=.045

Durbin-Watson: 1.457, *** $p<.001$, ** $p<.01$, * $p<.05$

Model 1: $R=.265$, $R^2=.070$, $\Delta R^2=.069$, $F_{1,507}=38.382$, $p<.001$

Model 2: $R=.340$, $R^2=.115$, $\Delta R^2=.112$, $F_{2-506}=32.978$, $p<.001$

Tablo 42' de yapılan hiyerarşik regresyon Model 1'de Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği toplam puanı, Model 2'de ise ÇEKÖ toplam puanı eklenmiştir. Problemli İnternet Kullanımı davranışı ele alındığında, 1. modelde girilen Temel Psikoloji İhtiyaçlar değişkeninin modele katkısının anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir ($R^2=.070$, $p<.001$). 2. Modelde Çok-Yönlü Eylemli Kişilik değişkeninin eklenmesi ile .045'lik bir artış ile $R^2=.115$ olarak hesaplanmıştır. 2. adımda da Problemli İnternet Kullanımı davranışı anlamlı düzeyde yordamaktadır ($R=.340$, $R^2=.115$, $\Delta R^2=.112$, $F_{2-506}=32.978$, $p<.001$). İlgili beta değerlerine bakıldığında en güçlü yordayıcı çok yönlü eylemli kişilik ($\beta=-.229$, $p<.001$), ardından ise temel psikolojik ihtiyaçların ($\beta=-.180$, $p<.001$) geldiği görülmektedir. Temel Psikoloji İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik puanları Problemli İnternet Kullanımı davranışı puanları üzerindeki toplam varyansın %12'sini açıklamaktadır ($R^2=.115$).

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına uygun olarak 509 (K: 420, E: 89) katılımcılara uygulanan Sosyodemografik Bilgi Formu, Problemlü İnternet Kullanım Ölçeği, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği, Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği ve Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeğinden elde edilen bulguların istatistiksel analiz sonuçlarına ait veriler yorumlanarak tartışılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerin Sosyodemografik Bilgi Formunda yer alan cinsiyet, kendini tanımlama, iş/okul dışında aktivitelere katılım, meslek alanına dair bireysel beklenti, yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti gibi değişkenlerin anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını görmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-Testi bulguları ilk önce tartışılmıştır. Daha sonra ölçeklerden elde edilen verilerin iş/okul dışında internette geçirilen süre, sınıf düzeyi, ve gelir değişkenleri gibi üç veya daha fazla örneklem puanlarının anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tartışılmıştır. Bölüm sonunda değişkenlerle ilgili korelasyon ve regresyon sonuçları yorumlanıp tartışılmıştır.

5.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması

Çalışmada üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkeni bulgularına göre PİKÖ düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Alanyazındaki çalışmalarda cinsiyete göre farklılıkların olduğu (Dufour ve ark., 2017; Tian ve ark., 2021; Akhter ve ark., 2020), erkeklerin daha yüksek olduğu (Baloğlu ve ark., 2020; Kabasakal, 2015; Laconi ve ark., 2015; Fernández-Villa ve ark., 2015, Sanchez-Fernandez ve ark., 2023; Ergun-Basak ve Aydın, 2019), kadınların daha yüksek olduğu (Orabi 2024; Lopez-Fernandez ve ark., 2023; Yang ve ark. 2018); ve cinsiyete göre farklılıkların bulunmadığını (Hills ve Argyle, 2003; Milani ve ark., 2009 ; Wang ve ark., 2011; Marino ve ark., 2023; Shokri ve ark., 2017, Odacı 2011; İslam ve ark., 2020) bildiren çalışmalar bulunmaktadır. Farklılık bulunmadığını bildiren çalışmalar ile bu araştırma bulguları benzerlik göstermektedir. ÜÖTPİDÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Alanyazındaki çalışmalarda ÜÖTPİDÖ cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği (Vlachopoulos, 2008; Miller ve Bailey, 2018), erkeklerde daha yüksek olduğu (Gómez-Baya ve ark.,

2018; Fernández-Hernández ve ark., 2021 Abidin ve ark., 2023), kadınlarda daha yüksek olduğu (Gazo ve ark., 2023) ve cinsiyete göre farklılık bulunmadığını (Goulimaris,ve ark., 2014; Vlachopoulos, 2008; Gómez-Baya ve ark., 2018; Adie ve ark., 2008) bildiren çalışmalar bulunmaktadır. Farklılık bulunmadığını bildiren çalışmalar ile bu araştırma bulguları benzerlik göstermektedir. ÇEKÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Alanyazındaki çalışmalar bu bulgular ile benzerlik göstermektedir (Côté ve ark., 2016; Schwartz ve ark., 2005; Sica ve ark., 2022). Araştırmada sadece Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği alt boyutları olan Yaşam Amacı boyutunda kadınlar ve Öz Yeterlilik boyutunda erkekler lehinde anlamlı fark bulunmuştur. Literatürde ise Tasker ve Gato (2020) erkekler lehine anlamlı bir farklılık bulmuştur. Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği (YYDÖ) puanlarında cinsiyete göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Literatürde üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğunu (Dost, 2007; Sungur ve ark., 2016) ve farklılık olmadığını (Tümlü ve Receptoğlu, 2013; Parvizi ve Özabacı, 2022; Kaçık ve ark., 2020) bildiren çalışmalar bulunmaktadır. Farklılık bulunmadığını bildiren çalışmalar ile bu araştırma bulguları benzerlik göstermektedir. Araştırma değişkenlerimizin cinsiyet faktörü ile ilişkili farklılık göstermemiş olmaması üniversite öğrencileri arasındaki eşitliği ve günümüz dijital dünyasında cinsel kimliğe bağlı farklılıkların olmadığını göstermesi anlamında değerlidir.

5.2. Kendini Tanımlama (İçedönük/ Dışadönük) Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması

Üniversite öğrencilerinin kendini içedönük veya dışadönük olarak tanımlama değişkenine göre elde edilen bulguların yorumlanmasında Problemi İnternet Kullanımı (PIKÖ) ölçek toplam puanının ve alt boyut puanlarına göre grupların arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Ölçeğin İnternetin Olumsuz Sonuçları ve Aşırı Kullanım alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmazken ölçeğin Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık alt boyutunda ise kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Literatürde yapılan çalışmalarda içe dönük olan kişilerin daha çok problemli internet kullanımı davranışı sergilediği (Şahan ve Capan, 2017; Çelik ve Odacı, 2012) veya dışadönüklerin daha az problemli internet davranışı sergilediği bildirilmiştir (Kazan ve ark., 2019). Bu bulgular araştırma

sonuçları ile benzerlik göstermektedir. ÜÖTPİDÖ Ölçeği toplam puanında kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Ölçeğin Yeterlilik ve Özerklik alt boyutlarında kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. İlişki alt boyutunda ise anlamlı fark bulunmamıştır. Literatürde yeterlilik ve özerklik kişiliğine sahip olanların temel psikolojik ihtiyaçlarını daha iyi sağladığı bildirilmiştir (Kozan ve ark., 2019). ÇEKÖ toplam puanında kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Ölçeğin Özsaygı, Yaşam Amacı, İç Denetim Odağı ve Öz Yeterlilik alt boyutlarında kendini tanımlama değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Bu sonuçlar literatürdeki çalışma bulguları (Schwartz ve ark., 2005; Adie ve ark., 2008; Sica ve ark., 2022; Gazo ve ark., 2023) ile uyumluluk göstermektedir. Dışadönük olanların özsaygı ve özyeterliliği daha fazla ve iç denetim odaklı olduğu, yaşam amaçlarını kendilerinin belirlediği değerlendirilmektedir. YYDÖ Ölçeği toplam puanında ve alt boyutlarında Kendini Tanımlama (içedönük veya dışadönük) değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Bu araştırmanın örneklemini oluşturan üniversite öğrencilerinin Covid 19 Pandemi sürecini iki yıl yaşamış olması ile birlikte onbir ilimizi etkileyen 6 Şubat Kahramanmaraş depremi ile de yarım dönem daha üniversite ortamlarını doğal bir şekilde kullanamamış olmalarının sonucu etkilemiş olabileceği düşünülebilir. Alanyazında içedönük veya dışadönük olma değişkeninin Pandemi değişkeni ile birlikte üniversite yaşam doyumundaki rolünü araştıran herhangi bir çalışmayla karşılaşılmamıştır. Araştırma bulgularının problemli internet kullanımı, çok-yönlü eylemli kişilik ve temel psikolojik ihtiyaçlar doyumu ile ilgili genel anlamda dışadönük olanlar lehine olumlu bulgu vermesi, sosyalliğin üniversite öğrencileri için oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde, yükseköğretim yaşam doyumu değişkeninde, pandemi nedeni ile içe veya dışa dönüklüğün belirgin bulgu göstermemesi, yaşanan koşullarda öğrencilerin üniversitelerde sosyalleşemediğini düşündürmektedir.

5.3. İş/Okul Dışı Aktivitelere Katılım Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması

Araştırmada kullanılan PİKÖ, ÜÖTPİDÖ, ÇEKÖ ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanlarının iş/okul dışı aktivitelere katılım (evet veya hayır) değişkeni için grupların aritmetik ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmuştur.

PIKÖ Ölçeği'nin İnternetin Olumsuz Sonuçları ve Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık alt boyutlarında iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Aşırı Kullanım alt boyutunda ise anlamlı fark bulunmamıştır. ÜÖTPİDÖ Yeterlilik ve Özerklik alt boyutlarında iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. İlişki alt boyutunda ise anlamlı fark bulunmamıştır. ÇEKÖ'nin Özsaygı, Yaşam Amacı, Denetim Odağı ve Öz Yeterlilik alt boyutlarının hepsinde iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Cudo ve Zabielska- Mendyk (2019) oto-kontrol mekanizmasını kuramayan, denetim odağı zayıf ve öz-yeterliliği düşük olanların zihninde sürekli internet kullanım aktivitesi olduğunu, bunların yaşamdaki gerçek aktivitelere katılım yerine kolaylıkla problemlili internet davranışı sergilediklerini belirtmiştir. Potas ve ark (2022) çalışmasında alternatif sosyal kanalların varlığı, iş- okul dışı aktivitelere katılımın problemlili internet kullanım davranışını azalttığını bildirmiştir. Bu bağlamda bu gibi aktivitelere katılan sağlayan sağlamayan grupların arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. YYDÖ Ölçeği toplam puanında ve ölçeğin alt boyutlarında iş/okul dışı aktivitelere katılım değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Bu bulgunun Covid 19 Pandemi sürecini yaşamış olma ile ilgili olabileceği düşünülebilir. Bu süreçte, okullarına gidemeyen öğrencilerin, fiziksel olarak üniversite kavram ve değerlerinin gelişerek olgunlaşmadığı düşünülebilir. Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum alt boyutunda ise anlamlı fark bulunmuştur. Öğrencilerin okul dışında, e-posta, sosyal medya platformları veya toplumsal-kamu etkinlikleri aracılığı ile bir şekilde öğretim üyelerinden istifa ettikleri ve pandemi sürecinin olumsuz kısıtlamalarına rağmen öğretim üyeleri ile irtibatla bulundukları düşünülebilir. Alanyazında bu değişkenlerin Pandemi sürecini yaşamış olan öğrencilerin üniversite yaşam doyumundaki rolünü araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada iş-okul dışı aktivitelere katılım arttıkça PİK davranışının azaldığı, temel psikolojik ihtiyaçlara yönelik doyumun arttığı ve çok yönlü eylemlili kişilik özelliklerinin de ortaya çıktığı görülmektedir. Bulgular sağlıklı kişilik özelliklerine sahip gençler için bu tür aktivite katılımlarının önemli olduğunu göstermektedir.

5.4. Meslek Alanına Dair Bireysel Beklenti Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması

PIKÖ toplam puanında ve İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyutunda, meslek alanına dair bireysel beklenti (olumlu veya olumsuz) değişkeni için grupların aritmetik ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çimen ve Dilmaç (2022), yaptıkları çalışmada problemli internet kullanımının üniversite öğrencilerinde kendi meslek alanına yönelik beklentileri negatif etkilediğini, internet bağımlısı olmayan gençlerin meslek ve yaşama yönelik daha olumlu olduklarını bildirmiştir. Bu çalışma araştırma bulguları ile uyumludur. Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık ve Aşırı Kullanım alt boyutlarında ise anlamlı fark bulunmamıştır. ÜÖTPİDÖ'ği toplam puanları ile Yeterlilik ve Özerklik alt boyutlarında meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Çifçi ve Özerk (2018) yaptıkları çalışmada kendini yeterli ve özerk görenlerin mesleki açıdan kendilerini daha olumlu beklenti içinde hissettiklerini ve bunlarda umutsuzluğun daha az olduğunu bildirmiştir. Müller ve ark., (2021) çalışmasında temel psikolojik ihtiyaçların karşılanması, bireyin kendini olumlu tanımlaması, kendine güven ve motivasyonu ile ilişkili olarak üniversite öğrencilerinin mesleki alanda olumlu beklentiler içinde olmasını sağladığını belirtmiştir. Bu çalışma sonuçları araştırma bulgularımız ile uyumludur. İlişki alt boyutunda ise anlamlı fark bulunmamıştır. ÇEKÖ toplam puanında ve ölçeğin tüm alt boyutlarında meslek alanına dair bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Alanyazında yaptıkları çalışmada oto-kontrol, özerk ve kendine güveni yüksek olan çok-yönlü eylemli kişilik yapısındaki gençlerin mesleki bireysel beklentilerinin olumlu olduğunu bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Napolitano ve ark., 2020; Chui ve ark., 2022). Bu çalışma sonuçları araştırma bulgularımız ile uyumludur. YYDÖ toplam puanında meslek alanına dair olumlu veya olumsuz bireysel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Alanyazında yaşam doyumu yüksek olan gençlerin işine ve mesleğine karşı olumlu beklenti içinde oldukları, bunların iyimser bir tutum sergilediklerini bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Gander ve ark., 2020; Tavakoly ve ark., 2023). Bu çalışma sonuçları araştırma bulgularımız ile uyumludur. Araştırmada ölçeğin Genel Üniversite Doyumu, Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum ve Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı fark bulunmuş; Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum ve Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum alt

boyutlarında ise anlamlı fark bulunmamıştır. Literatürde birinci sınıf öğrencilerin sosyal hizmet ve yönetimden memnun olduğu (Wilcox ve ark., 2005), üniversite imkanları ve sosyal servislerden memnun olmaya karşılık hocaların not verme sisteminden memnun olunmadığını bildiren (Sibai ve ark., 2021), öğrencilerin genel olarak üniversiteden, akademik programlardan, derslerden, kurum ve kampüs imkanlarından, üniversite yaşamından, öğretim üyelerinden ve öğrenci servis sistemlerinden memnun olunmadığını (Wong ve Chapman, 2023) bildiren çalışmalar bulunmaktadır. Bu araştırmada olduğu gibi öğrencilerin olumlu veya olumsuz bireysel beklentilerinin çalışma sonuçlarına yansıdığı gözükmemektedir. Mesleğe yönelik olumlu beklentilerin artması durumunda genel olarak PİK davranışı azalmakta, temel psikolojik ihtiyaçlar doyumu, çok-yönlü eylemli kişilik ve yükseköğretim yaşam doyumu puanları ise artmaktadır. Gençlerin meslekle ilgili olumlu beklentilerinin olması onların gelecekte sorumluluk almaya hazır ve yaşamın anlamının farkında olarak pozitif beklenti ve düşünme içinde olduklarını göstermektedir.

5.5. Yaşam ve Geleceğe Yönelik Genel Beklenti Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması

Araştırmada kullanılan ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanı ve alt boyut puanlarının yaşam ve geleceğe yönelik olumlu veya olumsuz genel beklenti değişkenine göre incelenmesine PİKÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Alanyazında problemlili internet kullanım sorunu olanların geleceğe yönelik genel beklentilerinin olumsuz olduğu, bulgularımızı destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Diaz-Aguado ve ark., 2018; Brand ve ark., 2014). Araştırmada kullanılan ölçeğin İnternetin Olumsuz Sonuçları ve Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık alt boyutlarına göre de gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Çimen ve Dilmaç (2022) çalışma bulguları da bunu desteklemektedir. Yaşama ve geleceğe yönelik olumlu beklenti içinde olanlarda daha az problemlili kullanım ve bağımlılık derecesi bulunmuştur. Aşırı Kullanım alt boyutunda ise anlamlı fark bulunmamıştır. ÜÖTPİDÖ toplam puanında yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine baktığımızda gruplar arasındaki fark anlamlı gözükmemektedir. Ölçeğin Yeterlilik ve Özerklik alt boyutlarında yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine baktığımızda gruplar arasındaki fark anlamlı gözükmemektedir. İlişki alt boyutunda ise anlamlı fark bulunmamıştır. Alanyazında temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve geleceğe yönelik olumlu beklenti ilişkisini gösteren bu çalışma bulgularını destekleyen başka bir çalışma (Müller ve ark.,

2021) bulunmaktadır. ÇEKÖ toplam puanında ve alt boyutlarının hepsinde yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Alanyazında araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalarda (Abid ve ark., 2021; Ryan ve Deci, 2020) bu araştırmanın kuramsal çerçevesi içinde açıklanmış olan kişilik özelliklerindeki eylemli, çok yönlü, güçlü ve olumlu değerlerin geleceğe yönelik olumlu beklentiyi desteklediği belirtilmiştir. YYDÖ toplam puanında ve alt boyutlarının (Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum alt boyutu dışında) yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Alanyazında üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu ile geleceğe yönelik olumlu beklentileri arasında anlamlı ilişki olduğunu bildiren ve yapılmış olan bu çalışma bulgularını destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Bakır, 2022; Uçak ve Yıldırım, 2023). Yaşam ve geleceğe yönelik olumlu beklentilerin artması durumunda genel olarak PİK davranışı azalmakta, temel psikolojik ihtiyaçlar doyumu, çok-yönlü eylemli kişilik ve yükseköğretim yaşam doyumu puanları ise artmaktadır. Bu sonuçlar, geleceğe yönelik umut dolu olumlu beklenti içinde olmanın sağlıklı düşünceleri ve iyi oluş halini artırdığını, esenlik duygularını geliştirdiğini göstermektedir .

5.6. İş/Okul Dışında İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Bulguların Yorumlanması

Araştırmada kullanılan ölçeklerin her birinin ölçek toplam puanı ve alt boyut puanlarının iş/okul dışında internet kullanım süresi (0-2 saat, 2-4 saat, 4-6 saat ve 6 ve üzeri) değişkenleri puanlarına göre anlamlı olarak farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılmış olan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) bulgularına göre elde edilen bulgulara göre PİKÖ Toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur.

Bulgulara göre, internette 0-2 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre ve 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre PİKÖ Toplam puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre iş ve okul dışında internette harcanan süre azaldıkça problemli internet kullanımı da azalmakta veya internette harcanan süre arttıkça problemli internet kullanımı da artmaktadır. PİKÖ Ölçeği İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır . 0-

2 saat vakit geçiren bireylerin 2-4 saat ve 6 ve daha fazla vakit geçiren bireylere göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre ve 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre, 4-6 saat vakit geçiren bireylerin de 6 ve daha fazla saat geçiren bireylere göre İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aşırı Kullanım Alt Boyutunda ise anlamlılık bulunmamıştır. Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutunda ise anlamlı farklılık bulunmuştur. Bulgulara göre, 0-2 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin; 4-6 ve 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu yani o alanda daha az problemli oldukları tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile daha az kullanım daha çok sosyal fayda/sosyal rahatlık sağlamaktadır. Alanyazında internet kullanım süresinin uzunluğuna bağlı olarak problemli internet davranışlarındaki artışı gösteren çalışmalar (Kaval ve ark., 2022; Güngör ve Kocak, 2022) bulunmaktadır. Çevresindeki insanlarla yakın ilişki kuramayan kişilerin bu ihtiyaçlarını gidermek için internet platformlarına yöneldiği bildirilmiştir (Potas ve ark., 2022). ÜÖTPİDÖ ve alt boyutları puanlarının iş/okul dışında internet süresi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda anlamlı farklılık bulunmamıştır. ÇEKÖ ve alt boyutları puanlarının iş/okul dışında internet süresi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Bulgulara göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre ÇEKÖ toplam puan düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin Öz Saygı ve İç Denetim Alt Boyutlarındaki puanların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Yaşam Amacı Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır . Bulgulara göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre Yaşam Amacı Alt Boyutu puan düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öz Yeterlilik Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır . Bulgulara göre, 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre ve 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre Öz Yeterlilik Alt Boyutu puan düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İnternet ortamında daha az zaman geçirenlerin eylemli kişilik puanlarının diğerlerine göre daha olumlu seviyede yüksek olduğu görülmektedir. İnternette geçirilen süre arttıkça problemli internet

kullanımının arttığını bildiren çalışmaların (Aydın ve ak., 2017; Konuk, 2019) Şimşek ve Yılmaz, 2020) sonuçları araştırma bulgumuz ile uyumludur. YYDÖ Toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Literatürde de Bayrakdaroğlu ve ark. (2023) yaptıkları çalışmada internette harcan süreye bağlı olarak sosyal medya bağımlılığı ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Araştırmamızda kullandığımız ölçeğin Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum ve Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum Alt Boyutlarında da puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Bunun nedenleri arasında 2019 yılı itibari ile başlamış olan Covid Pandemisine bağlı olarak gelişen online eğitim uygulamaları düşünülebilir. Bunlara karşılık ölçeğin Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutundaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Bulgulara göre, 0-2 saat vakit geçiren bireylerin 4-6 saat vakit geçiren bireylere göre, 0-2 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre ve 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu da pandemiye bağlı olarak verilmiş olan online eğitim ve paylaşım platformlarından aktivitelere katılım ile açıklanabilir. Aynı şekilde Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puanlarına bakıldığında gruplar arasındaki aritmetik ortalama farklılıkları anlamlıdır. Bulgulara göre, 0-2 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre ve 2-4 saat vakit geçiren bireylerin 6 saat ve fazla vakit geçiren bireylere göre Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Tüm bu bulgular bu araştırmada yer alan üniversite öğrencilerin öğretim süreçlerinin 2-3 yılını pandemi sürecinde geçirmiş olmalarından kaynaklı bu sonuçların oluştuğu izlenimi vermektedir. Alanyazında Yükseköğrenim Yaşam Doyumu ve pandemi öncesi ve sonrasını araştırmaya yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan araştırmada kullanılan ölçeğin geneli ve alt boyutlarındaki farklılıkların açıklanabilmesi sınırlı kalmaktadır. Bunlarla birlikte genel anlamda iş ve okul dışında internet kullanım süresinin az olması durumunda, gençlerin problemlili internet kullanım davranışı göstermedikleri görülmektedir. Gençlerin internette geçirdikleri süreyi kendi kontrollerinde tutması ve internetten artı kalan zamanlarını kendileri için daha yararlı değerlendirmelerinin yaşam doyumu ve eylemli kişilik özelliklerini geliştirmek için değerli olacağı belirtilebilir.

5.7. Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Bulguları Yorumları

Araştırmada kullanılan PİKÖ puanlarının sınıf düzeyi (1., 2., 3., 4. ve Diğer Sınıf) değişkenine göre toplam puanları ve Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık ile Aşırı Kullanım alt boyut puanlarına göre gruplararası farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ölçeğin alt boyutlarından İnternetin Olumsuz Sonuçları puanlarına göre farklılık anlamlı bulunmuştur. Bulgulara göre, 1.Sınıf düzeyindeki bireylerin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre, 2.Sınıf düzeyindeki bireylerinin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre, 3.Sınıf düzeyindeki bireylerinin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre ve 4.Sınıf düzeyindeki bireylerinin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada sınıf seviyesi arttıkça problemleri internet kullanım puanlarında artma eğiliminde olduğu görülmektedir. Alanyazında Boylu ve Günay (2018) Hacettepe Üniversitesi'nde yaptıkları çalışmada üniversite sınıf seviyesi yükseldikçe internet bağımlılığı düzeyinin de artmakta olduğunu bildirmiştir. Bu sonuç ile araştırma bulgumuz uyumludur.

ÜÖTPİDÖ ve tüm alt boyutlarındaki puanlarda sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. ÇEKÖ toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ölçeğin Öz Saygı, Öz Yeterlilik ve Yaşam Amacı Alt Boyutları puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. İç Denetim Odağı Alt Boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında gözükten farklılık anlamlıdır Bulgulara göre, 1.Sınıf düzeyindeki bireylerin 2.Sınıf düzeyindeki bireylere göre İç Denetim Odağı Alt Boyutu puan düzeyinin daha yüksek olduğu ve 2.Sınıf düzeyindeki bireylerin 3.Sınıf düzeyindeki bireylere göre ve 2.Sınıf düzeyindeki bireylerin 4.Sınıf düzeyindeki bireylere göre İç Denetim Odağı Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Birinci sınıfta iç denetim odağının daha yüksek olması ve eğitim süreci içinde bunun düşmüş olması üniversite koşullarının öğrenciler üzerinde oluşturduğu olumsuz faktörler veya sınırlayıcı kurallar ile açıklanabilir. YYDÖ toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ölçeğin alt boyutlarında Genel Üniversite Doyumu, Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum ve Üniversite Yönetiminden Sağlanan Doyum puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık da sınıf seviyesine göre anlamlı bulunmamıştır. Ölçeğin Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında gözükten farklılık anlamlıdır

Bulgularına göre, 1.Sınıf düzeyindeki bireylerin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre, 2.Sınıf düzeyindeki bireylerin 4.Sınıf düzeyindeki bireylere göre, 2.Sınıf düzeyindeki bireylerin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre ve 3.Sınıf düzeyindeki bireylerin diğer sınıf düzeyindeki bireylere göre Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puan düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Birinci sınıf öğrencileri yeni olduklarından kurumun imkanlarını ve sosyal hizmetlerini bilemiyor veya süreç içinde öğrenciler bu hizmetleri sosyal hizmetleri öğreniyor olabilir. Aynı şekilde Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum Alt Boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık da anlamlı bulunmuştur. Bulgularına göre, 3.Sınıf düzeyindeki bireylerin 4.Sınıf düzeyindeki bireylere göre Üniversite Sosyal İmkanlarından Sağlanan Doyum Alt Boyutu puan düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada üniversite imkanlarından sağlanan doyumu en çok 3. Sınıfta gözükmektedir. Bu durum yıllara bağlı tecrübe olarak yorumlanabilir. 4. Sınıfın, 3. sınıftan daha düşük olması mezuniyete yakın olma ve üniversite sonrası çevre koşullarını araştırmaya yönelik olmadan da kaynaklanabilir. Ayrıca Pandemi sürecini yaşamış olmaya bağlı olarak bu araştırmada sınıf bazlı farklılıklar gözükmüş olabilir. Alanyazında pandemi öncesi çalışmalarda sınıf seviyelerine bağlı olarak belirtilen değişkenlerle ilgili farklılıklar bulunmamıştır (Ak ve ark., 2019; Filiz ve ark., 2014). Alanyazında ifade edilen değişkenlerin ayrıntılı olarak karşılaştırıldığı çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Üç alt boyut dışında genel anlamda sınıf seviyesine göre ölçeklerde anlamlı farklılıkların bulunmamış olması üniversitelerde akademik işleyişin bir anlamda ders bazında ilerlemekte olduğundan kaynaklanabilir. Ayrıca öğrencilerin farklı sınıflarda aynı yaşlarda yer alabiliyor olması, Eriksonun psikogelişim evrelerinden olan 6. evre (19-26 yaş) içinde olmaları da başka bir etken olarak yorumlanabilir.

5.8. Gelir Değişkenine Göre Analiz Bulguları Yorumları

PIKÖ ve tüm alt boyutları puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığı açıklayıp açıklayamadığını belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda gruplara arasındaki farklılık anlamlı değildir. Problemler internet kullanımının gelir düzeyi ile ilgisi bulunmamıştır. ÜÖTPİDÖ ve tüm alt boyutları puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. ÇEKÖ ve tüm alt boyutları puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Üniversite

öğrencilerinin YYDÖ ve alt boyutları puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre de anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Atak, Kapçı ve Çok (2013) çalışmalarında sosyoekonomik göstergeler ile eylemli kişiliğin farklılaşmadığını bildirmiştir. Bununla birlikte alanyazında gelir faktörünün belirtilen değişkenlere göre etkili olduğuna yönelik başka çalışmalar (Cao ve ark., 2011; Lachmann ve ark., 2018; Li ve ark., 2016) bulunmaktadır. Bu çalışmada gelir seviyesine göre farklılıkların bulunmamış olması, çalışma örneklemindeki öğrencilerin önemli bir kısmını vakıf yükseköğretim kurumlarında okumakta olan gençlerden oluşmasından kaynaklanabilir..

5.9. Pearson Korelasyon Analizi Bulguları Yorumları

Yapılan Korelasyon Analizi sonucuna göre PİKÖ Toplam Puan ile ÜÖTPİDÖ Ölçeği Toplam Puan ve ÇEKÖ Toplam Puan değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü ilişki bulunmuştur, Bu bulgular araştırmanın Birinci Hipotezini (Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile problemli internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif yönde anlamlı ilişki vardır) ve İkinci Hipotezini (Çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri yüksek bireyler ile problemli internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif anlamlı ilişki vardır) doğrulamıştır. Alanyazında PİKÖ ile ÜÖTPİDÖ arasında anlamlı negatif ilişki olduğunu bildiren (Li ve ark, 2016; Kaya & Altun, 2018; Can ve Zeren, 2019; Kozan ve ark., 2019; Sever, 2021); Çok yönlü Eylemli Kişilik Özellikleri ile Problemli İnternet Kullanımı arasında anlamlı negatif ilişki olduğunu bildiren (Klimmt ve Hartman, 2006; Bekir ve Çelik, 2020, Lafontaine, 2022) çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar araştırma bulgularımızdan birinci ve ikinci hipotezler ile ilgili olanlarla benzerlik göstermektedir. Sonuç olarak; Temel psikolojik ihtiyaçlar doyumu ve çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri puanlarının yüksek olması daha az problemli internet kullanımına yol açmakta bu da daha az patolojik kullanım anlamına gelmektedir. Bu sonuç, patolojik kullanımları önlemede çok-yönlü eylemli kişilik özelliklerini desteklemenin ve literatürde adı geçen temel psikolojik ihtiyaçların doyurulmasının önemli olduğunu göstermektedir.

PİKÖ Toplam Puan ve YYDÖ Toplam Puan arasında ise istatistiksel olarak anlamsız negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Bu bulgu araştırmanın Üçüncü Hipotezini (Yükseköğrenim yaşam doyumu yüksek bireyler ile problemli internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif anlamlı ilişki vardır) doğrulamamıştır.

Yükseköğrenim Yaşam Doyumu ile Problemlı İnternet Kullanımı arasında anlamlı negatif ilişki olduğunu bildiren (Wang, 2006; Esen ve Gündoğdu, 2010; Senol-Senol ve Durak, 2011; Longstreet ve Brooks, 2017; Taşlıyan ve ark., 2018) çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar araştırmamızın üçüncü hipotez bulguları ile benzerlik göstermemektedir. Bununla birlikte literatürde Ülker (2018) tarafından yapılmış olan doktora çalışmasında da korelasyon analizi sonuçlarına göre, destekleyici ve esnek çalışma koşulları ile çalışanların kariyer tatmin düzeyleri ve yaşam doyum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Bu hipotezde problemlı internet kullanımı puanları ile öğrencilerin yükseköğretim yaşam doyum puanları arasında ilişki bulunmaması, öğrencilerin pandemi koşullarında üniversite ortamlarında bulunmamış olmalarından ve koşullara bağılı olarak eğitim ve öğretimin bilgisayar ortamlarında çevirim içi olma gerekliliğinden kaynaklanmış olabilir. Beklenen ters yönlü negatif ilişkinin bulunmamış olması, eğitim ve öğretimin fiziksel üniversite ortamlarından sanal dijital platformlara aktarılmış olması zorunluluğunun oluşturduğu psikolojiden kaynaklanmış olabilir.

Çalışma bulguları araştırmanın Dördüncü Hipotezini (Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile çok-yönlü eylemlı kişilik özellikleri puanı yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır) ve Beşinci Hipotezini (Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile yükseköğrenim yaşam doyum puanları yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır) doğrulamıştır. Alanyazında temel psikolojik ihtiyaçların doyurulması ile yaşam doyumunun da artmakta olduğunu bildiren (Bekir ve Celik, 2008; Bağcı ve Hasan, 2022; Deveci ve Şirin, 2023; Yaş ve Kara, 2022) ve temel psikolojik ihtiyaçlarla üniversite yaşam doyum arasında pozitif yönde ilişki olduğunu bildiren (Raza ve ark., 2020; Bulkovic ve ark., 2020; Holzer ve ark., 2021; Anderson ve ark., 2020) çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Çalışmada ÇEKÖ toplam Puan ile Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puan arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Bu sonuç çalışmanın Altıncı Hipotezini (Çok-yönlü eylemlı kişilik özellikleri puanı yüksek bireyler ile yükseköğrenim yaşam doyum puanları yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır) doğrulamıştır. Alanyazında çok-yönlü eylemlı kişilik özellikleri ile yaşam doyum arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu bildiren çalışmalar (Morsümbül, 2013; Atak, 2011c; Donner ve ark., 2018; Bekir, 2018; Duymuş, 2023) bulunmaktadır. Bu çalışmalarda eylemlı kişilik özellikleri

ile ilgili alt boyutlar ve bunların yaşam doyumuna, üniversite yaşamına yönelik doğrusal etkileri bildirilmiştir.

Dördüncü, beşinci ve altıncı hipotezlerde ifade edilen temel psikolojik ihtiyaçların doyumunu, çok yönlü eylemli kişilik özellikleri ve yaşam doyumunu değişkenlerinin birbiri ile ilişkili olarak, birbirlerini pozitif veya negatif yönde doğru orantılı olarak destekleyerek beslediği görülmektedir.

5.10. Regresyon Analizi Bulguları Yorumları

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri için yürütülen regresyon analizi bulgularına ait yorumlara yer verilmiştir. Bağımsız değişkenler olarak; Temel Psikolojik İhtiyaçlar, Çok-Yönlü Eylemli Kişilik ve Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçek puanlarının her birinin sırası ile basit doğrusal regresyon, çoklu regresyon ve hiyerarşik regresyon analizi ile bağımlı değişken olan Problemlı İnternet Kullanımı üzerindeki yordayıcılığına yönelik bulgu sonuçlarına yer verilmiştir. Bu bağlamda araştırma hipotezlerimiz olan yedinci hipotez (Üniversite öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar (ÜÖTPİDÖ) düzeyleri problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır), sekizinci hipotez (Üniversite öğrencilerinin çok yönlü eylemli kişilik (ÇEKÖ) düzeyleri problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır ve dokuzuncu hipotez (Üniversite öğrencilerinin yükseköğrenim yaşam doyumunu (YYDÖ) düzeyleri problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır) için oluşturulan doğrusal regresyon modelleri yorumlanmıştır.

Yürütölmüş olan basit doğrusal regresyon analiz sonuçlarına göre, temel psikolojik ihtiyaçların, problemlı internet kullanımını yordadığı (yedinci hipotez) ve toplam varyansın %70'ini açıkladığı görölmektedir. Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyinin problemlı internet kullanımı düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğı görölmektedir. Basit doğrusal regresyon analiz sonuçları incelendiğinde, (çok yönlü) eylemli kişiliğın, problemlı internet kullanımını yordadığı (sekizinci hipotez) ve toplam varyansın %88'ini açıkladığı görölmektedir. Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise çok-yönlü eylemli kişilik düzeyinin problemlı internet kullanımı düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğı

görülmektedir. Başka bir ifade ile bu çalışmada tanımlanmış olan bağımlı değişkenimiz (problemlı internet davranışı) ve bağımsız değişkenlerimiz (temel psikolojik ihtiyaçlar ve çok-yönlü eylemlı kişilik) arasındaki güçlü ilişki bağımlı değişkenin bağımsız değişkenlerdeki değişikliklere göre nasıl değiştiğini göstermektedir.

Yine basit doğrusal regresyon analiz sonuçları incelendiğinde yükseköğrenim yaşam doyumunun, problemlı internet kullanımını yordamadığı (dokuzuncu hipotez) ve toplam varyansın %0.2'sini açıkladığı görülmektedir. Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise yükseköğrenim yaşam doyumu düzeyinin problemlı internet kullanımı düzeyi üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Diğer ölçeklerden farklı olarak problemlı internet davranışı üzerinde yükseköğretim yaşam doyumu ölçeği puanlarının etkili olmamış olmasının olası nedenleri irdelenmiştir. Litaratürde bu ölçek ile iki adet yüksek lisans tez çalışmasının (Karacil, 2018; Uyumaz, 2021) yapılmış olduğu ve Yüksek Öğrenim Yaşam Doyumu ölçek bulguları ile araştırma değişkenleri (kültür ve turizm) arasında ilişki bulunduğı bildirilmiştir. Ölçek problemlı internet kullanımı ve bağımlılığı incelemede ilk defa bu çalışmada kullanılmış ve anlamlı sonuçlar oluşturmamıştır. Üniversiteerde eğitim görmekte olan öğrencilerin 2020-2022 yıllarında pandemiden etkilenmiş olmaları, üniversitelerin kapalı olup online eğitimin olması, daha sonra da 6 Şubat 2023 depremleri nedeni ile tekrardan üniversitelerde bir dönem daha eğitim ve öğretimin online yapılmış olmasının Üniversite Yaşam Doyumu ile ilgili bu sonucu doğrultmuş olabileceğı düşünülmektedir. Başka bir ifadeyle, elde edilen farklılığın çalışma örnekleme ve ona has koşullardan kaynaklandığı veya örneklemedeki öğrencilerin üniversite yıllarının en az yarısını pandemi ve deprem süreçleri içinde üniversiteden uzakta evlerde geçirmiş olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmanın onuncu hipotezi için (Üniversite öğrencilerinin temel psikoloji ihtiyaçlar ve çok-yönlü eylemlı kişilik düzeyleri birlikte problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır) oluşturulan çoklu regresyon modelinde değişkenlerin birlikte problemlı internet kullanımındaki değişimin yaklaşık %11'ini açıkladığı tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Çok Yönlü Eylemlı Kişilik, Problemlı İnternet Kullanımını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Yani Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemlı Kişilik, Problemlı İnternet Kullanımının azalmasına neden olmaktadır. İlaveten yapılan Hiyerarşik regresyon

modelinde ise Problemlı İnternet Kullanımı davranışı üzerinde önce Temel Psikolojik İhtiyaçlar değişkeninin, sonra da Çok-Yönlü Eylemli Kişilik değişkeninin eklenmesi ile değişkenlerin yordayıcılık gücüne bakılmıştır. Temel Psikoloji İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik puanları Problemlı İnternet Kullanımı davranışı puanları üzerindeki toplam varyansın %12'sini açıkladığı ve en güçlü yordayıcının Çok-Yönlü Eylemli Kişilik olduğu görölmüştür. Nitekim çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri arasında bağımsız olarak bireyin eylemlerini kendi kontrolünde seçebilmesi, bunları yönetebilmesi, sorumluluk alarak sorunlarını çözebilmesi, öz-yeterlilik ve iç denetime sahip olması gibi özelliklerin olması bireyi patolojik-problemlı internet kullanımından uzaklaştırmakta ve onun benlik ve öz saygısını artırmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, üniversite öğrencilerindeki temel psikolojik ihtiyaçlar, yaşam doyumunu ve eylemli kişilik özellikleri ile problemlı internet kullanım seviyeleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmış ve çalışma 509 öğrenciye ait veriler ile yapılmıştır. Araştırmada; temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile problemlı internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu, çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri yüksek bireyler ile problemlı internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif anlamlı ilişki olduğu, yükseköğrenim yaşam doyumunu yüksek bireyler ile problemlı internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında ilişki olmadığı, temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri puanı yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile yükseköğrenim yaşam doyumunu puanları yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, çok-yönlü eylemli kişilik özellikleri puanı yüksek bireyler ile yükseköğrenim yaşam doyumunu puanları yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, üniversite öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyleri problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamakta olduğu, üniversite öğrencilerinin çok-yönlü eylemli kişilik düzeyleri problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamakta olduğu, üniversite öğrencilerinin yükseköğrenim yaşam doyumunu düzeyleri

problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamadığı ve üniversite öğrencilerinin temel psikoloji ihtiyaçlar ve çok-yönlü eylemli kişilik düzeyleri birlikte problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamakta olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre PİKÖ, ÜÖTPİDÖ, ÇEKÖ ve YYDÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ve bu değişkenler ile cinsiyet arasında bir ilişki olmadığı görölmüştür.

Üniversite öğrencilerinin kendini içedönük veya dışadönük olarak tanımlama değişkenine göre PİKÖ, ÜÖTPİDÖ, ÇEKÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve içedönük olarak kendini tanımlayanların dışadönüklere göre daha yüksek puanlar aldıkları görölmüştür. Buna göre dışadönük olanlarda problemlı internet kullanım seviyesi daha düşük, temel psikolojik ihtiyaçlar doyum puanları ile çok yönlü eylemli kişilik puanları daha yüksek bulunmuştur. YYDÖ puanları ile kendini içedönük veya dışadönük olarak tanımlama değişkenleri arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bunun nedeninin yaşanmış olan pandemi ve depresyon koşullarına bağılı olarak öğrencilerin üniversite ortamlarında bulunamamış olmaları olduğu değerlendirilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin iş/okul dışı aktivitelere katılım (evet veya hayır) değişkenine göre PİKÖ, ÜÖTPİDÖ, ÇEKÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve iş/okul dışı aktivitelere katılım göstermeyenlerin katılım gösterenlere göre daha düşük puanlar aldıkları görölmüştür. Buna göre katılım gösterenlerin problemlı internet kullanım seviyesi daha düşük, temel psikolojik ihtiyaçlar doyum puanları ile çok yönlü eylemli kişilik puanları daha yüksek bulunmuştur. YYDÖ puanları ile iş/okul dışı aktivitelere katılım (evet veya hayır) değişkenleri arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bunun nedeninin yaşanmış olan Covid 19 pandemi ve depresyon koşullarına bağılı olarak öğrencilerin üniversite ortamlarında bulunamamış olmaları olduğu değerlendirilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin meslek alanına dair bireysel beklenti (olumlu-olumsuz) değişkenine göre PİKÖ, ÜÖTPİDÖ, ÇEKÖ ve YYDÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu, olumlu bireysel beklenti içinde olanların problemlili internet kullanım seviyesi daha düşük, temel psikolojik ihtiyaçlar doyum puanları, çok yönlü eylemli kişilik puanları ve yükseköğrenim yaşam doyum puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti (olumlu-olumsuz) değişkenine göre PİKÖ, ÜÖTPİDÖ, ÇEKÖ ve YYDÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu, yaşam ve geleceğe yönelik genel olumlu beklenti içinde olanların problemlili internet kullanım seviyesi daha düşük, temel psikolojik ihtiyaçlar doyum puanları, çok yönlü eylemli kişilik puanları ve yükseköğrenim yaşam doyum puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak araştırmada, Üniversite İmkanlarından Sağlanan Doyum alt boyutunda ise yaşam ve geleceğe yönelik genel beklenti değişkenine göre mevcut gruplar arasında bulunan fark anlamlı gözükmemektedir. Bu bulgunun da Pandemi sürecini yaşamış olmakla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin iş/okul dışında interneti saate göre kullanım süresi değişkenine göre PİKÖ puan düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Buna göre iş ve okul dışında interneti daha uzun süre kullananların problemlili internet kullanım puanları da daha yüksek bulunmuştur. ÜÖTPİDÖ puanları ile iş/okul dışında internet kullanım süresi değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bunun nedeninin pandemi ve deprem koşullarında eğitim gibi bir çok sosyal-yaşamsal etkileşimlerin internet üzerinden gerçekleşmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

ÇEKÖ puanlarının iş/okul dışında internet süresi değişkenine göre grupların ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Buna göre genel olarak eylemli kişilik puanları arttıkça kullanım süresi azalmakla birlikte Ölçeğin Öz Saygı ve İç Denetim Alt Boyutlarındaki puanların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır. Aynı şekilde YYDÖ Toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ancak Öğretim Üyelerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutundaki farklılık ise anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu da pandemiye bağlı olarak

verilmiş olan online eğitim ve paylaşım platformlarından aktivitelere katılım ile açıklanabilir. Ayrıca Üniversite Sosyal Hizmetlerinden Sağlanan Doyum Alt Boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık da anlamlı bulunmuştur. Bulgulara göre, internet kullanım süresi arttıkça üniversite sosyal hizmetlerinden alınan doyum puanları azalmaktadır. Tüm bu bulgular bu araştırmada yer alan üniversite öğrencilerin öğretim süreçlerinin 2-3 yılını pandemi veya deprem sürecinde geçirmiş olmalarından kaynaklı bu sonuçların oluştuğu izlenimi vermektedir.

Araştırmada kullanılan PİKÖ puanlarının sınıf düzeyi (1., 2., 3. ve 4. Sınıf) değişkenine göre toplam puanları ve Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık ile Aşırı Kullanım alt boyut puanlarına göre gruplararası farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ancak ölçeğin alt boyutlarından İnternetin Olumsuz Sonuçları puanlarına göre farklılık anlamlı bulunmuştur. Buna göre sınıf seviyesi arttıkça PIK alt boyut puanları da artmaktadır. ÜÖTPİDÖ ve tüm alt boyutlarındaki puanlarda sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. ÇEKÖ toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ölçeğin Öz Saygı, Öz Yeterlilik ve Yaşam Amacı Alt Boyutları puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. İç Denetim Odağı Alt Boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında gözükten farklılık anlamlıdır Buna göre sınıf seviyesi arttıkça dış denetim de artmaktadır. YYDÖ toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık da genel olarak anlamlı bulunmamıştır.

PİKÖ, ÜÖTPİDÖ, ÇEKÖ ve YYDÖ puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun nedeni olarak bu çalışmaya katılan öğrencilerin önemli bir oranının vakıf yükseköğrenim kurumları öğrencisi olmasından kaynaklanmış olabileceğidir.

Yapılan Korelasyon Analizi sonucuna göre PİKÖ Toplam Puan ile ÜÖTPİDÖ Ölçeği Toplam Puan ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Toplam Puan değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü ilişki bulunurken, PİKÖ Toplam Puan ve YYDÖ Toplam Puan arasında istatistiksel olarak anlamsız negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırmanın Birinci Hipotezini (Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile problemlili internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif yönde anlamlı ilişki vardır) ve İkinci Hipotezini (Çok-yönlü eylemli kişilik

özellikleri yüksek bireyler ile problemlı internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif anlamlı ilişki vardır) doğrulanmıştır. Ancak araştırmann Üçüncü Hipotezini (Yükseköğrenim yaşam doyumu yüksek bireyler ile problemlı internet kullanım düzeyi yüksek bireyler arasında negatif anlamlı ilişki vardır) doğrulamamıştır. Çalışma bulguları araştırmann Dördüncü Hipotezini (Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile çok-yönlü eylemlı kişilik özellikleri puanı yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır) ve Beşinci Hipotezini (Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi yüksek bireyler ile yükseköğrenim yaşam doyumu puanları yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır) doğrulanmıştır. Çalışmada ÇEKÖ toplam Puan ile Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puan arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yönlüdür. Bu sonuç çalışmanın Altıncı Hipotezini (Çok-yönlü eylemlı kişilik özellikleri puanı yüksek bireyler ile yükseköğrenim yaşam doyumu puanları yüksek bireyler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır) doğrulanmıştır.

Araştırmann yedinci hipotezi (Üniversite öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyleri problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır) doğrulanmıştır. Yürütölmüş olan basit doğrusal regresyon analiz sonuçlarına göre, temel psikolojik ihtiyaçların, problemlı internet kullanımını yordadığı ve toplam varyansın %70'ini açıkladığı görölmektedir. Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyinin problemlı internet kullanımını düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğı görölmektedir.

Araştırmann sekizinci hipotezi (Üniversite öğrencilerinin çok-yönlü eylemlı kişilik düzeyleri problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır) doğrulanmıştır. Basit doğrusal regresyon analiz sonuçları incelendiğinde, çok-yönlü eylemlı kişiliğın, problemlı internet kullanımını yordadığı ve toplam varyansın %88'ini açıkladığı görölmektedir. Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise çok-yönlü eylemlı kişilik düzeyinin problemlı internet kullanımını düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğı görölmektedir.

Araştırmann dokuzuncu hipotezi (Üniversite öğrencilerinin yükseköğrenim yaşam doyumu düzeyleri problemlı internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır) doğrulanmamıştır. Basit doğrusal regresyon analiz sonuçları

incelendiğinde yükseköğrenim yaşam doyumunun, problemlili internet kullanımını yordamadığı ve toplam varyansın %0.2'sini açıkladığı görülmektedir. Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise yükseköğrenim yaşam doyumu düzeyinin problemlili internet kullanımı düzeyi üzerinde istatistiki olarak anlamlı olmayan bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışma 2022-2023 yıllarını kapsadığından bu yıllarda üniversiteerde eğitim görmekte olan öğrencilerin 2020-2022 yıllarında pandemiden etkilenmiş oldukları, üniversitelerin kapalı olup online eğitimin olmuş olması, daha sonra da 6 Şubat 2023 depremleri nedeni ile tekrardan üniversitelerde bir dönem daha eğitim ve öğretimin online yapılmış olmasının Üniversite Yaşam Doyumu üzerinde önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda elde edilen farklılığın çalışma örneklemine ve ona has koşullardan kaynaklandığı veya örneklemdaki öğrencilerin üniversite yıllarının en az yarısını pandemi ve deprem süreçleri içinde üniversiteden uzak evde geçirmiş olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmanın onuncu hipotezi için (Üniversite öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar ve çok-yönlü eylemli kişilik düzeyleri birlikte problemlili internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamaktadır) regresyon modelleri kurulmuştur. Üniversite öğrencilerinin temel psikoloji ihtiyaçlar ve çok yönlü- eylemli kişilik düzeylerinin birlikte problemlili internet kullanımını düzeylerini anlamlı düzeyde yordamakta olduğu, değişkenlerin birlikte problemlili internet kullanımındaki değişimin yaklaşık %11'ini açıkladığı; temel psikolojik ihtiyaçlar ve çok-yönlü eylemli kişiliğin problemlili internet kullanımının azalmasına neden olduğu, temel psikolojik ihtiyaçlar ve çok-yönlü eylemli kişilik puanlarının problemlili internet kullanımı davranışı puanları üzerindeki toplam varyansın %12'sini açıklamakta olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Değişkenlerin problemlili internet kullanımı üzerindeki yordayıcılığını gösteren model uygun olup, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu bulunmamaktadır. Değişkenlerin birlikte problemlili internet kullanımındaki değişimin yaklaşık %11'ini açıkladığı tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik, Problemlili İnternet Kullanımını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik, Problemlili İnternet Kullanımı üzerinde anlamlı etkiye sahip gözükmemektedir. Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Problemlili İnternet Kullanımının

azalmasına neden olmaktadır. Aynı şekilde Temel Psikoloji İhtiyaçlar ve Çok-Yönlü Eylemli Kişilik puanları Problemlı İnternet Kullanımı davranışı puanları üzerindeki toplam varyansın %12'sini açıklamaktadır.

Çalışma bulguları 2022-2023 akademik yılı 18-30 yaş aralığındaki 509 gönüllü lisans öğrencilerine ait araştırmada uygulanmış ölçme araçlarından gelen veriler ile sınırlıdır. Nitekim belirtilmesi gereken diğer bir husus da ontolojik olarak en komplike bir yapı olan insan faktörü ile yapılan çalışmalarda, zaman ve mekana göre geçerli bir kabul olamayacağından, ölçümlerden elde edilen bulgularda hata payı bulunması göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bakımdan araştırma bulgularının koşullara bağılı olarak birtakım sapmalar göstermesi gayet doğaldır.

ÖNERİLER

Araştırma bulguları neticesinde elde edilen sonuçlar bağlamında ileride yapılacak araştırmalara dönük olarak öneriler sunulmuştur:

- Bu çalışma kapsamında hazırlanmış olan google formların üniversite öğrencilerine duyurulmasında çoklukla İstanbul'da bulunan vakıf üniversitelerinde öğrenciler ve bunların üye olduğu platformlar kullanılmış, Anadoluda yer alan devlet üniversitelerine ulaşım kısıtlı kalmıştır. Bu bağlamda devlet üniversitelerinde okuyan farklı branşlardaki öğrencileri kapsayacak çalışmaların yapılması da önerilmektedir.
- Araştırmaya katılan erkek öğrenci sayısının kadın öğrenci sayısından az olması ile ilgili olarak, araştırmacıların cinsiyet değişkeni dengesini göz önünde bulundurmaları önerilebilir.
- Alanyazında kendini içedönük veya dışadönük olarak tanımlama değişkenlerine göre yeterli çalışma bulunmadığından bu değişkenleri kapsayacak çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Üniversite öğrencileri ile yapılmış olunan bu çalışmanın iki yıl sonunda benzer bir çalışma ile tekrarlandığında pandemi etkisinde olmayan, online eğitim almamış öğrenciler ile yapılmış olacağı için her iki çalışmayı özellikle Yüksek Öğrenim Yaşam Doyumu ve Problemlı

internet ilişkisi bağlamında mukayese etme fırsatı doğuracağı düşünülebilir.

- Bu araştırma bağlamında benzer çalışmalar ortaokul ve lise öğrencileri ile de yapılarak, özellikle problemlı internet kullanımına dönük olarak koruyucu ve önleyici destek çalışmalarının oluşturulması için katkı sağlayacağı düşünülebilir.
- Teknolojinin hızla gelişimi ve sanal dünyanın cazibesi, öğrencilerin etkinlik ve aktivitelere zaman ayıramamalarına neden olabilmektedir. Özellikle üniversite bünyesinde yapılacak olan; yarışmalar, spor, sanat, atölye vb. etkinlikler öğrencilerin okulda daha fazla zaman geçirmelerini ve boş zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirmelerine destek olabilecektir.
- Problemlı İnternet Kullanımı ile araştırmanın diğer değişkenlerine ek olarak akademik başarı ile de ilişki bağlamında incelenebilir.

TOPLUMA KATKI

Çalışmanın üniversite öğrencilerini, onların temel psikolojik ihtiyaçları, problemlı internet kullanım durumları ve kişilik özelliklerini anlamaya katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca yöneticilerin ve ailelerin gençliğe bakış açılarına yönelik tahlillerde bu verilere bakmalarının yararlı olabileceği de düşünülmektedir. Bu bilgiler bağlamında toplumsal sorunlara bakılması ve çözüme yönelik politikalar üretilmesinin de yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abid, G., Arya, B., Arshad, A., Ahmed, S., & Farooqi, S. (2021). Positive personality traits and self-leadership in sustainable organizations: Mediating influence of thriving and moderating role of proactive personality. *Sustainable Production and Consumption*, 25, 299-311. <https://doi.org/10.1016/j.spc.2020.09.005>
- Abidin, F. A., Tijdink, J. K., Joeﬀiani, P., Koesma, R. E., & Siregar, J. R. (2023). Social context factors influence basic psychological need satisfaction; a cross-sectional survey among Indonesian adolescents. *Current Psychology*, 42(11), 9195-9217. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02012-y>
- Acar, K., & Yılmaz, A. K. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Doyumları ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki. *Journal of Physical Education & Sports Science/Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1). 25 – 35
- Adie, J. W., Duda, J. L., & Ntoumanis, N. (2008). Autonomy support, basic need satisfaction and the optimal functioning of adult male and female sport participants: A test of basic needs theory. *Motivation and emotion*, 32, 189-199. <https://doi.org/10.1007/s11031-008-9095-z>
- Adler, R. H. (2009). Engel's biopsychosocial model is still relevant today. *Journal of psychosomatic research*, 67(6), 607-611. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2009.08.008>
- Ak, S , Yürüten Arslan, M , Arslan, S . (2019). Personality characteristics, motivations and usage patterns of social networking sites among university students. *Academy Journal of Educational Sciences*, 3 (1), 1-13. <https://doi.org/10.31805/acjes.483298>
- Akdağ, M., Şahan-Yılmaz, B., Özhan, U., Şan, I. (2014). Investigation of University Students' Internet Addiction in Terms of Several Variables (Inonu University Sample). İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1), 77-95.
- Akgül, H. (2023). Nesneleştirilmiş Beden Bilincinin Sosyal Medya Kullanımı ve Psikolojik İyi Oluş Açısından İncelenmesi. *Sosyal, İnsan ve İdari Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar* 2, 183-208. <https://doi.org/10.9779/pauefd.544809>
- Akhter, M. S., Islam, M. H., & Momen, M. N. (2020). Problematic internet use among university students of Bangladesh: The predictive role of age, gender, and loneliness. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 30(8), 1082-1093. <https://doi.org/10.1080/10911359.2020.1784346>
- Akirmak, U., Tuncer, N., Akdoğan, M., & Erkat, O. B. (2019). The associations of basic psychological needs and autonomous-related self with time perspective: The cultural and familial antecedents of balanced time perspective. *Personality and Individual Differences*, 139, 90-95. DOI:[10.1016/j.paid.2018.11.008](https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.11.008)

Akman, M., & Ünalın, P. C. (2010). Aile Hekimliği- Biyopsikososyal Hekimlik, Editörs Bozdemir, N. ve Kara, İ. H. Birinci basamakta tanı ve tedavi, *sayfa*, (22-24), *Adana: Nobel Tıp Kitabevi*.

Aktaş, E., Donmez, E., Cambeyaz, R., & Gedik, M. (2023). Üniversite Öğrencilerinde Mobil Bağımlılık Düzeyi ve Problem Çözme Becerisinin İncelenmesi. *Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 188-204. <https://doi.org/10.56061/fbujohs.1183929>

Akyol, B., Başaran, R., & Yeşilbaş, Y. (2018). Halk Eğitim Merkezlerine Devam Eden Kursiyerlerin Yaşam Doyum Düzeyleri ve Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 301-324.

Alibekiroğlu, P. B., Akbaş, T., Ateş, F. B., & Kırdök, O. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumu İle Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkide Öz Anlayışın Aracı Etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

Allport, G. W. (1921). Personality and character. *Psychological Bulletin*, 18(9), 441. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0066265>

Allport, G. W. (1940). The psychologist's frame of reference. *Psychological Bulletin*, 37(1), 1 <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0060064>

Allport, G. W. (1966). Traits revisited. *American psychologist*, 21(1), 1. <http://dx.doi.org/10.1037/h0023295>

Alpar R. Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik. Ankara: Detay Yayıncılık; 2018. 465-487 s.

Altay, B., & Avcı, İ. A. (2009). Huzurevinde yaşayan yaşlılarda özbakım gücü ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Dicle Tıp Dergisi*, 36(4), 275-282.

Amichai-Hamburger, Y., Wainapel, G., & Fox, S. (2002). On the Internet No One Knows I'm an Introvert": Extroversion, Neuroticism, and Internet Interaction. *CyberPsychology&Behavior*, 5 (2), 125-128. <https://doi.org/10.1089/109493102753770507>

Andersen, S. (2000). Fundamental human needs: making social cognition relevant. *Psychological Inquiry*, 11 (4), 269-276. http://dx.doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_02

Anderssen, N., Sivertsen, B., Lønning, K. J., & Malterud, K. (2020). Life satisfaction and mental health among transgender students in Norway. *BMC public health*, 20, 1-11. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-8228-5>

Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 1(1), 55-67. <https://dergipark.org.tr/pub/pgy/issue/11166/133473>

Asıcı, E. (2019). İnternet bağımlılığı. İçinde Eryılmaz, A., ve Deniz, M.E. (Ed.), Tüm yönleriyle bağımlılık. Ankara: Pegem.

Aşan, Ö., & Erenler, E. (2008). İş Tatmini ve Yaşam Tatmini İlişkisi. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 13(2).

Atabay, M., Şimşek, M., Güllüoğlu, K., & Erdoğan, F. (2023). Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Oynama Alışkanlıklarının Oyun Bağımlılıkları ve Çeşitli Demografikler Açısından Karşılaştırılması. *International Journal of Computers in Education*, 6(1), 30-46. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8117416>

Atak, H. (2010). Yetişkinliğe geçişte kimlik biçimlenmesi ve eylemlilik (agency): Bireyleşme sürecinde iki gelişimsel kaynak (Doktora Tezi). *Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

Atak, H. (2011c). Yetişkinliğe geçiş yıllarında sigara içme davranışının psikososyal belirleyicileri ve sigara içmenin yaşam doyumu ve öznel iyi oluşla ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 14(1), 29-43.

Atak, H. (2011a). Ruh sağlığı çalışmalarında yeni bir psikososyal değişken: Eylemlilik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 483-512. <https://doi.org/10.5455/cap.20110322>

Atak, H. (2011b). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.

Atak, H., Kapçı, E. G., & Çok, F. (2013). Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeğinin Türkçe Formunun Değerlendirilmesi/Evaluation of the Turkish Version of the Multi-Measure Agentive Personality Scale. *Düşünen Adam*, 26(1), 36. <http://dx.doi.org/10.5350/DAJPN2013260104>

Aydın, A. & Kahraman, N. (2020). Hemşirelik öğrencilerinde kendini sabotaj: psikolojik ihtiyaçlar ve öz-duyarlık üzerine etkisi. *Cukurova Medical Journal*, 5(4):1625-1633. <https://doi.org/10.17826/cumj.748170>

Aydın, E., Mustafa, B. A. Ş., & ÇELİK, A. (2017). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Kullanımına Yönelik Tutumları İle Sosyal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 35-46. <https://doi.org/10.30692/sisad.323529>

Bağcı, A. G., & Atak, H. (2022). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı ruhsal travmaları, eylemlilik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiler. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 104-122.

Bakır, V. (2022). Üniversite öğrencilerinin iyimserlik düzeylerinin yaşam doyumuna etkisi. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 30-38. <https://doi.org/10.47257/busad.1111205>

Bal, P. N., & Gülcan, A. (2014). Genç yetişkinlerde iyimserliğin mutluluk ve yaşam doyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1 (Özel)), 41-52.

Balcı, Ş. & Koçak, M. C. (2017). Sosyal Medya Kullanımı İle Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, 1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 34-45.

Baloğlu, M., Şahin, R., & Arpacı, I. (2020). A review of recent research in problematic internet use: gender and cultural differences. *Current Opinion in Psychology*, 36, 124-129. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2020.05.008>

Baltacı, K., & Sapsaglam, Ö. (2021). Comparison of Subjective Well-Being Increasing Strategies That Turkish and Swedish Mothers Use for Their Children. *Southeast Asia Early Childhood*, 10(2), 104-118.

Baltacı, Ö. (2019). The predictive relationships between the social media addiction and social anxiety, loneliness, and happiness. *International Journal of Progressive Education*, 15(4), 73-82. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2019.203.6>

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-295X.84.2.191>

Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American psychologist*, 37(2), 122. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.37.2.122>

Bandura, A. (1985). Model of causality in social learning theory. In *Cognition and psychotherapy* (pp. 81-99). Boston, MA: Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-7562-3_3

Bandura, A. (1989). Regulation of cognitive processes through perceived self-efficacy. *Developmental psychology*, 25(5), 729. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0012-1649.25.5.729>

Bandura, A. (1995). Comments on the crusade against the causal efficacy of human thought. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 26(3), 179-190. [https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0005-7916\(95\)00034-W](https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0005-7916(95)00034-W)

Bandura, A. (2007). Reflections on an agentic theory of human behavior. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 44(8).

Baturay, M. H., & Toker, S. (2019). Internet addiction among college students: Some causes and effects. *Education and Information Technologies*, 24, 2863-2885. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-019-09894-3>

Bayrakdaroğlu, Y., Türkmen, M. U., & Öntürk, Y. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık ve Yaşam Doyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 6(4), 1209-1222.

<https://doi.org/10.38021/asbid.1345259>

Beard, K. W., & Wolf, P. E. M. (2001). Modification in the Proposed Diagnostic Criteria for Internet Addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 4(3), 377–383. <https://doi.org/10.1089/109493101300210286>

Beck, A. T. (2008). The evolution of the cognitive model of depression and its neurobiological correlates. *American journal of psychiatry*, 165(8), 969-977. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2008.08050721>

Bekir, S. (2018). *Üniversite öğrencilerinde çevrimiçi oyun bağımlılığı düzeyinin duygusal şemalar, eylemli kişilik ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi (Turkey)).

Bekir, S., & Celik, E. (2020). An Investigation of Online Gaming Addiction Level among University Students in Terms of Emotional Schemas, Agentive Personality, and Various Variables. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 8(3), 25-40. <http://dx.doi.org/10.17220/mojet.2020.03.002>

Belli, T. K., Belli, Ş., Akıncı, I., Keleş, Ö., & Altun, O. (2022). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığının Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi. *Türk Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 59-69.

Block, J. J. (2008). Issues for DSM-V: Internet addiction. *American journal of Psychiatry*, 165(3), 306-307. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2007.07101556>

Borrell-Carrió, F., Suchman, A. L., & Epstein, R. M. (2004). The biopsychosocial model 25 years later: principles, practice, and scientific inquiry. *The Annals of Family Medicine*, 2(6), 576-582. <https://doi.org/10.1370/afm.245>

Boylu, A. A. ve Günay. G. (2018). Loneliness and Internet Addiction Among University Students. B. Bozoglan içinde, Psychological, Social and Cultural Aspects of Internet Addiction (s. 109-125). IGI Global. <http://dx.doi.org/10.4018/978-1-5225-3477-8.ch006>

Bozkurt, H., Şahin, S., & Zoroğlu, S. (2016). İnternet bağımlılığı: Güncel bir gözden geçirme. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 6(3), 235-247. <https://doi.org/10.16899/ctd.66303>

Bozkurt, S., Gligor, D., Ozer, S., Sarp, S., & Srivastava, R. (2023). The impact of perceived social media interactivity on brand trust. The mediating role of perceived social media agility and the moderating role of brand value. *Journal of marketing analytics*, 1-14. <http://doi.org/10.1057/s41270-023-00268-w>

Bozoglan, B. (2018a). The role of family factors in internet addiction among children and adolescents: An overview. In B. Bozoglan (Ed.), *Psychological, social, and cultural aspects of internet addiction* (pp. 146–168). Information Science Reference/IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-3477-8.ch008>

Bozoğlan, B. (2018b). Psychological, Social and Cultural Aspects of Internet Addiction, IF Weinheim Institute, Germany, Published in the United States of America by IGI Global, 2018, ISBN 9781522534785.

Brand, M., Laier, C., & Young, K. S. (2014). Internet addiction: coping styles, expectancies, and treatment implications. *Frontiers in psychology*, 5, 116455. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.01256>

Brandtstädter, J., Rothermund, K., & Schmitz, U. (1998). Maintaining self-integrity and efficacy through adulthood and later life: The adaptive functions of assimilative persistence and accommodative flexibility. In J. Heckhausen & C. S. Dweck (Eds.), *Motivation and self-regulation across the life span* (pp. 365–388). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511527869.016>

Burger, J. M., Ehrlichman, A. M., Raymond, N. C., Ishikawa, J. M., & Sandoval, J. (2006). Reciprocal favor exchange and compliance. *Social Influence*, 1(3), 169-184. <https://doi.org/10.1080/15534510600819693>

Butkovic, A., Tomas, J., Spanic, A. M., Vukasovic Hlupic, T., & Bratko, D. (2020). Emerging adults versus middle-aged adults: Do they differ in psychological needs, self-esteem and life satisfaction. *Journal of Happiness Studies*, 21(3), 779-798. <https://doi.org/10.1007/s10902-019-00106-w>

Can, S., & Zeren, Ş. G. (2019). The Role of Internet Addiction and Basic Psychological Needs in Explaining the Academic Procrastination Behavior of Adolescents. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 48(2). <http://doi.org/10.14812/cufej.544325>

Candemir Karaburç, G., & Tunç, E. (2020). Evli Bireylerin Problemleri İnternet Kullanımı, Evlilik Uyumu, Eş Tükenmişliği Ve Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılama Düzeyleri. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 7(55), 1695–1721. <https://doi.org/10.26450/jshsr.1925>

Cao, H., Sun, Y., Wan, Y., Hao, J., & Tao, F. (2011). Problematic Internet use in Chinese adolescents and its relation to psychosomatic symptoms and life satisfaction. *BMC public health*, 11, 1-8.

Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in human behavior*, 18(5), 553-575. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(02\)00004-3](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(02)00004-3)

Caplan, S. E. (2003). Preference for online social interaction: A theory of problematic Internet use and psychosocial well-being. *Communication research*, 30(6), 625-648. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0093650203257842>

Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic Internet use. *Journal of communication*, 55(4), 721-736. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1460-2466.2005.tb03019.x>

Caplan, S. E. (2010). Theory and measurement of generalized problematic Internet use: A two-step approach. *Computers in human behavior*, 26(5), 1089-1097. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.chb.2010.03.012>

Caplan, S., Williams, D., & Yee, N. (2009). Problematic Internet use and psychosocial well-being among MMO players. *Computers in human behavior*, 25(6), 1312-1319. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2009.06.006>

Cemiloglu, D., Almourad, M. B., McAlaney, J., & Ali, R. (2022). Combatting digital addiction: Current approaches and future directions. *Technology in Society*, 68, 101832. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2021.101832>

Cengiz, E. (2019). Haz ve Acının Matematiği: J. Bentham'ın Faydacı Ahlakının İmkânı. *Dört Öge*(15), 141-153.

Cerniglia, L., Zoratto, F., Cimino, S., Laviola, G., Ammaniti, M., & Adriani, W. (2017). Internet Addiction in adolescence: Neurobiological, psychosocial and clinical issues. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 76, 174-184. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2016.12.024>

Ceyhan, E., Ceyhan, A. A., & Gürcan, A. (2007). Problemlı internet kullanımı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1), 387-416.

Chao, C. M., Kao, K. Y., & Yu, T. K. (2020). Reactions to problematic internet use among adolescents: inappropriate physical and mental health perspectives. *Frontiers in psychology*, 11, 1782. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01782>

Chapman, D. W. (1984). Teacher retention: The test of a model. *American Educational Research Journal*, 21(3), 645-658. <https://doi.org/10.3102/00028312021003645>

Chui, H., Li, H., & Ngo, H. Y. (2022). Linking protean career orientation with career optimism: Career adaptability and career decision self-efficacy as mediators. *Journal of Career Development*, 49(1), 161-173. <https://doi.org/10.1177/0894845320912526>

Cloninger, C. R. (1994). Temperament and personality. *Current opinion in neurobiology*, 4(2), 266-273. [https://doi.org/10.1016/0959-4388\(94\)90083-3](https://doi.org/10.1016/0959-4388(94)90083-3)

Colwell, J., Grady, C., & Rhaiti, S. (1995). Computer games, self-esteem and gratification of needs in adolescents. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 5(3), 195-206. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/casp.2450050308>

Colwell, J., Hutchison, A., & Reinking, D. (2012). Using blogs to promote literary response during professional development. *Language Arts*, 89(4), 232-243.

Corey, J. R. (2008). *An analysis of a comprehensive community-building program designed to rebuild a distressed urban neighborhood*. Northern Arizona University.

- Côté, J. E. (1997). An empirical test of the identity capital model. *Journal of adolescence*, 20(5), 577-597. <https://doi.org/10.1006/jado.1997.0111>
- Côté, J. E. (2002). The role of identity capital in the transition to adulthood: The individualization thesis examined. *Journal of youth studies*, 5(2), 117-134. <https://doi.org/10.1080/13676260220134403>
- Côté, J. E., & Levine, C. (1987). A formulation of Erikson's theory of ego identity formation. *Developmental review*, 7(4), 273-325. [https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0273-2297\(87\)90015-3](https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0273-2297(87)90015-3)
- Côté, J. E., & Levine, C. (2015). *Identity formation, youth, and development: A simplified approach*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203767047>
- Côté, J. E., & Levine, C. G. (2014). *Identity, formation, agency, and culture: A social psychological synthesis*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781410612199>
- Côté, J. E., & Schwartz, S. J. (2002). Comparing psychological and sociological approaches to identity: Identity status, identity capital, and the individualization process. *Journal of adolescence*, 25(6), 571-586. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1006/jado.2002.0511>
- Côté, J. E., Mizokami, S., Roberts, S. E., & Nakama, R. (2016). An examination of the cross-cultural validity of the Identity Capital Model: American and Japanese students compared. *Journal of adolescence*, 46, 76-85. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.11.001>
- Crutchfield, R. S. (1939). Psychological distance as a function of psychological need. *Journal of comparative psychology*, 28(3), 447.
- Cudo, A., & Zabielska-Mendyk, E. (2019). Cognitive functions in Internet addiction—a review. *Psychiatr Pol*, 53(1), 61-79. <https://doi.org/10.12740/pp/82194>
- Çelik, Ç. B., & Odacı, H. (2012). Kendilik algısı ve benlik saygısının problemli internet kullanımı üzerindeki yordayıcı rolü. *Education sciences*, 7(1), 433-441.
- Çevik, N. K., & Korkmaz, O. (2014). Türkiye’de Yaşam Doyumu ve İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İki Değişkenli Sıralı Probit Model Analizi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 126-145.
- Çiçek, E. (2021). *Problemli internet kullanımı, psikolojik esneklik süreçleri ve yaşam doyumu ilişkisi* (Master's thesis, İbn Haldun Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Çiftçi, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4).
- Çifçi, G., & Özerk, H. (2018). Kabin Ekibi Üyelerinin Mesleğin Gerektirdiğini Düşündükleri Ego Durumları ile Kendilerinde Algıladıkları Ego Durumlarının

Örtüşmesinin (Bağdaşımının) Geleceğe Yönelik Umutsuzluk Düzeyleri ile İlişkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 9(16), 879-907.
<https://doi.org/10.26466/opus.492916>

Çiftçioğlu, H., Polat, Ö. A., & Emrullah, E. R. E. N. (2016). Kişilik Gelişimi. *International Journal of Social Humanities Sciences Research*, 3(7), 166-177.
<https://doi.org/10.26450/jshsr.27>

Çimen, F., & Dilmaç, B. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Değerleri ile İnternet Bağlılıkları ve Gelecek Beklentileri Arasında Yordayıcı İlişkiler. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 72-83.

Çivitçi, A. (2012). Üniversite öğrencilerinde genel yaşam doyumu ve psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişkiler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 321-336.

Dağlı, A. ve N. Baysal. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 15 (59), 1250- 1262.

Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in human behavior*, 17(2), 187-195.
[https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(00\)00041-8](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(00)00041-8)

Davis, R. A., Flett, G. L., & Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic Internet use: Implications for pre-employment screening. *Cyberpsychology & behavior*, 5(4), 331-345.
<https://doi.org/10.1089/109493102760275581>

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1980). Self-determination theory: When mind mediates behavior. *The Journal of mind and Behavior*, 33-43.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991, January). A motivational approach to self: Integration in personality. In *Nebraska symposium on motivation* (Vol. 38, No. 1, pp. 237-288).

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268. https://psycnet.apa.org/doi/10.1207/S15327965PLI1104_01

Dembińska, A., Kłosowska, J., & Ochnik, D. (2022). Ability to initiate relationships and sense of loneliness mediate the relationship between low self-esteem and excessive internet use. *Current Psychology*, 41(9), 6577-6583.
<https://doi.org/10.1007/s12144-020-01138-9>

Deneve, K., Cooper, H. (1998). The happy personality a meta analysis of personality traits and subjective wellbeing. *Psychological Bulletin*, 124, 197229.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-2909.124.2.197>

Dereceli, Ç., & Bereket, K. Ö. S. E. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zamanda Temel Psikolojik İhtiyaçlarının ve Boş Zaman Stratejilerinin Bazı Değişkenler

Açısından İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(Özel Sayı 1), 77-91.
<https://doi.org/10.38021/asbid.1200943>

Derin, S., & Bilge, F. (2016). Ergenlerde internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş düzeyi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(46), 35-51.

Deveci Şirin, H., & Şirin, E. F. (2023). Serbest Zaman Doyumunun Belirlenmesinde Egzersiz Ortamında Algılanan Özerklik Desteği ve Egzersizde Temel Psikolojik İhtiyaçların Rolü: Fitness Merkezleri Üzerine Bir Çalışma. *CBÜ Beden Eğitimi & Spor Bilimleri Dergisi*, 18(2). <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.1262104>

Díaz-Aguado Jalón, M. J., Martín Babarro, J., & Falcón Díaz-Aguado, L. (2018). Problematic Internet use, maladaptive future time perspective and school context. *Psicothema*. <https://doi.org/10.7334/psicothema2017.282>

Diener, E. (1984). Öznel refah. *Psikolojik Bülten*, 95 (3), 542–575.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-2909.95.3.542>

Diener, E. (2000). Öznel refah: Mutluluk bilimi ve ulusal endeks önerisi. *Amerikalı Psikolog*, 55 (1), <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.55.1.34>

Diener, E. ve Ryan, K. (2009). Öznel refah: Genel bir bakış. *Güney Afrika psikoloji dergisi* , 39 (4), 391-406. <https://doi.org/10.1177/008124630903900402>

Diener, E., Larsen, R., Levine, S., & Emmons, R. (1985). Intensity and frequency: dimensions underlying positive and negative Affect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(5), 1253-1265. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.48.5.1253>

Diener, E., Lucas, R. E., & Oishi, S. (2002). Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. *Handbook of positive psychology*, 2, 63-73.
<http://dx.doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195187243.013.0017>

Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual review of psychology*, 54(1), 403-425. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.101601.145056>

Donner, C. M., Maskaly, J., & Thompson, K. N. (2018). Self-control and the police code of silence: Examining the unwillingness to report fellow officers' misbehavior among a multi-agency sample of police recruits. *Journal of Criminal Justice*, 56, 11-19. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2017.10.002>

Dost, M. T. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 132-143. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.chb.2008.05.009>

Douglas, A. C., Mills, J. E., Niang, M., Stepchenkova, S., Byun, S., Ruffini, C., ... & Blanton, M. (2008). Internet addiction: Meta-synthesis of qualitative research for the

decade 1996–2006. *Computers in human behavior*, 24(6), 3027-3044.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2008.05.009>

DSM 5 (2015). TM Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, Boylam Yayınları, Ankara

Dufour, M., Brunelle, N., Khazaal, Y., Tremblay, J., Leclerc, D., Cousineau, M. M., ... & Berbiche, D. (2017). Gender difference in online activities that determine problematic internet use. *Journal de thérapie comportementale et cognitive*, 27(3), 90-98. <https://doi.org/10.1016/j.jtcc.2017.05.002>

Durkee, T., Kaess, M., Carli, V., Parzer, P., Wasserman, C., Floderus, B., ... & Wasserman, D. (2012). Prevalence of pathological internet use among adolescents in Europe: demographic and social factors. *Addiction*, 107(12), 2210-2222.
<https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2012.03946.x>

Dursun, A., & Çapan, B. E. (2018). Ergenlerde dijital oyun bağımlılığı ve psikolojik ihtiyaçlar. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(2), 128-140.
<https://doi.org/10.17679/inuefd.336272>

Duymuş, O. (2023). *Üniversite öğrencilerinde toplulukçuluk/bireycilik, erillik/dışillik ve eylemlilik ilişkisinin incelenmesi* (Master's thesis, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Ektiricioğlu, C., Arslantaş, H., & Yüksel, R. (2020). Ergenlerde çağın hastalığı: Teknoloji bağımlılığı. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 29(1), 51-64.
<https://doi.org/10.17827/aktd.498947>

Engel, G. L. (1977). The need for a new medical model: a challenge for biomedicine. *Science*, 196(4286), 129-136. <https://doi.org/10.1126/science.847460>

Engel, G. L. (1978). Psychologic stress, vasodepressor (vasovagal) syncope, and sudden death. *Annals of Internal Medicine*, 89(3), 403-412.
<https://doi.org/10.7326/0003-4819-89-3-403>

Ergun-Basak, B., & Aydın, M. (2019). Problematic Internet Use in Terms of the Purposes of Internet Use, Irrational Beliefs, Feelings of Inferiority, and Gender. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6(3).
<https://doi.org/10.15805/addicta.2019.6.3.0017>

Erikson, E. H. (1970). Reflections on the dissent of contemporary youth. *Daedalus*, 154-176.

Erol, M. ve Yıldırım, İ. (2016). The development of higher education life satisfaction scale. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12 (1), 221-243.

Erşan, E., Doğan, O., Doğan, S., (2009), Beden Eğitimi ve Antrenörlük Bölümü Öğrencilerinde Benlik Saygısı Düzeyi ve Bazı Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi, *Klinik Psikiyatri Dergisi* sayı: 42., S: 36-37).

Eryilmaz, A. (2009). Ergen öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 975-989.

Esen, B. K. ve Gündoğdu, M. (2010). The relationship between internet addiction, peer pressure and perceived social support among adolescents. *The International Journal of Educational Researchers*, 2(1), 29-36.

Esen, E., & Siyez, D. M. (2011). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(36), 127-138.

Ezoe, S., & Toda, M. (2013). Relationships of loneliness and mobile phone dependence with Internet addiction in Japanese medical students. *Open Journal of preventive medicine*, 3(06), 407-412. <http://dx.doi.org/10.4236/ojpm.2013.36055>

Faye, A. D., Gawande, S., Tadke, R., Kirpekar, V. C., & Bhawe, S. H. (2016). WhatsApp addiction and borderline personality disorder: A new therapeutic challenge. *Indian journal of psychiatry*, 58(2), 235.

Feindel, H. (2019). İnternet bağımlılığı: Bağımlılar ve aileleri için el kitabı. İletişim.

Fereidouni, H., Omidi, A., & Tamannaefar, S. (2019). The effectiveness of choice theory education on happiness and self-esteem in university students. *Practice in clinical psychology*, 7(3), 207-214.

Fernández-Hernández, A., Manzano-Sánchez, D., Jiménez-Parra, J. F., & Valero-Valenzuela, A. (2021). Analysis of differences according to gender in the level of physical activity, motivation, psychological needs and responsibility in Primary Education. <https://doi.org/10.14198/jhse.2021.16.Proc2.42>

Fernández-Villa, T., Ojeda, J. A., Gómez, A. A., Carral, J., Cancela, M., Delgado-Rodríguez, M., ... & Martín, V. (2015). Problematic Internet Use in University Students: associated factors and differences of gender. *Adicciones*, 27(4).

Filiz, O., Erol, O., İnan-Dönmez, F., & Aşkı-Kurt, A. (2014). BÖTE bölümü öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçları ile internet bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3(2)

Fortson, B. L., Scotti, J. R., Chen, Y. C., Malone, J., & Del Ben, K. S. (2007). Internet use, abuse, and dependence among students at a southeastern regional university. *Journal of American College Health*, 56(2), 137-144. <https://doi.org/10.3200/jach.56.2.137-146>

Gander, F., Hofmann, J., & Ruch, W. (2020). Character strengths: Person–environment fit and relationships with job and life satisfaction. *Frontiers in psychology*, 11, 528958. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01582>

Gao, M., Teng, Z., Wei, Z., Jin, K., Xiao, J., Tang, H., ... & Huang, J. (2022). Internet addiction among teenagers in a Chinese population: Prevalence, risk factors,

and its relationship with obsessive-compulsive symptoms. *Journal of Psychiatric Research*, 153, 134-140. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2022.07.003>

Gatchel, R. J., & Turk, D. C. (2008). Criticisms of the biopsychosocial model in spine care: creating and then attacking a straw person. *Spine*, 33(25), 2831-2836. <https://doi.org/10.1097/brs.0b013e31817d24ad>

Gazo, A. M., Mahasneh, A. M., & Al-Jobour, F. Q. (2023). Basic Psychological Needs and its Relationship with Self-compassion among University Students. *Islamic Guidance and Counseling Journal*, 6(2). <https://doi.org/10.25217/0020236395600>

George, E., & Engel, L. (1980). The clinical application of the biopsychosocial model. *American journal of Psychiatry*, 137(5), 535-544. <https://doi.org/10.1176/ajp.137.5.535>

Gerrig, R. J., Zimbardo, P. G., Campbell, A. J., Cumming, S. R., & Wilkes, F. J. (2012). *Psychology and life*, 20. Aul. Boston.

Giddens, Anthony (1984) The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration. Cambridge: Polity.

Giddens, Anthony (1990) *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity

Glaser, B. G. (1961). Some Functions of Recognition in a Medical Research Organization. Columbia University.

Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1965). Temporal aspects of dying as a non-scheduled status passage. *American Journal of Sociology*, 71(1), 48-59. <https://doi.org/10.1086/223992>

Glasser, M. (1998). On violence: a preliminary communication. *The International journal of psycho-analysis*, 79(5), 887.

Glasser, P., & Navarre, E. (1965). Structural problems of the one-parent family. *Journal of Social Issues*, 21(1). <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1965.tb00486.x>

Glasser, W. (1998). *Choice theory in the classroom* (Rev. ed.). New York: HarperPerennial.

Glasser, W. (1999). *Choice Theory-A New Psychology of Personal Freedom*-Harper Collins Publishers (1999).

Glasser, W. (2019). *Reality/Choice Theory. Contemporary Case Studies in School Counseling*, 79.

Goldberg, I. (1996). Internet addiction disorder. *CyberPsychol. Behavior*, 3(4), 403-412.

Gómez-Baya, D., Lucia-Casademunt, A. M., & Salinas-Pérez, J. A. (2018). Gender differences in psychological well-being and health problems among European health professionals: Analysis of psychological basic needs and job satisfaction. *International journal of environmental research and public health*, 15(7), 1474. <https://doi.org/10.3390/ijerph15071474>

Goulmaris, D., Mavridis, G., Genti, M., & Rokka, S. (2014). Relationships between basic psychological needs and psychological well-being in recreational dance activities. *Journal of Physical Education and Sport*, 14(2), 277. <https://doi.org/10.7752/jpes.2014.02042>

Göktaş, P., & Öztürk, F. (2022). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ile Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 13(36), 1097-1116. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.1070004>

Griffiths, M. (1999). Internet addiction: Fact or fiction? *The Psychologist*, 12(5), 246-250.

Griffiths, M. (2000). Does Internet and computer" addiction" exist? Some case study evidence. *CyberPsychology and Behavior*, 3(2), 211-218. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1089/109493100316067>

Grohol, J. M. (1999). Too much time online: Internet addiction or healthy social interactions? *CyberPsychology & Behavior*, 2(5), 395-401. <https://doi.org/10.1089/cpb.1999.2.395>

Guastello, S. J., Futch, W., Mirabito, L., Green, D., Marsicek, L., & Witty, B. (2021). Forecasting chaotic events and the prediction of a rare cognitive ability. *Personality and Individual Differences*, 170, 110430. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.paid.2020.110430>

Gül, Y. E. (2022). Üniversite Memnuniyeti Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Journal Of International Social Research*, 15(85). <https://doi.org/10.17719/jisr.2022.52570>

Gülnar, B., & Balcı, Ş. (2011). The Relationship Between Loneliness and Television Viewing Motives in Aculturation Process. *International Journal of Multidisciplinary Thought*, 1(7), 91-106.

Gündoğar, D., Gül, S. S., Uskun, E., Demirci, S., & Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10(1), 14-27.

Güngör, A. B., & Koçak, O. (2020). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı ve akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 397-419.

Hamurcu, P., & Arslan, M. (2022). Duygudurum, Yaşam Doyumu ve Duygusal İştah İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Gevher Nesibe Journal of Medical and Health Sciences*, 7(17), 119-130.

Hanımoğlu, E., & Çelik, E. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Problemlili İnternet Kullanımının İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(5).
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43969>

Hastaoglu, F., & Mollaoglu, M. (2022). The Effects of activities of daily living education on the independence and life satisfaction of elders. *Perspectives in Psychiatric Care*, 58(4), 2978-2985. <https://doi.org/10.1111/ppc.13149>

Hawi, N. S., & Samaha, M. (2017). The relations among social media addiction, self-esteem, and life satisfaction in university students. *Social Science Computer Review*, 35(5), 576-586. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0894439316660340>

Hills, P., & Argyle, M. (2003). Uses of the Internet and their relationships with individual differences in personality. *Computers in Human Behavior*, 19(1), 59-70. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(02\)00016-X](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(02)00016-X)

Himmetoğlu, A., & Ayhan, A. (2021). Sosyal Medya Kullanım Motivasyonu, Boş Zaman Doyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 1141-1174. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.910695>

Holzer, J., Lüftenegger, M., Korlat, S., Pelikan, E., Salmela-Aro, K., Spiel, C., & Schober, B. (2021). Higher education in times of COVID-19: University students' basic need satisfaction, self-regulated learning, and well-being. *Aera Open*, 7, <https://doi.org/10.1177/23328584211003164>

Huang, Z., Wang, M., Qian, M., Zhong, J., & Tao, R. (2007). Chinese Internet addiction inventory: developing a measure of problematic Internet use for Chinese college students. *Cyberpsychology & behavior*, 10(6), 805-812. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.9950>

Huebner, E. S., Suldo, S. M., Smith, L. C., & McKnight, C. G. (2004). Life satisfaction in children and youth: Empirical foundations and implications for school psychologists. *Psychology in the Schools*, 41(1), 81-93. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/pits.10140>

Huszcz, G. E., & Bush, J. E. (2020). The Influence of Personality Type on Ways to Communicate Plans for Change with Possible Cross-Cultural Implications. *Organization Development Journal*, 38(4).

Hyman, S. E. (2007). The neurobiology of addiction: implications for voluntary control of behavior. *The American Journal of Bioethics*, 7(1), 8-11. <https://doi.org/10.1080/15265160601063969>

Islam, M. S., Sujana, M. S. H., Tasnim, R., Ferdous, M. Z., Masud, J. H. B., Kundu, S., ... & Griffiths, M. D. (2020). Problematic internet use among young and

adult population in Bangladesh: Correlates with lifestyle and online activities during the COVID-19 pandemic. *Addictive behaviors reports*, 12, 100311. <https://doi.org/10.1016/j.abrep.2020.100311>

Işık, İ. (2014). Yokluk hipotezi anlamlılık testi ve etki büyüklüğü tartışmalarının psikoloji araştırmalarına yansımaları. *Eleştirel Psikoloji Bülteni*, 5, 55-80.

İhsan, S. A. R. I., Yenigün, Ö., Altinci, E. E., & Öztürk, A. (2011). Temel psikolojik ihtiyaçların tatmininin genel özyeterlik ve sürekli kaygı üzerine etkisi (Sakarya Üniversitesi Spor Yöneticiliği Bölümü örneği). *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 149-156. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000212

İnanç, B. Y., & Yerlikaya, E. E. (2017). Kişilik kuramları. *Pegem Atıf İndeksi*, 1, 339.

İnce, M., & Koçak, M. C. (2017). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları: Necmettin Erbakan Üniversitesi örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 736-749.

Jenkins-Guarnieri, M. A., Vaughan, A. L., & Wright, S. L. (2015). Development of a self-determination measure for college students: Validity evidence for the basic needs satisfaction at college scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 48(4), 266-284. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0748175615578737>

Johnson, C. M. (2001). A survey of current research on online communities of practice. *The internet and higher education*, 4(1), 45-60. [https://doi.org/10.1016/S1096-7516\(01\)00047-1](https://doi.org/10.1016/S1096-7516(01)00047-1)

Kabaklı Çimen, L. (2018). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı İle Sanal Ortam Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1431-1452. <https://doi.org/10.17755/esosder.360302>

Kabasakal, Z. (2015). Life satisfaction and family functions as-predictors of problematic İnternet use in university students. *Computers in Human Behavior*, 53, 294-304. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.019>

Kaçık, S., & Füsün, A. C. A. R. (2020). Üniversite öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu (GKK) ve yaşam doyumu düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 74-90.

Kaess, M., Durkee, T., Brunner, R., Carli, V., Parzer, P., & Wasserman, C. (2014). Pathological internet use among European adolescents: Psychopathology and self-destructive behaviors. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 23, 1093-1102. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/s00787-014-0562-7>

Kandell, J. J. (1998). İnternet addiction on campus: The vulnerability of college students. *Cyberpsychology & behavior*, 1(1), 11-17. <https://doi.org/10.1089/cpb.1998.1.11>

Kanten, P., Kanten, S., & Gurlek, M. (2015). The effects of organizational structures and learning organization on job embeddedness and individual adaptive performance. *Procedia Economics and Finance*, 23, 1358-1366.
[https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00523-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00523-7)

Kanter, A. (2020). Dijital Bağımlılığın Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarda Problem Davranışlarına Etkisi. *Researcher*, 8(2), 207-221.

Karaca, M. (2007). İnternet gençliği: yeni bir gençlik tiplemesi denemesi. *Humanities Sciences*, 2(4), 419-136.

Karacıl, G. (2018). *Türkiyede turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin yükseköğrenim yaşam deneyimlerinin belirlenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Karasar, N. (1984). Bilimsel araştırma yöntemi, (2. Basım), Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık s.85.

Kaval, N. O., Akçay, N. S. G., & Kiliç, G. (2022). Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, üstbiliş, internet kullanım fonksiyonu ve problemli internet kullanım özelliklerinin incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 6(12), 167-202.
<https://doi.org/10.31461/ybpd.1193663>

Kaya, H. & Altun, ŞÖ. (2018). Hemşirelerin temel psikolojik ihtiyaçları ve etkileyen faktörler. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5:295–305.
<https://doi.org/10.17827/aktd.514723>

Kırcaburun, K. (2016). Self-esteem, daily internet use and social media addiction as predictors of depression among Turkish adolescents. *Journal of Education and Practice*, 7(24),

Kim, J., & Kim, S. (2009). Physicians' perception of the effects of internet health information on the doctor–patient relationship. *Informatics for Health and Social Care*, 34(3), 136-148. <https://doi.org/10.1080/17538150903102422>

Klimmt, C., & Hartmann, T. (2006). Effectance, Self-Efficacy, and the Motivation to Play Video Games. In P. Vorderer & J. Bryant (Eds.), *Playing video games: Motives, responses, and consequences* (pp. 133–145). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Kocagazioğlu, S. Y. (2019). Adli alanda çalışanlarda adil dünya inancı, tükenmişlik, iş doyumunu ve yaşam doyumunu ilişkisi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul.

Konuk, N. (2019). Bir Sosyal Medya Aracı Olarak Instagram Kullanımı Ve Kişisel İletişim Kaygısı Üzerine Üniversite Öğrencileri İle Araştırma. *European Journal of Managerial Research (EUJMR)*, 3(4), 1-26.

Korucu, K. S., Söylemez, Ş. Ç., & Oksay, A. (2021). Biyopsikososyal Yaklaşım ve Gelişim Süreci. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 12(30), 689-700. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.780418>

Kozan, H., Baloğlu, M., Kesici, Ş., & Arpacı, İ. (2019). The Role of Personality and Psychological Needs on the Problematic Internet Use and Problematic Social Media Use. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6(2). <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2018.6.2.0029>

Kurt, D. G., & Şabanoğlu, H. (2019). Teknoloji Çağının İlişki Biçimlerine Bir Bakış: Sanal Bağlanma. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (Tay Journal)*, 3(1), 23-39.

Lachmann, B., Sindermann, C., Sariyska, R. Y., Luo, R., Melchers, M. C., Becker, B., ... & Montag, C. (2018). The role of empathy and life satisfaction in internet and smartphone use disorder. *Frontiers in psychology*, 9, 338193. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00398>

Laconi, S., Tricard, N., & Chabrol, H. (2015). Differences between specific and generalized problematic Internet uses according to gender, age, time spent online and psychopathological symptoms. *Computers in Human Behavior*, 48, 236-244. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.02.006>

Lafontaine, S. (2022). Adventure in the social world: Georg Simmel's appeal to a theory of creative action. *Journal of Classical Sociology*, 1468795X221092667 <https://doi.org/10.1177/1468795X221092667>

LaRose, R., Lin, C. A., & Eastin, M. S. (2003). Unregulated Internet usage: Addiction, habit, or deficient self-regulation? *Media psychology*, 5(3), 225-253. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0503_01

Leary, M. R., & Baumeister, R. F. (1995). The need to belong. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-2909.117.3.497>

Lee, B. W., & Stapinski, L. A. (2012). Seeking safety on the internet: Relationship between social anxiety and problematic internet use. *Journal of Anxiety Disorders*, 26(1), 197-205. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2011.11.001>

Lemenager, T., Gwodz, A., Richter, A., Reinhard, I., Kämmerer, N., Sell, M., & Mann, K. (2013). Self-concept deficits in massively multiplayer online role-playing games addiction. *European Addiction Research*, 19(5), 227-234. <https://doi.org/10.1159/000345458>

Li, D., Zhou, Y., Zhao, L., Wang, Y., & Sun, W. (2016). Cumulative ecological risk and adolescent internet addiction: The mediating role of basic psychological need satisfaction and positive outcome expectancy. *Acta Psychologica Sinica*, 48(12), 1519. <https://doi.org/10.3724/SP.J.1041.2016.01519>

Li, D., Zhou, Y., Zhao, L., Wang, Y., & Sun, W. (2016). Cumulative ecological risk and adolescent internet addiction: The mediating role of basic psychological need

satisfaction and positive outcome expectancy. *Acta Psychologica Sinica*, 48(12), 1519. <https://psycnet.apa.org/doi/10.3724/SP.J.1041.2016.01519>

Li, J., Wu, Y., & Hesketh, T. (2023). Internet use and cyberbullying: Impacts on psychosocial and psychosomatic wellbeing among Chinese adolescents. *Computers in Human Behavior*, 138, 107461. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107461>

Liang, L., Zhou, D., Yuan, C., Shao, A., & Bian, Y. (2016). Gender differences in the relationship between internet addiction and depression: A cross-lagged study in Chinese adolescents. *Computers in Human Behavior*, 63, 463-470. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.chb.2016.04.043>

Lim, C. H., Kim, E. J., Kim, J. H., Lee, J. S., Lee, Y., & Park, S. H. (2017). The correlation of depression with Internet use and body image in Korean adolescents. *Korean Journal of Pediatrics*, 60(1), 17-23. <https://doi.org/10.3345%2Fkjp.2017.60.1.17>

Little, T. D., Snyder, C. R. & Wehmeyer, M. (2006). The agentic self: On the nature and origins of personal agency across the lifespan. *Handbook of Personality Development*, 61- 79. Psychology Press <https://doi.org/10.4324/9781315805610>

Longstreet, P., & Brooks, S. (2017). Life satisfaction: A key to managing internet & social media addiction. *Technology in society*, 50, 73-77. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2017.05.003>

Lopez-Fernandez, O., Romo, L., Kern, L., Rousseau, A., Lelonek-Kuleta, B., Chwaszcz, J., ... & Kuss, D. J. (2023). Problematic internet use among adults: A cross-cultural study in 15 countries. *Journal of Clinical Medicine*, 12(3), 1027. <https://doi.org/10.3390/jcm12031027>

Marino, C., Melodia, F., Pivetta, E., Mansueto, G., Palmieri, S., Caselli, G., ... & Spada, M. M. (2023). Desire thinking and craving as predictors of problematic Internet pornography use in women and men. *Addictive Behaviors*, 136, 107469. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2022.107469>

Marks, D. F. (2023). The action cycle theory of perception and mental imagery. *Vision*, 7(1), 12. <https://doi.org/10.3390/vision7010012>

Maslow, A. H. (1948). "Higher" and "lower" needs. *The journal of psychology*, 25(2), 433-436. <https://doi.org/10.1080/00223980.1948.9917386>

Maslow, A. H. (1958). A Dynamic Theory of Human Motivation. In C. L. Stacey & M. DeMartino (Eds.), *Understanding human motivation* (pp. 26–47). Howard Allen Publishers. <https://doi.org/10.1037/11305-004>

Matheny, K. B., Curlette, W. L., Aysan, F., Herrington, A., Gfroerer, C. A., Thompson, D., & Hamarat, E. (2002). Coping resources, perceived stress, and life satisfaction among Turkish and American university students. *International Journal of Stress Management*, 9(2), 81-97. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1023/A:1014902719664>

Mayer, G., Alvarez, S., Gronewold, N., & Schultz, J. H. (2020). Expressions of individualization on the internet and social media: Multigenerational focus group study. *Journal of medical Internet research*, 22(11), e20528.

McDougall, W. (1932). Of the words character and personality. *Journal of Personality*, 1(1), 3-16. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1467-6494.1932.tb02209.x>

Meng, K. S., & Leung, L. (2021). Factors influencing TikTok engagement behaviors in China: An examination of gratifications sought, narcissism, and the Big Five personality traits. *Telecommunications Policy*, 45(7), 102172. <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2021.102172>

Mentzoni, R. A., Brunborg, G. S., Molde, H., Myrseth, H., Skouverøe, K. J. M., Hetland, J., & Pallesen, S. (2011). Problematic video game use: estimated prevalence and associations with mental and physical health. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 14(10), 591-596. <https://doi.org/10.1089/cyber.2010.0260>

Michalos, A. C. (1991). *Global report on student well-being: Life satisfaction and Happiness* (1. Ed.). New York: Springer Science & Business Media. s. 83.

Milani, L., Osualdella, D., & Di Blasio, P. (2009). Quality of interpersonal relationships and problematic Internet use in adolescence. *CyberPsychology & Behavior*, 12(6), 681-684. <https://doi.org/10.1089/cpb.2009.0071>

Miller, E., & Bailey, R. (2018, October). Basic Psychological Need Fulfillment by Gender in Team Environments. In *2018 IEEE Frontiers in Education Conference (FIE)* (pp. 1-5). IEEE. <https://doi.org/10.1109/FIE.2018.8659027>

Morahan-Martin, J. (2005). Internet abuse: Addiction? disorder? symptom? alternative explanations? *Social Science Computer Review*, 23(1), 39-48. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0894439304271533>

Morsünbül, Ü. (2013). An investigation of the relationships between agency, identity formation and life satisfaction in adolescence period. *DSpace@Aksaray Akademik Arşiv Sistemi*, <https://dx.doi.org/10.5350/DAJPN2013260206>

Murat, E. & Yıldırım, İ. (2016). The development of higher education life satisfaction scale/Yükseköğrenim yaşam doyumu ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(1), 221-243.

Murray, H. A. (1951). Toward a classification of interaction. In *Toward a general theory of action* (pp. 434-464). Harvard University Press.

Murray, Henry A (1938). *Explorations in Personality*. Oxford University Press.

Müller, F. H., Thomas, A. E., Carmignola, M., Dittrich, A. K., Eckes, A., Großmann, N., ... & Bieg, S. (2021). University students' basic psychological needs, motivation, and vitality before and during COVID-19: a self-determination theory approach. *Frontiers in psychology*, 12, 775804. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.775804>

Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological science*, 6(1), 10-19. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1467-9280.1995.tb00298.x>

Napolitano, C. M., Hoff, K. A., Ming, C. W. J., Tu, N., & Rounds, J. (2020). Great expectations: Adolescents' intentional self-regulation predicts career aspiration and expectation consistency. *Journal of Vocational Behavior*, 120, 103423. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2020.103423>

Nazik, F., & Güneş, G. (2019). Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları. *Cukurova Medical Journal*, 44, 41-48. <https://doi.org/10.17826/cumj.533376>

Neher, A. (1991). Maslow's theory of motivation: A critique. *Journal of Humanistic Psychology*, 31, 89-112. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0022167891313010>

Neugarten, B. L. (1965). Personality and patterns of aging. *Anthropology & Medicine*, 13(4), 249-256.

Niemiec, C. P., Lynch, M. F., Vansteenkiste, M., Bernstein, J., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2006). The antecedents and consequences of autonomous self-regulation for college: A self-determination theory perspective on socialization. *Journal of adolescence*, 29(5), 761-775. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.adolescence.2005.11.009>

Niemiec, C. P., Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2014). Is relatedness enough? On the importance of need support in different types of social experiences. *Human motivation and interpersonal relationships: Theory, research, and applications*, 77-96. https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/978-94-017-8542-6_4

Nussbaum, M. (2004). Emotions as judgments of value and importance. *Thinking about feeling: Contemporary philosophers on emotions*, 183-199.

Odaci, H. (2011). Academic self-efficacy and academic procrastination as predictors of problematic internet use in university students. *Computers & Education*, 57(1), 1109-1113. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.01.005>

Oishi, S., & Diener, E. (2001). Re-examining the general positivity model of subjective well-being: The discrepancy between specific and global domain satisfaction. *Journal of Personality*, 69(4), 641-666. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/1467-6494.694158>

Oishi, S., Diener, E., Suh, E., & Lucas, R. E. (1999). Value as a moderator in subjective well-being. *Journal of personality*, 67(1), 157-184. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/1467-6494.00051>

Oktan, V. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımı, yalnızlık ve algılanan sosyal destek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 281-292.

Olola, T. M., Asukwo, A. U. A., & Odufuwa, F. (2023). Investigation of The Psychological Effects Of Social Media Use Among Students In Minnesota, United State America. *Matondang Journal*, 2(1), 11-19. <https://doi.org/10.33258/matondang.v2i1.804>

Onedera, J. D., & Greenwalt, B. (2007). Choice theory: an interview with Dr. William Glasser. *The Family Journal*, 15(1), 79-86. <https://doi.org/10.1177/1066480706294150>

Orabi, E. E. E. (2024). Internet Addiction among Zagazig University Students and Its Association with Mental Health Using Arabic Version of Depression Anxiety Stress Scale. *The Egyptian Journal of Hospital Medicine (January 2024)*, 94, 1-8. <https://dx.doi.org/10.21608/ejhm.2024.334355>

Osmanoğlu, D. E., & Kaya, H. İ. (2013). Öğretmen adaylarının yükseköğretime dair memnuniyet durumları ile öznel iyi oluş durumlarının değerlendirilmesi: Kafkas üniversitesi örneği. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 1(12), 45-70.

Ögel, K. (2012). İnternet bağımlılığı: İnternetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Öner, İ. E., & Çakır, R. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Medya Kullanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 26-43.

Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589. <https://doi.org/10.5455/cap.20120433>

Özdevecioğlu, M., & Doruk, N. Ç. (2009). The effects of work-family conflict and family work conflict on employee's job and life satisfaction in organizations. *Journal of Erciyes University Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 33, 69-99.

Palmatier, L. L. (1998). Crisis counseling for a quality school community: applying Wm. Glasser's choice theory. Taylor & Francis.

Parvizi, G., & Özabacı, N. (2022). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumlarının yordayıcısı olarak bilişsel esnekliğin rolü. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 65-81.

Peng, W., & Liu, M. (2010). Online gaming dependency: A preliminary study in China. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 13(3), 329-333. <https://doi.org/10.1089/cyber.2009.0082>

Pontes, H. M., Caplan, S. E., & Griffiths, M. D. (2016). Psychometric validation of the generalized problematic Internet use scale 2 in a Portuguese sample. *Computers in Human Behavior*, 63, 823-833. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.chb.2016.06.015>

Potas, N., Açıkalin, Ş. N., Erçetin, Ş. Ş., Koçtürk, N., Neyişci, N., Çevik, M. S., & Görgülü, D. (2022). Technology addiction of adolescents in the COVID-19 era:

Mediating effect of attitude on awareness and behavior. *Current Psychology*, 41(4), 1687-1703. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s12144-021-01470-8>

Purutçuoğlu, E., & Aksel, C. (2017). Engelli Kadınların Beden İmajı Algısı ile Yaşam Doyumunun Belirlenmesi. *Journal Of International Social Research*, 10(50).

Ravert, R. D., & Donnellan, M. B. (2021). Impulsivity and sensation seeking: Differing associations with psychological well-being. *Applied Research in Quality of Life*, 16(3) 1503-1515. <http://dx.doi.org/10.1007/s11482-020-09829-y>

Ryan, R. M. (1995). Psychological needs and the facilitation of integrative process. *Journal of personality*, 63, 397-427. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1467-6494.1995.tb00501.x>

Rayan-Gharra, N., Balicer, R. D., Tadmor, B., & Shadmi, E. (2019). Association between cultural factors and readmissions: the mediating effect of hospital discharge practices and care-transition preparedness. *BMJ Quality & Safety*. <https://doi.org/10.1136/bmjqs-2019-009317>

Raza, S. A., Qazi, W., Umer, B., & Khan, K. A. (2020). Influence of social networking sites on life satisfaction among university students: a mediating role of social benefit and social overload. *Health Education*, 120(2), 141-164. <https://doi.org/10.1108/HE-07-2019-0034>

Recepoglu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel*, (1), 311-326.

Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C., & Rosenberg, F. (1995). Global self-esteem and specific self-esteem: Different concepts, different outcomes. *American sociological review*, 141-156. <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/2096350>

Rotter, J. B. (1990). Internal versus external control of reinforcement: A case history of a variable. *American psychologist*, 45(4), 489. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.45.4.489>

Ryan, R. M. (1995). Do courtship-violent men have characteristics associated with a “Battering Personality”? *Journal of Family Violence*, 10, 99-120. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/BF02110539>

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). The darker and brighter sides of human existence: Basic psychological needs as a unifying concept. *Psychological inquiry*, 11(4), 319-338. https://psycnet.apa.org/doi/10.1207/S15327965PLI1104_03

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. Guilford publications. <http://dx.doi.org/10.7202/1041847ar>

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future

directions. *Contemporary educational psychology*, 61, 101860.
<https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>

Ryan, R. M., Curren, R. R., & Deci, E. L. (2013). What humans need: Flourishing in Aristotelian philosophy and self-determination theory.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/14092-004>

Salubi, O. G., Nekhwevha, F. H., Oyediran-Tidings, S., & Ondari-Okemwa, E. M. (2019). Digital media usage and prevalence of internet addiction among undergraduate students in South Africa. The Technical University of Kenya.
<http://dx.doi.org/10.6025/ijwa/2018/10/4/127-136>

Sanchez-Fernandez, M., Borda-Mas, M., & Mora-Merchan, J. (2023). Problematic internet use by university students and associated predictive factors: A systematic review. *Computers in Human Behavior*, 139, 107532.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107532>

Sargın, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin internete yönelik tutumları ve problemleri internet kullanımları. *Turkish Journal of Education*, 2(2), 44-53.
<https://doi.org/10.19128/turje.181059>

Satılmış, A., Oznacar, B., Uzunboylu, H., & Yılmaz, E. (2017). The life satisfaction of teachers at workplace, research of structural equation modelling regarding general and organized cynicism. *Quality & Quantity*, 51(4)1-10.
<http://dx.doi.org/10.1007/s11135-017-0578-4>

Schwartz, S. H. (1999). A theory of cultural values and some implications for work. *Applied psychology*, 48(1), 23-47. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1464-0597.1999.tb00047.x>

Schwartz, S. J., Côté, J. E., & Arnett, J. J. (2005). Identity and agency in emerging adulthood: Two developmental routes in the individualization process. *Youth & society*, 37(2), 201-229. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0044118X05275965>

Senemoğlu, N. (2012). Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya (21. Baskı), Ankara. Pegem Akademi Yayınları.

Senol-Durak, E., & Durak, M. (2011). The mediator roles of life satisfaction and self-esteem between the affective components of psychological well-being and the cognitive symptoms of problematic Internet use. *Social Indicators Research*, 103, 23-32.
<http://dx.doi.org/10.1007/s11205-010-9694-4>

Sever, G. (2021). Ergenlerin Temel Psikolojik İhtiyaçları ile İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 40-52.
<http://dx.doi.org/10.48066/kusob.730157>

Shanahan, M. J., & Pynchyl, T. A. (2007). An ego identity perspective on volitional action: Identity status, agency, and procrastination. *Personality and individual differences*, 43(4), 901-911. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.paid.2007.02.013>

Shaw, M., & Black, D. W. (2008). Internet addiction: definition, assessment, epidemiology and clinical management. *CNS drugs*, 22, 353-365. <https://doi.org/10.2165/00023210-200822050-00001>

Shokri, O., Potenza, M. N., & Sanaeepour, M. H. (2017). A preliminary study suggesting similar relationships between impulsivity and severity of problematic internet use in male and female Iranian college students. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 15, 277-287. <https://doi.org/10.1007/s11469-017-9738-y>

Sibai, M. T., Bay Jr, B., & Dela Rosa, R. (2021). Service Quality and Student Satisfaction Using ServQual Model: A Study of a Private Medical College in Saudi Arabia. *International Education Studies*, 14(6), 51-58.

Sica, L. S., Di Palma, T., Sestito, L., & Ragozini, G. (2022). Identity Capital Model in Italian university students: Evaluation of the Italian versions of the Multi-Measure Agentic Personality Scale and Identity Stage Resolution Index. *Statistica Applicata-Italian Journal of Applied Statistics*, (3). <https://doi.org/10.26398/IJAS.0034-014>

Sirgy, J. M., & Wu, J. (2009). The pleasant life, the engaged life, and the meaningful life: What about the balanced life? *Journal of Happiness Studies*, 10, 183-196. <http://dx.doi.org/10.1007/s10902-007-9074-1>

Solmaz, P., Başkaya, E., Kaya, Ç., & Türkmen, İ. (2022). Hemşirelik Öğrencilerinin Problemleri İnternet Kullanımı ile Öz-Etkililik-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Tanımlayıcı Araştırma. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 14(1).

Spector, P. E. (1997). *Job satisfaction: Application, assessment, causes, and consequences*. London: Sage publications.

Stajkovic, A. D., Bandura, A., Locke, E. A., Lee, D., & Sergent, K. (2018). Test of three conceptual models of influence of the big five personality traits and self-efficacy on academic performance: A meta-analytic path-analysis. *Personality and individual differences*, 120, 238-245. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.paid.2017.08.014>

Suldo, S. M., & Huebner, E. S. (2006). Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous? *Social indicators research*, 78, 179-203. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s11205-005-8208-2>

Sungur, M. A., Şahin, M., Gökhan, C. A. N., Şahin, M. F., Duman, K., Pektaş, B., ... & Hasan, O. N. U. K. (2016). Düzce üniversitesinde yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin yaşam doyumları ve sosyal uyumlarını etkileyen faktörler. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 101-109.

Süral, Ö. P., & Tozkoparan, G. (2013). Öz Benlik Değerlendirmeleri ile İş ve Yaşam Doyumu İlişkisinin Sorgulanmasına Yönelik Görgül Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 8(30).

Şahan, M., & Çapan, B. E. (2017). Ergenlerin problemli internet kullanımında kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve sosyal kaygının rolü. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 887-913. <https://doi.org/10.12984/egeefd.336391>

Şamlı, R. (2018). A Review of Internet Addiction on the Basis of Different Countries. In Bozoğlu, B. Psychological, Social and Cultural Aspects of Internet Addiction, IF Weinheim Institute, Germany, Published in the United States of America by IGI Global, 2018.

Şengül, C., & Büber, A. (2016). Dijital oyun bağımlılığında tanı ve tedavi. *Türkiye Psikiyatri Derneği Sürekli Eğitim/Sürekli Mesleki Gelişim Dergisi*, 6(3), 175-182.

Şimşek, E., & Yılmaz, T. K. (2020). Türkiye'de yürütülen dijital oyun bağımlılığı çalışmalarındaki yöntem ve sonuçların sistematik incelemesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(4), 1851-1866. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3920>

Şimşir, Z., Arslan, C., & Dilmaç, B. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Temel İhtiyaçlarının Doyumu Ölçeğinin (ÜÖTİDÖ) Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 940-955. <https://doi.org/10.37217/tebd.704554>

Tabachnick, L.S. & Fidell (2013). Using Multivariate Statistics (sixth ed.) Pearson, Boston.

Tao, H. K. (2005). Teenagers' Internet addiction and the quality-oriented education. *Journal of Higher Correspondence Education (Philosophy and Social Sciences)*, 3, 70-73.

Tao, R., & Yau, S. M. (2007). The Situation and Treatment Model of Adolescent Internet Addiction in Mainland China. *Journal of Youth Studies-Hong Kong-*, 10(1), 89.

Tasker, F., & Gato, J. (2020). Gender identity and future thinking about parenthood: A qualitative analysis of focus group data with transgender and non-binary people in the United Kingdom. *Frontiers in Psychology*, 11, 515095. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00865>

Taşlıyan, M., Hırlak, B., Güler, B., & Gündoğdu, E. (2018). İnternet Bağımlılığı, Yaşam Doyumu ve Bazı Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 166-179.

Tatlılıoğlu, K. (2013). Beş faktör kişilik kuramı bağlamında kişilik kavramına genel bir bakış. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (BUSBED)*, 3(6), 128-146.

Tavakoly Sany, S. B., Aman, N., Jangi, F., Lael-Monfared, E., Tehrani, H., & Jafari, A. (2023). Quality of life and life satisfaction among university students: Exploring, subjective norms, general health, optimism, and attitude as potential mediators. *Journal of American College Health*, 71(4), 1045-1052. <https://doi.org/10.1080/07448481.2021.1920597>

Tay, L., & Diener, E. (2011). Needs and subjective well-being around the world. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101 (2), 354-356.
<https://doi.org/10.1037/a0023779>

Taylor, S., Peplau, L. A. ve Sears, D.O. (2012). Sosyal Psikoloji (A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge.

Taymur İ, Türkçapar M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2):154-177.
doi:10.5455/cap.20120410

Tian, Y., Zuo, T., Sun, Q., Sun, L., Cao, S., & Qin, N. (2021). The association between generalized and specific problematic internet use and its gender differences across different educational levels. *Frontiers in Psychology*, 12, 634581.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.634581>

Tran, B. X., Huong, L. T., Hinh, N. D., Nguyen, L. H., Le, B. N., Nong, V. M., ... & Ho, R. C. (2017). A study on the influence of internet addiction and online interpersonal influences on health-related quality of life in young Vietnamese. *BMC public health*, 17, 1-8 <https://doi.org/10.1186/s12889-016-3983-z>

Turkdogan, T., & Duru, E. (2012). The Role of Basic Needs Fulfillment in Prediction of Subjective Well-Being among University Students. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 2440-2446. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1002856.pdf>

Tutgun-Ünal, A., & Deniz, L. (2015). Development of the social media addiction scale. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 6(21), 51-70.
<https://doi.org/10.5824/1309-1581.2015.4.004.x>

Tümlü, G. Ü., & Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 205-213. <https://doi.org/10.5961/jhes.2013.078>

Uçak, F. & Yildirim, M. (2023). Mesleki Sonuç Beklentisi ve Tükenmişlik İlişkisinde Yaşam Doyumunun Aracı Rolü: İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Alanya Akademik Bakış*, 7(3), 1177-1201.
<https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1233872>

Uçar, M. E., & Aliyev, R. (2017). Lise Öğrencilerinde Etkileşim Algısı Eylem Kimlikleme ve Duygu İhtiyacı Arasındaki İlişkiler. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 55-73.

Uyumaz, G. (2021). *Yükseköğretimde okul terki ölçeği'nin türk kültürüne uyarlanması ve kültürlerarası ölçme değişmezliğinin belirlenmesi* (Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü)

Ülker, F. E. (2018). Aile dostu politikaların işgörenlerin kariyer tatminleri ve

yaşam doyumlarına olan etkisi. Doktora tezi, Tekirdağ Namik Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Vlachopoulos, S. P. (2008). The basic psychological needs in exercise scale: measurement invariance over gender. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 15(1), 114-135. <https://doi.org/10.1080/10705510701758398>

Wack, E., & Tattleff-Dunn, S. (2009). Relationships between electronic game play, obesity, and psychosocial functioning in young men. *CyberPsychology & Behavior*, 12(2), 241-244. <https://doi.org/10.1089/cpb.2008.0151>

Wang, H., Zhou, X., Lu, C., Wu, J., Deng, X., & Hong, L. (2011). Problematic Internet use in high school students in Guangdong Province, China. *PloS one*, 6(5), e19660. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0019660>

Wang, L., Luo, J., Bai, Y., Kong, J., Luo, J., Gao, W., & Sun, X. (2013). Internet addiction of adolescents in China: Prevalence, predictors, and association with well-being. *Addiction Research & Theory*, 21(1), 62-69. <https://psycnet.apa.org/doi/10.3109/16066359.2012.690053>

Wang, Q., & MA, Y. (2006). A Study on Internet Addiction Disorder and Its Psychological Factors in Colleges. *Chinese Journal of Medical Education Research*.

We are social, world 2021. <https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-uk/>

We are social-turkey (2021) <https://recrodigital.com/turkiye-internet-ve-sosyal-medya-aliskanliklari-raporu-ocak-2021/>

Weinstein, A., Dorani, D., Elhadif, R., Bukovza, Y., Yarmulnik, A., & Dannon, P. (2015). Internet addiction is associated with social anxiety in young adults. *Annals of clinical psychiatry*, 27(1), 4-9. <http://dx.doi.org/10.1093/med/9780199380183.003.0001>

Widick, Carole, Clyde A. Parker, and Lee Knepfelkamp. "Erik Erikson and psychosocial development." *New directions for student services* 1978, no. 4 (1978): 1-17. <https://doi.org/10.1002/ss.37119780403>

Wilcox, P., Winn, S., & Fyvie-Gauld, M. (2005). 'It was nothing to do with the university, it was just the people': the role of social support in the first-year experience of higher education. *Studies in higher education*, 30(6), 707-722. <https://doi.org/10.1080/03075070500340036>

Wong, W. H., & Chapman, E. (2023). Student satisfaction and interaction in higher education. *Higher education*, 85(5), 957-978. <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00874-0>

Wu, H. R. ve Zhu, K. J. (2004). "Üniversite öğrencilerinde İnternet bağımlılığına yol açan etmenler hakkında bir çözümleme". *Chin J Public Health* 20. ss. s. 1363-1364.

Wubbolding, R. E. (2011). Reality therapy/Choice theory. Counseling and psychotherapy: Theories and interventions, 1, 263-85.

Wubbolding, R. E. (2019). Legacy More: The fourth component. International Journal of Choice Theory & Reality Therapy, 39(1).

Xu, S., Wang, Z., & David, P. (2022). Social Media Multitasking (SMM) and Well-being: Existing Evidence and Future Directions. Current Opinion in Psychology, 101345. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101345>

Xu, Y. J. (2017). Localizing college retention efforts: The distance between theoretical orientation and institution-specific needs. Innovative Higher Education, 42, 49-63. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10755-016-9364-9>

Yang, J., Guo, Y., Du, X., Jiang, Y., Wang, W., Xiao, D., ... & Guo, L. (2018). Association between problematic internet use and sleep disturbance among adolescents: the role of the child's sex. *International journal of environmental research and public health*, 15(12), 2682. <https://doi.org/10.3390/ijerph15122682>

Yao, M. Z., & Zhong, Z. J. (2014). Loneliness, social contacts and Internet addiction: A cross-lagged panel study. Computers in Human Behavior, 30, 164-170. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.08.007>

Yaş, S. Z., & Kara, U. I. (2022). Benlik Saygısı, Mutluluk, Temel Psikolojik İhtiyaç Doyumu ile Siyasi Parti Örgütlerine Bağlılık ve Sadakat Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (71), 44-58. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.978247>

Yaşar, N. (2021). Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Sosyal Duygusal Yalnızlık Durumuna Etkisi. 12th SCF International Conference on Contemporary Issues in Social Sciences (s. 348-358). Antalya: Bandırma 17 Eylül Üniversitesi.

Yavuzer, H.(2003). Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu. *Remzi Kitabevi S: 17-18 İstanbul*.

Yengin, D. (2019). Teknoloji Bağımlılığı olarak dijital bağımlılık. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, TOJDAC, 9(2), 130-144.

Yıldız, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Yaşam Doyumlarına Etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(2), 397-412. *Dergisi*, 15(1). *Dergisi*, 27(2), 1-17

Young, J., & Gluhoski, V. (1997). A schema-focused perspective on satisfaction in close relationships. In R. J. Sternberg & M. Hojjat (Eds.), *Satisfaction in close relationships* (pp. 356–381). The Guilford Press.

Young, K. S. (1996). Psychology of computer use: XL. Addictive use of the Internet: a case that breaks the stereotype. *Psychological reports*, 79(3), 899-902. <https://doi.org/10.2466/pr0.1996.79.3.899>

Young, K. S. (1999). Internet addiction: Evaluation and treatment. *BMJ* 1999; 319:9910351 <https://doi.org/10.1136/sbmj.9910351>

Young, K. S., & de Abreu, C. N. (2011). *Internet Addiction: A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons Inc.

Young, K. S., & De Abreu, C. N. (Eds.). (2017). *Internet addiction in children and adolescents: Risk factors, assessment, and treatment*. Springer publishing company.

Young, K. S., Yue, X. D., & Ying, L. (2010). Prevalence estimates and etiologic models of internet addiction. Dalam KS Young & CN de Abreu. *Internet Addiction: A handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, 3-17. <http://dx.doi.org/10.13140/2.1.3881.0566>

Yörükoğlu, A., (2000), *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları, Özgür Yayınları*, İstanbul, S: 81

Yujia, R. E. N., Jiao, Y. A. N. G., & Liqiong, L. I. U. (2017). Social anxiety and internet addiction among rural left-behind children: the mediating effect of loneliness. *Iranian journal of public health*, 46(12), 1659.

Zhao, L. (2023). The effects of mobile social media use on older migrants' social integration and life satisfaction: use types and self-esteem perspective. *Social Science Computer Review*, 41(1), 249-264 <https://doi.org/10.1177/08944393211042545>

EKLER

Ek 1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Ek 2. Yükseköğrenim Yaşam Doyumu Ölçeği

Ek 3. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği

Ek 4. Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Doyumu Ölçeği

Ek 5: Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği

Ek 6 : Kurum Etik İzni

Ek 7 : İntihal Raporu

EK 1. SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Bu araştırmada vereceğiniz tüm bilgiler etik ilkeler bağlamında gizli tutulacak ve sadece bilimsel tez çalışması için değerlendirilecektir. Katkılarınız için çok teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz:
Kadın Erkek
2. Sınıfınız:
1, 2, 3, 4, Diğer
3. İş -Okul dışında internet Kullanımına ayırdığınız süre günde kaç saattir:
0-1, 2-3, 4-5, 5-ve üzeri
4. Algıladığınız Gelir Düzeyiniz nedir:
Düşük, Orta, Yüksek
5. Genel olarak kendinizi nasıl tanımlarsınız:
İçedönük, Dışadönük
6. İş ve Okul dışında sosyal aktivitelere katılır mısınız:
Evet Hayır
7. Meslek alanınıza yönelik bireysel beklentileriniz nasıldır:
Olumlu, Olumsuz
8. Yaşam ve Geleceğe Yönelik genel beklentileriniz nasıldır:
Olumlu, Olumsuz

EK 2: YÜKSEKÖĞRENİM YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ

YÜKSEKÖĞRENİM YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ Bu ölçek, şu anda öğrenim gördüğünüz üniversite yaşantınızla ilgili düşüncelerinizi öğrenmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte 29 madde bulunmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz. Okuduğunuz maddeye ne derecede katılıp katılmadığınıza karar veriniz. Seçeneklerinden size uygun gelen seçeneği çarpı (X) işareti ile belirtiniz. Bütün maddelere tepkide bulununuz. Ölçek üzerine adınızı ve adresinizi yazmayınız. Duyarlılığınız için teşekkür ederim. Lütfen bütün maddeleri işaretleyiniz. Hiç Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kısmen Katılıyorum, Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum	HIÇ KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KISMEN KATILYORUM	KATILYORUM	TAMAMEN KATILYORUM
1. Tekrar tercih yapacak olsam yine bu üniversiteyi seçerim.	1	2	3	4	5
2. Her yönüyle buradaki yaşamımdan hoşnutum	1	2	3	4	5
3. Bu üniversitede sahip olduğum imkânlardan memnunum.	1	2	3	4	5
4. Bu üniversitede şu ana kadar istediğim şeylere ulaştım.	1	2	3	4	5
5. Bu üniversite birçok yönüyle beklentilerimi karşıladı.	1	2	3	4	5
6. Bu üniversitede şuana kadar geçirdiğim zamanın boşa gittiğini düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
7. Bu üniversitede aldığım eğitimle ideallerimi gerçekleştireceğimden eminim.	1	2	3	4	5

EK 3: ÇOK-YÖNLÜ EYLEMLİ KİŞİLİK ÖLÇEĞİ

ÇOK-YÖNLÜ EYLEMLİ KİŞİLİK ÖLÇEĞİ Lütfen aşağıdaki maddelerin, size ne derece uygun olduğuna (sizi ne derece tanımladığına) karar veriniz. Buna göre, ifadelerin karşısındaki uygun rakamı daire içine alarak işaretleyiniz. Lütfen bütün maddeleri işaretleyiniz. 1-Tamamen Yanlış, 2- Yanlış, 3- Kısmen Doğru Kısmen Yanlış, 4- Doğru, 5- Tamamen Doğru	TAMAMEN YANLIŞ	YANLIŞ	KISMEN DOĞRU KISMEN YANLIŞ	DOĞRU	TAMAMEN DOĞRU
1. İnsanlar benimle birlikteyken eğlenirler.	1	2	3	4	5
2. Yaşıtlarım arasında popülerim.	1	2	3	4	5
3. İnsanlar genellikle benim görüşlerim doğrultusunda davranırlar.	1	2	3	4	5
4. Genellikle coşkulu ve hayat doluyumdur	1	2	3	4	5
5. Hayat benim için her zaman heyecan vericidir.	1	2	3	4	5
6. Her bir gün sürekli yeni ve farklıdır.	1	2	3	4	5
7. Yaşamım heyecan verici güzel şeylerle geçiyor.	1	2	3	4	5

EK 4: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLARININ DOYUMU ÖLÇEĞİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TEMEL İHTİYAÇLARININ DOYUMU ÖLÇEĞİ Bu ölçek üniversite öğrencilerinin üniversite yaşamındaki temel ihtiyaçlarının doyumunu tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki maddelerin her birine size uygunluk derecesine göre işaretleme yapınız. Hiç Uygun Değil, Uygun Değil, Biraz Uygun, Oldukça Uygun, Tamamen Uygun	HİÇ UYGUN DEĞİL	UYGUN DEĞİL	BİRAZ UYGUN	OLDUKÇA UYGUN	TAMAMEN UYGUN
1. Üniversiteye birlikte gittiğim insanları gerçekten seviyorum.	1	2	3	4	5
4. Üniversitedeki insanlarla iyi anlaşırım.	1	2	3	4	5
6. Üniversiteye birlikte gittiğim kişileri arkadaşım olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
8. Üniversiteye devam etmede ve üniversite çalışmalarında çoğu zaman kendimi başarılı hissediyorum.	1	2	3	4	5
11. Üniversitede, daha çok kendim gibi olabildiğimi hissediyorum.	1	2	3	4	5
12. Derslerde başarılı olmak için yapmam gereken görevlerin amacını anlıyorum.	1	2	3	4	5
13. Üniversite öğretim elemanları tarafından derslerime katılım konusunda teşvik ediliyorum.	1	2	3	4	5

EK 5: PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI ÖLÇEĞİ

PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI ÖLÇEĞİ Bu anket, bireylerin internet kullanım davranışlarını betimlemek için hazırlanmıştır. Sizden istenen, internet kullanırken genellikle gösterdiğiniz davranışları dikkate alarak, aşağıdaki ifadelerden her birinin size uygunluk derecesini belirlemenizdir. Bu seçeneği belirledikten sonra o seçeneğe ait parantezin içerisine çarpı (X) işareti koyunuz. Bu amaçla, ilk önce her bir ifadeyi okuyunuz ve daha sonra her bir ifadenin karşısındaki “ Tamamen Uygun ”, “ Oldukça Uygun ”, “ Biraz Uygun ” “ Nadiren Uygun ”, ve “ Hiç Uygun Değil ” seçeneklerinden kendi durumunuza uygun olan bir seçeneği belirleyiniz	TAMAMEN UYGUN	OLDUKÇA UYGUN	BİRAZ UYGUN	NADİREN UYGUN	HİÇ UYGUN DEĞİL
1. İnternet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime “birkaç dakika daha” diyorum.	1	2	3	4	5
5. İnternette ismimi gizlemek beni daha özgür kılıyor.	1	2	3	4	5
11. Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum.	1	2	3	4	5
17. İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ediyorum.	1	2	3	4	5
21. Yapmam gereken işler çoğaldıkça, internet kullanma isteğim de o ölçüde artıyor.	1	2	3	4	5
26. İnternette kendimi çok özgür hissediyorum.	1	2	3	4	5
33. İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim kurmaya tercih ediyorum.	1	2	3	4	5

T.C.
İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

Araştırmanın Başlığı: Üniversite Öğrencilerinde; Temel Psikolojik İhtiyaçlar, Yaşam Doyumu ve Eylemli Kişilik ile Problemli İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi					
Proje Danışmanı: Dr. Öğ. Üyesi Ezgi İldırım Özcan İstinye Üniversitesi — İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi / Psikoloji					
Sorumlu Araştırmacı: Ülkü Ayşe BAYRAM İstinye Üniversitesi / Psikoloji					
Yardımcı Araştırmacı:					
Toplantı Tarihi:	12.01.2023	Toplantı Sayısı:	2023/01	Karar No:	09

SONUÇ

☒ Uygun:
Düzeltilme gereklidir.
Görevsizdir; Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuruda bulunduğunuz başvuru dosyası ve ilgili belgeleri İstinye Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Araştırmalar Etik Kurulu tarafından araştırmamın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiştir.

Doç. Dr. Fahri ERENEL
Etik Kurul Başkanı

Turnitin Originality Report

Document Viewer

Processed on: 27-Jun-2024 12:42 +03
ID: 239147786
Word Count: 43797
Submitted: 8

ülkü ayşe bayram By Bayram Ülkü Ayşe

Similarity Index

17%

Similarity by Source

Internet Sources: 13%

Publications: 14%

Student Papers: 5%

include quoted | include bibliography | excluding matches < 3 words | mode: quickview (classic) report | print | refresh | download

<1% match (Internet from 01-Jun-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/473806/yokAckiBilim_10227498.pdf?sequence=-1

<1% match (Internet from 28-May-2019)
https://isletmecilik.org/files/0/C4%80K%2018_Bildir_Kitap%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf

<1% match (Internet from 02-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/85421/yokAckiBilim_463617.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 15-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/741426/yokAckiBilim_10282889.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 10-Feb-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/474475/yokAckiBilim_10088949.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 14-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/599408/yokAckiBilim_10103615.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 02-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/249529/yokAckiBilim_10285115.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 15-Apr-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/473184/yokAckiBilim_10283680.pdf?sequence=-1

<1% match (Internet from 21-Jun-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/129467/yokAckiBilim_10158025.pdf?sequence=-1

<1% match (Internet from 11-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/242631/yokAckiBilim_434043.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 12-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/738094/yokAckiBilim_10006987.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 13-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/419245/yokAckiBilim_10222343.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 02-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/474490/yokAckiBilim_1018661.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 11-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/630914/yokAckiBilim_10321398.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 08-Jul-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/102110/yokAckiBilim_10287325.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 05-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/608409/yokAckiBilim_10055880.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 12-Nov-2023)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/149685/yokAckiBilim_10030460.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 28-Sep-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/665205/yokAckiBilim_339219.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 15-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/203914/yokAckiBilim_10393702.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 14-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/474630/yokAckiBilim_10101904.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 24-Sep-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/296549/yokAckiBilim_10188403.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 25-Sep-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/282443/yokAckiBilim_10122875.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 10-Feb-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/735053/yokAckiBilim_10171260.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 04-Oct-2022)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/628723/yokAckiBilim_10327594.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

<1% match (Internet from 25-Feb-2023)
https://ackbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/624288/yokAckiBilim_10254729.pdf?isAllowed=y&sequence=-1